

Türkiye Cumhuriyeti
Başbakanlık
Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı

Japonya
Uluslararası İşbirliği Ajansı
JICA

Doğu Karadeniz Bölgesinde Turizmin Geliştirilmesine Yönelik Kalkınma Çalışması

CİLT II

NIHAİ RAPOR EKLER

Şubat 2004, Ankara

BELDA LTD - Belde Proje Danışmanlık ve Ticaret Ltd. Şti.
ve
Semor - Seminer Organizasyon Danışmanlık ve Turizm A.Ş

Doğu Karadeniz Bölgesinde Turizmin Geliştirilmesine Yönelik Kalkınma Çalışması

EKLER

Doğu Karadeniz Bölgesinde Turizmin Geliştirilmesine Yönelik Kalkınma Çalışması

EKLER

- A. YÖNLENDİRME KOMİTESİ ÜYELERİ VE PROJE EKİBİ**
- B. ORTAKLAR TOPLANTILARI KATILIMCILARI VE GÖRÜŞLERİ**
- C. TURİST ANKETİ SONUÇLARI**
- D. SEYAHAT ACENTELERİ VE TUR OPERATÖRLERİ ANKETLERİ
SONUÇLARI**
- E. ÇEVRESEL DEĞERLER**
- F. KÜLTÜREL DEĞERLER**
- G. YATAK PROJEKSİYONLARI**
- H. TURİZM SEKTÖRÜNÜN FİNANSAL BOYUTU**
- I. KISA DÖNEM GELİŞMELER**
- J. ORTA VE UZUN DÖNEM GELİŞMELERİ**
- K. TURİZM KAYNAKLARI HARİTASI**

**Doğu Karadeniz Bölgesinde Turizmin Geliştirilmesine
Yönelik Kalkınma Çalışması**

**EK A: YÖNLENDİRME KOMİTESİ
ÜYELERİ VE PROJE EKİBİ**

Doğu Karadeniz Bölgesinde Turizmin Geliştirilmesine Yönelik Kalkınma Çalışması

Yönlendirme Komitesi Üyeleri

- İsmail Sarıca
DPT Müsteşarlığı
Bölgesel Gelişme ve Yapısal Uyum Gn. Md.
Genel Müdür
- Hülya Örs
DPT Müsteşarlığı
İktisadi Sektörler ve Koordinasyon Gn. Md.
Turizm Sektörü Uzmanı
- Deniz Akkahve
DPT Müsteşarlığı
Bölgesel Gelişme ve Yapısal Uyum Gn. Md.
Yüksek Şehir Plancısı
- Abdurrahman Savaş
İçişleri Bakanlığı
APK Daire Başkanı
- Sinan Öz
Kültür ve Turizm Bakanlığı
Yatırım ve İşletmeler Gn. Md.
Mimar
- M. Sait Yorulmaz
Çevre ve Orman Bakanlığı
Doğa Koruma ve Milli Parklar Gn. Md.
Doğa Koruma Dairesi Bşk.
Strateji Belirleme ve İzleme Şube Müdürü
- Ali Temerit
Çevre ve Orman Bakanlığı
Orman Gn. Md.
APK Dairesi Bşk.
Dış Kaynaklı Projeler Şube Müdürü
- Bilgin Yılmaz
Artvin Valiliği
İl Kültür ve Turizm Müdürü
- Mürsel Bostancı
Giresun Valiliği
İl Kültür ve Turizm Müdürü
- Dursun Ali Emir
Gümüşhane Valiliği
İl Kültür ve Turizm Müdürü

*Gözlemci

- İlhami Polat
Ordu Valiliği
İl Kültür ve Turizm Müdür Yrd.
- Gürkan Avcılar
Rize Valiliği
İl Kültür Müdürü
- M. Volkan Canalıoğlu
Trabzon Valiliği
İl Turizm Müdürü
- Ali Rıza Uzuner
KÖK Derneği
Dernek Başkanı
- Nevzat Özer
TEMA Vakfı
Rize Temsilcisi
- Ali Rendan
Türkiye Seyahat Acentaları Birliği (TÜRSAB)
Genel Merkez Danışmanı

Proje Ekibi

A. Saffet Atik	Proje Yöneticisi
Osman Akyel	Turizm Sektörü Uzmanı
Nezih Kuleyin	Sosyo-ekonomik Gelişme Uzmanı
Yalçın Doğaner	Kırsal Gelişme Uzmanı
Ümit Bilge	Eko-turizm Uzmanı
Güneş Oktay	Kırsal Turizm Uzmanı
Türker Ulubağ	Şehir Plancısı
Murat Özden	Şehir Plancısı
Ekrem Atik	Bilgisayar Destekli Tasarım ve Çizim
Ayşe Özge Oyan	Turizm ve Otel İşletmeciliği (Destek)
Ulca Özcanlı	Turizm ve Otel İşletmeciliği (Destek)

Kamuoyu Bilinçlendirme Programları ve Eğitim Seminerlerine Katkıda Bulunanlar

Yrd. Prof. Dr. Aydın Tüfekçi	Kafkas Üniversitesi – Artvin Orman Fakültesi
Yrd. Prof. Dr. İsmail Kızılırmak	Karadeniz Teknik Üniversitesi- Trabzon
Nihan Arpa	Turizm Meslek Yüksek Okulu
	Çevre ve Orman Bakanlığı
	Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü

**Doğu Karadeniz Bölgesinde Turizmin Geliştirilmesine
Yönelik Kalkınma Çalışması**

**EK B: ORTAKLAR TOPLANTILARI
KATILIMCILARI VE GÖRÜŞLERİ**

Ortaklar Toplantısı Sonuçları

Bölge Halkının ve Turizm Sektörü Ortaklarının Sektöre Yaklaşımları ve Beklentileri

Bölge halkı ile turizm sektörü ortaklarının düşünce ve önerileri ve ortakların bu süreç içindeki rolleri, Poje kapsamındaki her ilde yapılan ve yukarıda katılımcı listeleri verilen bir dizi "ortaklar toplantısı" ile araştırılmıştır.

Bu toplantılarda kırsal kalkınma, tarımsal sanayi ile el sanatlarının turizm sektörüne katkıları konuları da ele alınmıştır. Ortaklar toplantılarında "turizm" ve "kırsal sanayi ve el sanatları" konularında "çalışma grupları" oluşturularak ortakların bunlara ilişkin görüşleri ayrıntıda elde edilmiştir.

Trabzon Ortaklar Toplantısı

Trabzon Ortaklar toplantısına farklı kesimleri temsil eden 106 katılımcı ile yapılmıştır. Dikkat çekici husus; sorunların, olanaklardan ve ortakların gelecekteki rollerini tanımlamalarından çok daha fazla dile getirilmesi olmuştur.

Bu toplantıdaki ele alınan konular ve görüşler aşağıda sunulmaktadır.

A. Olanaklar;

- i. Trabzon ve Bölge farklı tür turizm ürünlerinin gelişmesi ve çeşitlenmesi için tüm olanaklara sahiptir. Bunların başında her tür doğa ve eko-turizm etkinlikleri gelmektedir.
- ii. Trabzon Havalimanı il ve bölge turizmi için büyük bir olanaktır. Trabzon, Bölgenin kapısı konumundadır.
- iii. Trabzon, Bölge turizminin gelişmesi için öncü rol almaya hazırdır.
- iv. Sportif turizm için uygun koşullar mevcuttur.
- v. Tarım giderek önemini yitirmektedir. Özellikle iç kesimde turizm en önemli alternatif gelir kaynağıdır.

B. Sorunlar;

- i. Bölgeye ulaşım güçtür. Ulaşım güçlüğü Bölge turizminin önündeki en önemli engeldir. Bu bağlamda; karayolunun fiziki yetersizliği en önemli sorundur. Köy yolları kötü durumdadır. Sumela ve Uzungöl dışında, turizm olanağına sahip bütün yayla yolları stabilize veya ham yoldur. Hava ulaştırması yetersiz kalmaktadır. Deniz ulaşımından yararlanılmamaktadır. Geleneksel Karadeniz gemi ve feribot seferleri durdurulmuştur.
- ii. Kentsel ve kırsal altyapı yetersizdir. Özellikle atıksu arıtımı ve katı atık depolaması ketler için büyük sorundur ve İlin hiçbir yerleşmesinde mevcut değildir. Yaylalarda WC ve katı atık büyük sorundur ve sahibi yoktur.
- iii. Yaylalardaki yapılaşma ve betonlaşma büyük sorundur.
- iv. Karadeniz Bölünmüş Yolu ciddi hiçbir çevresel değerlendirme olmaksızın yapılmaktadır. Güzergah hatalıdır. Bölgeye getirecekleri kadar, göturdükleri de gündeme gelmelidir.
- v. Bölge halkının turizm konusundaki tutumu genelde olumlu birlikte, eğitim gerekmektedir.
- vi. Sektör kurumsallaşamamıştır. Tesisler arası işbirliği ve bilgi akımı mevcut değildir.
- vii. Tanıtım yetersizdir. Turizm fuarlara katılım yoktur.
- viii. Sektör teşvik edilmemektedir. Tüm teşvikler Akdeniz ve Ege Bölgelerindeki tesislere verilmiş, Bölge unutulmuştur.
- ix. Yaylalardaki mülkiyet sorunu, Bölgeye gelecek yatırımcıyı caydırmaktadır.
- x. Yatırım ve işletme aşamalarında bürokrasi yavaş işlemektedir.
- xi. Kamu kuruluşları turizm tesislerinin gelişebileceği kıyı kesimini kaplamıştır.

- xii. Turistlere milliyetlerine göre davranılması önemli sorunlara neden olmaktadır. Turist sayısı bu tutum nedeni ile azalmaktadır. İş ve alışveriş turizmi bütün önemini yitirmiştir.

C. Talep ve Beklentiler

- i. Trabzon'un ulaşım ve altyapı açısından dile getirilen sorunları çözümlenmelidir. Bu konu tamamen kamuya aittir, özel kesimin bu alanlarda yatırım yapma gücü yoktur.
- ii. Kamunun temel görevi altyapı temini olmalıdır. Altyapı temininden sonra özel sektör gerekli yatırımı yapacaktır.
- iii. Yaylarda ve yüksek kesimlerde teleferik en uygun çözümdür.
- iv. Özel havayolu taşımacılığı desteklenmelidir.
- v. Liman ve yakın çevresi kentsel düzenlemeye konu olmalıdır.
- vi. Deniz taşımacılığına gereken önem verilmelidir.
- vii. Eski yapıların restore edilerek sektöre kazandırılmasında, kamunun teşvikleri gerekmektedir.
- viii. Bölge tur üzerinde yer alan nokta olmak yerine, varış noktası olmalıdır. Bu durum gecelemeleri artıracaktır.
- ix. Turizm eğitimi, özellikle meslek içi eğitim verilmelidir. Eğiticilerin eğitimi üzerinde durulmalıdır.

17 Ekim 2003 Trabzon Ortaklar Toplantısı Katılımcı Listesi

Adı Soyadı	Kurum
1 Arslan Yıldırım	Trabzon Valiliği
2 Nihat Canan Yakıcı	Emniyet Müdürlüğü
3 Niyazi Sürmen	Belediye Başkanlığı
4 Bekir Dinkırcı	Akçaabat Kaymakamlığı
5 Bülent Kılınç	Of Kaymakamlığı
6 A. Fuat Türker	Araklı Kaymakamlığı
7 H. İbrahim Acır	Sürmene Kaymakamlığı
8 M. Kamil Sağlam	Beşikdüzü Kaymakamlığı
9 Ekrem İnci	Çarşıbaşı Kaymakamlığı
10 Yomra Kaymakamı	Yomra Kaymakamlığı
11 Hulusi Şahin	Arsin Kaymakamlığı
12 Dernekpazarı Kaymakamı	Dernekpazarı Kaymakamlığı
13 Mehmet Yeşilbaş	Düzköy Kaymakamlığı
14 Rifat Altan	Tonya Kaymakamlığı
15 Raci Akbay	İl Sosyal Hizmetler Müdürlüğü
16 Şerif Özgür	Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü
17 Salih Özkan	İl Basın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü
18 Mahmut Yıldırım	İl Mahalli İdareler Müdürlüğü
19 Gülden Ünal	Sosyal Yrd. ve Day. Vakfı Müdürlüğü
20 Muhammet Mazlum	İl Çevre ve Orman Müdürlüğü
21 Turgut Balık	Orman Bölge Müdürlüğü
22 Dr. Mahir Küçük	D. Karadeniz Ormancılık Araştırma Müdürlüğü
23 Murat Bakkaloğlu	Orman Toprak Laboratuvar Müdürlüğü
24 Safiye Demirbaş	Çevre Koruma Vakfı Müdürlüğü
25 Kemal Kazaz	İl Planlama ve Koord. Müd.
26 Sükrü Erçin	Trabzon Liman İşletmesi
27 Hasan Volkan Kantarcı	Ey-Ce Turizm
28 Kemal Kazaz	İl Planlama ve Koord. Müd.
29 İlyas Genç	Fettahoğlu Turizm
30 Mehmet Sözen	Sözenler Orman Ürünleri
31 Yılmaz Odabaş	Elektrik Müh Odası
32 Yüksel Yavuz	Elektrik Müh Odası

33	Selvin Orman	Burcum Turizm
34	Aydın Kurnaz	Burcum Turizm
35	Nevzat Özer	Tema Vakfı Rize
36	Kadir İnan	Uzungöl Belediye Başkanı
37	Nuray Kansız	Milli Prodüktivite Merkezi
38	Derya Sönmez	Miranda Turizm
39	İsmail Sezgin	Sezgin Motel
40	Değer Danışmanlıoğlu	Horon Otel
41	Kemal Yılmaz	Gürgen Tur
42	Suat Hacısalihoğlu	Lions Kulübü
43	Recep Atılsay	Kargid
44	Okan Şeker	Kargid
45	Şadan Eren	Ticaret ve Sanayi Odası
46	Nevzat Akman	Eczacılar Odası
47	Mustafa Yazıcı	Uzungöl Dernekleri Genel Merkez
48	İsmet Güven	Vakfikebir Otel
49	Bahattin Çelik	Ceyhun Tur
50	Hüseyin Bayrak	Trapeza Otel
51	Metin Minzanalı	Horon Otel
52	Taner Demirbulut	Usta Turizm
53	Murat Kaban	Anadolu Ajansı
54	Gökhan Usta	Usta Turizm A.Ş.
55	Kasım Şahin	Coşandere Tesisleri
56	Şebnem Akın Acuner	Milli Prodüktivite Merkezi
57	Mestan Deniz	İçişleri Bakanlığı
58	Bekir Sami Emiroğlu	İl Basın Halkla İlişkiler. Müd.
59	Adnan Aydın	Zitaş
60	Metin Kart	Es. San. Kredi Koop
61	İsmail Yazıcı	
62	Ahmet Hamdi Mayir	Sürmene Kaymakamı
63	Ersan Bocutoğlu	KTÜ
64	İsmet Güven	Vakfikebir Best Otel
65	Salih Kul	Kuloğlu Otel ve Rest.
66	Gönül Çağdaş	ÇYDD Trabzon Şubesi
67	Nermin Canalıoğlu	ÇYDD Trabzon Şubesi
68	Salim Şahin	Coşandere Tesisleri
69	Cemil Melek	TÜRSAB
80	Ali Çankaya	Su Ürünleri Araştırma Enstitüsü
81	Suat Gürkök	TÜRSAB
82	Dursun Ali İnan	İnan Tesisleri
83	Adnan Aydın	Zitaş
84	Mustafa Akyüz	Doğu Karadeniz Ormancılık Araş. Müd.
85	Tayfun Erpek	Trabzonspor Kulübü
86	Mehmet Yıldız	Köprübaşı Kaymakamlığı
87	Aydın Memük	Yomra Kaymakamlığı
88	Gürsel Gençsoy	Tüm Muhtarlar Derneği
89	Mehmet Öncel	İl Kültür ve Turizm Müd.
90	Ziya Gerçek	KTÜ
100	Ayhan Sürmen	Mak. Müh. Odası
101	Numan Çam	Meteoroloji Bölge Müdürlüğü
102	Miraç Dural	Trabzon Ticaret ve Sanayi Odası
103	Halil İbrahim Kalfaoğlu	Esnaf ve Sanatkarlar Odaları Birliği
104	Recep Atasoy	Kargiad
105	Orhan Aksu	Afacan Tur

Artvin Ortaklar Toplantısı

Artvin toplantısı 62 katılımcı ile yapılmıştır. Tartışma konuları ve görüşler aşağıda sıralanmıştır.

A. Olanaklar;

- i. Artvin doğal değerleri ve özellikle yaşlı ormanları ile büyük potansiyele sahiptir..
- ii. Artvin, ülkede eko-turizmin ilk başladığı ililer arasındadır. Çoruh rafting parkuru ve Kaçkar Dağı güney rotasını takiben yapılan tırmanışlar buna örnektir.
- iii. Karçal Dağı, Kaçkar Dağı gibi eko-turizm açısından değerlendirilebilir.
- iv. Artvin insanının turizme açık olması büyük olanaktır.
- v. Sarp Kapısı yabancı turist girişleri için önemli bir olanaktır.
- vi. İlin, doğu Anadolu tur güzergahında kalan, Erzurum, Kars ve Ardahan illerine yakın ve komşu olması bir olanaktır. Bu illere uzanan turlarda konaklama noktası olarak değerlendirilebilir.
- vii. Kentsel kesimde gelişebilir ve kırsal kesimde işlenebilir toprak varlığının azlığı ve diğer sektörlerdeki gelişme kısıtları turizmin önemini artırmaktadır ve yöre halkı bunun farkındadır.
- viii. Borçka ve Deriner Baraj Gölleri turizm faaliyetlerine açılabilir.
- ix. Kemalpaşa (Hopa) plajı tüm bölgenin en uzun ve geniş kumsalıdır ve kitle turizmine de uygundur.

B. Sorunlar;

- i. Artvin Bölgenin en güç ulaşılan ilidir. En yakın havaalanlarına (Trabzon ve Erzurum) 4 saat uzaklıktadır. Köy yolları kötü durumdadır. Turizm açısından önem taşıyan Yusufeli-İspir (Erzurum) karayolu standart altıdır. Çoruh Vadisindeki baraj inşaatları ulaşımı daha da güçleştirmektedir. Hopa'ya yapılan geleneksel Karadeniz gemi seferleri artık yapılmamaktadır.
- ii. Artvin turizmi için önem taşıyan Yusufeli ilçe merkezi baraj gölü altında kalacaktır. Yeni ilçe merkezi olarak adı geçen Kızılkaya ve Öğdem yerleşmelerinin hangisinin yeni Yusufeli olarak belirlenmemiş olması önemli bir sorundur. Belirsizlik turizm girişimcilerini yatırım yapmaktan vazgeçirmektedir.
- iii. Çoruh vadisinde yapılacak barajlar
- iv. Kentsel ve kırsal altyapı yetersizdir. Yaylalarda WC ve katı atık büyük sorundur.
- v. Artvin İli sakinlerinin mali olanaklarının yetersiz olması tesislerin kalitesini ve pazarlanmasını olumsuz yönde etkilemektedir. Örneğin, Kaçkar Dağı tırmanış ve yayla yürüyüşleri hem Ayder (Çamlıhemşin) ve hem de Yusufeli'nde bulunan konaklama tesisleri kullanılarak yapılmaktadır,. Bununla birlikte, Ayder tesisleri 40-50 Euro/oda fiyatı uygulamakta, Yusufeli'nde ise fiyatlar 5 Euro/oda düzeyine düşmektedir.
- vi. Yöreye ait ürünler, Yörenin adı ile tanınmamakta ve pazarlanmamaktadır. Örneğin, Kafkas Balı Artvin ilinde de üretilmekle birlikte, Rize Balı olarak pazarlanmaktadır.
- vii. Karçal Dağı ve çevresinde yer alan Camili ve diğer yerleşmeler önemli bir potansiyele sahip olmasına karşılık askeri bölge olması nedeniyle ancak yetkili mercilerden izin alınarak ziyaret edilebilmektedir.
- viii. Aynı ülkenin pasaportunu taşıyanlara Bölgede ve Antalya gibi turizmin geliştiği yerlerde farklı davranılmaktadır. Bu duruma çözüm bulunması gerekmektedir.
- ix. Sektör kurumsallaşamamıştır. Tesisler arası işbirliği, dayanışma ve bilgi akımı mevcut değildir. Tanıtım yetersizdir. Fuarlara katılım yoktur.
- x. Yaylalardaki mülkiyet sorunu, Bölgeye gelecek yatırımcıyı caydırmaktadır.

C. Talep ve Beklentiler

- i. Turizm faaliyetlerinin en geliştiği Yusufeli ilçe merkezinin yeni konumu ivedilikle belirlenmelidir.
- ii. Artvin'e kolay ulaşım olanakları sağlanmalıdır.
- iii. Gürcistan ile görüşmeler yapılarak turistlerin Batum Havaalanından Artvin iline transit geçiş yapabilmesi olanakları araştırılmalıdır.
- iv. Kamu kesimi meslek içi eğitim programlarına önem vermelidir.
- v. Kamu kesimi İlin tanıtımına yardımcı olmalıdır.
- vi. Turistlere milliyetlerine göre ayırım yapılmaksızın davranılmalıdır.
- vii. Sarp Kapısından yapılan girişlerde kolaylık sağlanmalı ve girişler hızlandırılmalıdır.

23 Ekim 2003 Artvin Ortaklar Toplantısı Katılımcı Listesi

	Adı Soyadı	Kurum
1	Mustafa İlhan	Emniyet Müdürü
2	Akın Varicier	Arhavi Kaymakamı
3	Ahmet Kantar	Yusufeli Yaylalar Koyu Muhtarı
4	Ayhan Tekin	Sosyal Hizmetler İl Müdürü
5	Nazım Utlu	Meteoroloji Müdürlüğü
6	Mustafa Meydan	Orman Bölge Müdürü
7	Ender Güngör	Artvin Turizm İşletmeleri Derneği
8	Sıralı Aydın	Yusufeli Kayak Rafting ve Dağcılık
9	Şerif Şentürk	Borçka Karagöl Pansiyon İşletmecisi
10	Yüksel Yılmaz	Karadeniz Çadır İşletme
11	Sinan Ali Ulusoy	Hopa Ticaret ve Sanayi Odası
12	Bülent Akbas	Park Denizcilik İşletmesi
13	Oğuz Kurdoğlu	D.K. Ormancilık Araştırma Müdürü
14	Erhan Yavuz	Camili
15	Osman Uzet	Camili
16	Hızır Atar	Borçka Karagöl Pansiyon İşletmecisi
17	Necmi Asuman	Avcılar ve Atıcılar Derneği
18	Sadi Yıldızhan	Arhavi Tic. San. Odası
19	Etem Boz	İl Çevre ve Orman Müdürü
20	A. Emin Meydan	Orman İşletme
21	Suat Horazaloğlu	Arhavi Belediye Başkan Vekili
22	Yavuz Karahan	Otelci
23	İsmail Hakkı Civil	Emniyet Müdürü
24	Sahin Arslan	Hopa Kaymakamlığı
25	Arif Simsek	Gençlik ve Spor İl Müdürü
26	Ahmet Keles	Otel Temsilcisi
27	Ah-Met Pehlivan	Pansiyoncu
28	Efkan Özgen	Peronti Otel
29	Mahir Dudak	Belediye Başkanı
30	Casim Cihan	Gefiki
31	Akın Polat	Rehber
32	Yücel Akın	Sof. ve Otomobilciler Odası
33	Yasin Basalmaz	Basın
34	Yasar Yağcı	İşletmeci
35	Bülent Yılmaz	Otelci
36	Nusret Özer	Ağasın Otel
37	İsmet Özek	Ağasın Otel
38	Sadık Şahin	Kemalpaşa Belediye Başkanı
39	Sıralı Aydın	Otelci
40	Nizamettin Yılmaz	Kemalpaşa Belediyesi

41	Binali Aydın	Otelci
42	Ender Güngör	Turizm Dernek Başkanı
43	Kenan Bayraktar	DOKAP
44	Ayşe Canuyar	DOKAP
45	İsmail Altınay	Turizmci
46	Hayati Akbaş	Temsilci
47	Z.Bilgi Buluş	GEF
48	İsmail Koç	
49	Selim Bilgin	Artvin Belediye Halkla İlişkiler
50	Turgut Gümrükçü	DHA
51	Ertekin Çolak	İl Tarım Müdürü
52	Ahmet Varan	TSO Başkanı
53	Bilgin Yılmaz	Artvin İl Kültür Turizm Müdürü
54	Muhammer İhtiyar	Yusufeli Kayak Rafting Ve Dağcılık
55	B. Turan	Celik
56	Mehmet Aydın	Terzioğlu Otel
57	Muammer İhtiyar	İhtiyaroğlu Çiftliği
58	Bahri Calik	İşletmeci
59	Nedim Sinancı	Yusufeli Avcılar Derneği
60	T.Ahmet Sensilay	Turizm Danışmanı
61	Zafer Gungut	Savsat Kültür Turizm Derneği
62	Bülent Cihan	Flaş Otel

Rize Ortaklar Toplantısı

Rize toplantısı 39 katılımcı ile yapılmıştır. Tartışılan konular ve katılımcıların görüşleri aşağıda özetlenmiştir.

A. Olanaklar;

- i. Rize alternatif turizmin gelişmeye başladığı ülkenin öncü illerden birisidir. Doğal ve kültürel değerlerini turizm sektörünün hizmetine sokmuştur.
- ii. Kaçkar Dağı tırmanma ve yürüyüş parkurları ülke ölçeğinde öneme sahiptir. Kaçkar ülkenin en bilinen dağları arasındadır.
- iii. Rize küçük bir il olmasına karşın farklı turizm potansiyelini; örneğin deniz, kaplıca, ormanlar, yaylalar, dağlar ve zirveler ve tarihi eserler gibi değerleri bünyesinde barındırmaktadır.
- iv. Sarp Sınır Kapısına ve Trabzon Havalimanına yakınlık önemli bir olanaktır.
- v. Rize kökenliler, Türkiye genelinde ve özellikle büyük kentlerde lokanta ve pastane gibi yeme-içme tesisleri işletmesinde çalışmaktadır. Kazanılan bu ustalık bilgisi Rize'ye kolayca aktarılabilir.
- vi. Büyük kentlerde yerleşen Rize kökenli girişimcilerin varlığı önemli potansiyeldir. İlerde bu potansiyelden önemli ölçüde yararlanılabilir.
- vii. Rize limanı ve İldeki balıkçı barınakları bir diğer olanaktır.

B. Sorunlar;

- i. Bölgenin diğer illerinde olduğu gibi, Rize için de en önemli sorun ulaşım güçlüğü ve büyük merkezlere uzaklıktır. Deniz ulaşımından yararlanılamamaktadır.
- ii. Gelişebilir alanların kısıtlı olması önemli bir darboğazdır.
- iii. Toprak mülkiyeti ciddi bir sorundur. Orman kadastrosu görmemiş çok alan bulunmaktadır.
- iv. Kentsel ve kırsal kesimde ciddi altyapı eksikliği bulunmaktadır.
- v. Ayder dışında yöre sakinlerinin turizm ustalık bilgisi gelişmemiştir.

- vi. Yöre halkı kimi zaman yabancılardan rahatsız olmaktadır. Kültürel değerlerinin ve kimliklerinin, turizm faaliyetleri ile bozulacağından endişe etmektedir.

C. Talep ve Beklentiler

- i. Rize iline kolay erişilebilirlik, turizm hareketliliğini artıracaktır.
- ii. Batum Havaalanının kullanılabilme olanakları araştırılmalıdır.
- iii. İlin tüm yaylaları, Ayder kadar güzeldir ve ancak tanınmamaktadır. Örneğin, Kaçkar eteklerinde Pakut ve Elevit yaylaları ile Ovit Dağındaki yayla ve göller olağanüstü güzel olmasına rağmen yöre insanı dışında bilinmemekte ve ulaşılamamaktadır. Erişilebilirlik sağlanmalıdır.
- iv. Kadastro sorunu ivedilikle çözülmelidir.
- v. Kamu kesimi meslek içi eğitim vermeli ve İlin tanıtımına yardımcı olmalıdır.
- vi. Turistlere milliyetlerine göre ayırım yapılmaksızın davranılmalıdır.
- vii. Sarp Kapısından yapılan girişlerde kolaylık sağlanmalı ve girişler hızlandırılmalıdır.

24 Ekim 2003 Rize Ortaklar Toplantısı Katılımcı Listesi

	Adı Soyadı	Kurum
1	Osman Öztürk	Emniyet Müdürlüğü
2	Hızır Hop	Belediye Başkanlığı
3	Cahit Işık	Ardeşen Kaymakamlığı
4	Nihat Kaynar	Çayeli Kaymakamlığı
5	H.Bilge Aktaş	Pazar Kaymakamlığı
6	A.Turgay İmamgiller	Fındıklı Kaymakamlığı
7	Ismail Bayata	İkizdere Kaymakamlığı
8	Mustafa Yıldız	Güneysu Kaymakamlığı
9	Cem Hakan Karaduman	Kalkandere Kaymakamı
10	Ünal Erdemli	Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü
11	Mehmet Tunalı Gezmis	Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü
12	Kemal Katmer	İl Mahalli İdareler Genel Md.
13	Mehmet Uzuner	İl Planlama ve Koor. Md
14	Köksal Hapeloğlu	Rize Kültür ve Turizm Tanıtma Derneği
15	Neşe Hasanoğlu	Rize Sahil Sağlık Denetleme Merk.
16	Osman Hasimoğlu	Ayder Yaylası
17	Mehmet Azıcı	Ayder Yaylası
18	Adnan Ozgur	Dedeman Rize Oteli Genel Müdürü
19	Gultekin Merdamert	Esnaf Odaları Birliği Genel Sekreteri
20	Mehmet Orun	Gençlik Spor Şube Müdürü
21	Nevzat Özer	Tema Vakfı
22	Erkan Akalin	Tarım İl Müdürlüğü
23	Cahit Gulbay	Tarım İl Müdürlüğü
24	Safak Bulut	Tarım İl Müdürlüğü
25	Sedat Evci	Tarım İl Müdürlüğü
26	Ramazan Aydoğan	Otel Tiflis
27	Ahmet Yavuz Dal	Basın
28	Ömer Sam	Basın
29	Ayhan Hacı Fazlıoğlu	Ticaret ve Sanayi Odaları Başkanlığı
30	Halit Duman	Otel Keles
31	Hasan Unsal	İl Çevre ve Orman Müdürlüğü
32	Enver Toprak	İl Kültür Müdürü
33	Atilla Karahasanoğlu	Turizmci
34	Necip Albayrak	Turizm Müdürü
35	Bayram Murat Ali Sari	Cay Tv
36	Feridun Celik	Rize Liman Başkanlığı

37	İrfan Uzun	Deniz Temizleme Dern.
38	Özgür Kambur	Rize Tv
39	Ziya Memişoğlu	Memişoğlu Otel

Ordu Ortaklar Toplantısı

Ordu toplantısı 36 katılımcı ile yapılmıştır. Tartışılan konular ve katılımcıların görüşleri aşağıda özetlenmiştir.

A. Olanaklar;

- Ordu, Bölgenin karayolu ile büyük merkezlere en yakın ilidir. Doğu Karadeniz turlarının başlangıç noktası ve Bölgenin batı kapısı konumundadır.
- Doğu Karadeniz turlarında ilk konaklamalar Ordu ilinde yapılmaktadır.
- Ordu ayrıca, Bölgenin turizme ilk açılan ilidir. Ünye-Çamlık turizm hareketinin öncüsü olmuştur.
- Bölge insanının turizm konusunda önemli ustalık bilgisi ve becerisi vardır.
- Kuzey-Güney doğrultusunda bağlantılar bulunmaktadır. Ordu bu açıdan Bölgenin olanakları en yüksek ilidir.
- Önemli yaylalara asfalt yollarla ulaşılması önemli olanaktır.
- Samsun-Çarşamba Havaalanına yakınlık önemli bir olanaktır. Karadeniz Bölünmüş yolu ile zaman mesafe daha da kısılacaktır.
- İldeki Fatsa limanı ve diğer balıkçı barınakları önemli bir olanaktır.

B. Sorunlar;

- Büyük merkezlere uzaklık, diğer illerde olduğu gibi önemli bir sorundur.
- Gelişebilir alanların kısıtlı olması önemli bir darboğazdır.
- Yaylalar turizm merkezi ilan edilmiş, imar planları yapılmış ancak, bunlar onaylanmamıştır.
- Yaylalarda çözülememiş mülkiyet sorunları vardır.
- Kentsel ve kırsal kesimde ciddi altyapı eksikliği bulunmaktadır. Örneğin; 4-5 belde atık suyunu Bolaman çayına akıtmaktadır.

C. Talep ve Beklentiler

- Ordu iline kolay erişilebilirlik, turizm hareketliliğini artıracaktır.
- Ordu ilinde önemli yaylalar bulunmaktadır. Örneğin; Turnalık (45 km. asfalt), Çambaşı (60 km. asfalt), Perşembe 127 (km, asfalt), Keyfelan (125 km. stabilize) ve Yeşilce-Topçam (60 km.asfalt) turizme açılacak özellikler taşımaktadır. Ancak, altyapı, özellikle kanalizasyonun olmaması önemli bir eksikliklerdir. Bu sorun çözülmelidir.
- Kamu kesimi meslek içi eğitim vermeli ve İlin tanıtımına yardımcı olmalıdır.
- Turistlere milliyetlerine göre ayırım yapılmaksızın davranılmalıdır.

03 Kasım 2003 Ordu Ortaklar Toplantısı Katılımcı Listesi

	Adı Soyadı	Kurum
1	Salih Bıçak	Ordu Vali Yardımcısı
2	Ayşe Bahar Çebi	Belediye Başkanlığı
3	Ali Bakoğlu	Ünye Kaymakamlığı
4	Salih Gürkan	Fatsa Kaymakamlığı
5	Uğur Turan	Perşembe Kaymakamlığı
6	Şenol Koca	Perşembe Kaymakamlığı
7	Cahit Çelik	Gülyalı Kaymakamlığı
8	Kemal Yıldız	Mesudiye Kaymakamlığı

9	İlhami Polat	İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü
10	Selahattin Aydın	İl Çevre ve Orman Müdürlüğü
11	Ayşen Özen	İl Gençlik ve Spor Müdürlüğü
12	Mehmet Tarakçı	İl Sosyal Hizmetler Müdürlüğü
13	Fehmi Küpçük	Aybastı Belediye Başkanlığı
14	Uğur Cörüt	Gülyalı Belediye Başkanlığı
15	Mahmut Ali Akkiraz	Korgan Belediye Başkanlığı
16	Mustafa Demir	Mesudiye Belediye Başkanlığı
17	Kamil Ertekin Çolak	Perşembe Belediye Başkanlığı
18	Nadir Var	Camlı Belediye Başkanlığı
19	Erdoğan Yeni	Turist Otel
20	Ahmet Çavuşoğlu	Belde Otel
21	İdris Yıldız	Belde Otel
22	Şafak Ergin	Hotel Grand Kuşcalı
23	Mehmet Ergin	Kuscalı Turizm Otel
24	Ülkü Okumus	Okumus Turizm Ve Seyahat Acentasi
25	Nilgün Gözükan	Tema Vakfi
26	Prof. Dr. Y. Nurettin İsmailçelebioğlu	KTÜ Ziraat Fakültesi
27	Ersin Erdoğan	Denizkızı Otel
28	Cengiz Keskin	Ortid
29	Adnan Sobi	Ünye Mavi Deniz Turistik Tesisleri
30	Rustu Bas	Ordu Doğa Aktiviteleri Der.
31	Aycan Onur	Yalçın Otel
32	Bülent Savaşkan	Ticaret ve Sanayi Odası
33	Uğur Toparlak	İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü
34	Ertan Kutuban	Doğa Koruma ve Milli Parklar
35	Mustafa Aydın	Esnaf Odaları
36	Cumhur Sancaktar	Otel Hasanbey

Giresun Ortaklar Toplantısı

Giresun toplantısı 35 katılımcı ile yapılmıştır. Tartışılan konular ve katılımcıların görüşleri aşağıda özetlenmiştir.

A. Olanaklar;

- i. Giresun; kıyılarının ve yaylalarının olağanüstü güzellikleri ile alternatif turizmin gelişebileceği özgün bir ildir.
- ii. Kıyıdaki liman ve balıkçı barınakları yat turizminin gelişmesi için uygun ortamlar sağlamaktadır.
- iii. İç kesimlerde yaylalar, Giresun Dağları, zirveler ve tarihi eserler gibi değerleri bünyesinde barındırmaktadır.
- iv. Karadeniz Bölünmüş Devlet Yolu güzergahında ve projesinde yer alan Bolaman Tünelinin gerçekleşmesi ile zaman mesafe azalacaktır. Bu durum Giresun'a erişme ve turların konaklama yapma şansını artıracaktır.
- v. Giresun Adası, Doğu Karadeniz'in tek adasıdır. Bu nedenle bir olanak ve turizm için objedir. Adaya teknelerin yanaşma olanakları da vardır.

B. Sorunlar;

- i. Bölgenin diğer illerinde olduğu gibi, Giresun ulaşım güçlüğü en önemli sorundur. Deniz taşımacılığından yararlanılamamaktadır. Giresun limanı onarımı hala devam etmektedir. Büyük tonajlı gemiler giriş yapamamaktadır.
- ii. İlin güney kesimindeki ilçe ve köylere ulaşılmasında ciddi güçlükler vardır.
- iii. Kentsel ve kırsal kesimde ciddi altyapı eksikliği bulunmaktadır.

- iv. Bölünmüş Karadeniz Devlet yolu, kıyı yerleşmelerinin önüne set çekmektedir. Yol kotu ile yerleşme kotu arasındaki fark ilerde büyük sorun olacaktır. Günümüzde bu alanlar kullanılamamakta ve çöp yığınları ile dolmaktadır.
- v. Balıkçılık güç kaybetmektedir.
- vi. Altyapı önemli sıkıntılar vardır. Kanalizasyon ve atık su arıtımı ile katı atık toplantisı özellikle önemlidir ve bu sistemlere ilişkin tesis bulunmamaktadır.
- vii. Yaylaların kötü kullanımı ve sağlıksız yapılaşma en önemli sorundur.
- viii. Yaylalarda mülkiyet belirsizliği vardır. Yapılaşma ve yatırım için başvurulacak sorumlu mercii dahi bilinmemektedir.
- ix. Bazı yaylalarda imar planları ve yatırımlar yapılmıştır. Ancak arzulanan gelişme henüz başlamamıştır.
- x. Kamuoyu ve Bölge halkı bazı doğal değerleri bilmemektedir Tanıtım gerekmektedir.

C. Talep ve Beklentiler

- i. Giresun iline kolay erişilebilirlik, turizm hareketliliğini artıracaktır.
- ii. İlin güneyinde yer alan ilçe ve köylere kolay ulaşılmalıdır.
- iii. Orman emvalinin turizm yapılaşması için kullanımına izin verilmelidir. Bu betonlaşmayı önleyecektir.
- iv. Ahşap yayla evleri ve bungalovlar yaylalarda konaklama sorununu çözebilecektir.
- v. Yaylalarda turizmin gelişmesi iyi örneklerin kamuoyuna gösterilmesi ile sağlanabilir. Örneğin, kamu eliyle Koçkaya'da yayla tesisleri kurulmuştur. Bunun iyi bir örnek olması gerekmektedir.
- vi. Giresun ilinde ksa vadede turizme açılabilir yayla grupları bulunmaktadır. Örneğin; Giresun-Bektaş (günümüzde 1 tesis bulunmaktadır.) - Yavuz Kemal-Kümbet-(Koçkaya yayla tesisleri bulunmaktadır ve Giresun'a 56 km. asfalt yolla bağlıdır)-Çıkrıkçı-Çakrak-Yağlıdere-Espiye güzergahında bulunan yaylalar geliştirilebilir. Bu güzergah tur programlarına alınabilir. Güzergah üzerinde ve yakın çevresinde tarihi ve kültürel potansiyel mevcuttur.
- vii. Giresun- Erimez-Yavuz Kemal (Kulakkaya) - Bektaş yayları arası bir diğer geliştirebilir güzergahtır.
- viii. Benzer biçimde; Çamalan, Paşakonağı, Sarıalan ve benzer yaylalar içinde gelişme programları hazırlanmalıdır.
- ix. Giresun Kalesinin düzenlenmesi, onarım ve çevre düzenlemesinin yapılması, seyir terasları donatılması turizme canlılık kazandıracaktır.
- x. Eski şehir dokusunun, örneğin Zeytinlik Mahallesi korunması ve turizme kazandırılması gerekmektedir.
- xi. Tarihi tek yapıların aydınlatılması bir diğer çekicilik olacaktır.
- xii. Turizmin gelişmesi için dış finansman gerekmektedir. Bütüncül müdahale için kaynak bulmak zorunludur.
- xiii. Giresun Adası ile kıyı arasında bir teleferik yapımı etüt edilmelidir.
- xiv. Turizmin gelişmesi için tüm kuruluşlar seferber olmalıdır. Sadece yerel yönetimlerin çabası yeterli olmayacaktır.
- xv. Pansiyonculuk teşvik edilmelidir.

04 Kasım 2003 Giresun Ortaklar Toplantısı Katılımcı Listesi

	Adı Soyadı	Kurumu
1	Ali Haydar Öner	Giresun Valisi
2	Hasan Karabrahim	Emniyet Müdürü
3	Bayram Yılmaz	Bulancak Kaymakamı
4	İbrahim Özefe	Görece Kaymakamı
5	Şakir Erden	Eynesil Kaymakamı
6	Mürsel Bostancı	İl Kültür Turizm Müdürü
7	Ali Hıdır	İl Çevre ve Orman Müdürü

8	Şenol Kara	Sosyal Hizmet İl Müdürlüğü
9	Hasan Kuruçelik	Orman İşletme Müdürü
10	Cahit Akdoğan	İl Basın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü
11	Nazan Aydoğan	İl Dernekler Müdürlüğü
12	Ali Bayburtlu	Orman Bölge Müdürü
13	Halil Görnez	Eynesil Belediye Başkanı
14	Mahmut Tetik	Aydınlar Belediye Başkanı
15	İsmail Göral	Çavuşlu Belediye Başkanlığı
16	Ahmet Erilli	Alucra Belediye Başkanlığı
17	Öner Eriş	Bulancağ Belediye Başkanı
18	Kemal Emiroğlu	Çanakçı Belediye Başkanlığı
19	İsmail Önal	Yavuz Kemal Belediye Başkanlığı
20	Armağan Başar	Hotel Başar
21	Hamza Apaydın	Dereli Kültür Turizm ve Tanıtma Derneği
22	Zerrin Akbay	İl Çevre ve Orman Müdürlüğü
23	Mustafa Atar	Atar AŞ
24	Hüseyin Özkaya	Veteriner Hekim
25	Hürriyet Keçeli	Tarım İl Müdürlüğü
26	Abdul Kerim Akpınar	Giresun Belediye Başkan Yardımcısı
27	Hakan Karahasanoğlu	Basın
28	Mehmet Ali Duran	Basın
29	Mustafa Demir	Basın
30	Atakan Çıtlak	Basın
31	Asaf Zeki Kitapçı	Turizm ve Tanıtma Derneği
32	Tolunay Kurtoğlu	Turizm Derneği Sekreteri
33	Saliha Yayla	Basın
34	Fırat Yazıcıoğlu	Basın
35	Erol Ayar	Basın

Gümüşhane Ortaklar Toplantısı

Giresun toplantısı 24 katılımcı ile yapılmıştır. Tartışılan konular ve katılımcıların görüşleri aşağıda özetlenmiştir.

A. Olanaklar;

- i. Gümüşhane; yaylaları ve Trabzon-Erzurum devlet yolu üzerindeki konumu ile sektörde atılım yapabilir.
- ii. Tarihi değerler, 24 adet mağara, ormanlar turizm sektörüne hareket kazandırabilir. Örneğin, Karacaan Mağarasına yılda 5,000 ziyaretçi gelmektedir.
- iii. Zigana en büyük olanaklardan birisidir.
- iv. Diğer illere yakınlık günübirlik hareketi destekleyebilir.
- v. İl dışında yaşayan Gümüşhanelilerin katkısı sağlanabilir. Tarım sektöründeki gelişmeler turizm sektöründe de elde edilebilir.
- vi. Yeni gelişmeye başlayan organik tarım ürünleri, Gümüşhane mutfağı olarak tanıtılabilir ve pazarlanabilir.

B. Sorunlar;

- i. İlin görece geri kalmışlığı, tarım sektörüne önem verilmesini gerektiriyor, turizm ancak devlet desteği ile gelişebilir ve ek gelir kaynağı olabilir. İlde girişimcilik gelişmemiştir.
- ii. İl içi ulaşım hale çok güçtür. İl yollarının sadece % 6'sı asfaltdır.
- iii. Yöre halkın tutucudur bu nedenle pansiyonculuk gelişemez.

- iv. Gümüşhane henüz tanıtılmamıştır. Örneğin, Sarıçiçek köy odalarını Türkiye tanımamaktadır.
- v. Kentsel ve kırsal kesimde önemli altyapı sorunları vardır. Harşit çayı büyük ölçüde kirlenmiştir.
- vi. Gümüşhane yaylalarını, Gümüşhaneliler kullanmamaktadır.

C. Talep ve Beklentiler

- i. Gümüşhane'nin, turizm değerlerinin tanıtımına devlet yardımcı olmalıdır. Bazı yaylaların Gümüşhane'de olduğu bile bilinmemektedir.
- ii. Sümela'ya gelen turistlerin günübirlik olarak Gümüşhane'ye gelmesi olanakların yaratılması gerekmektedir.
- iii. Yirminci yüzyılın başında Gümüşhane'den ayrılanların torunları İli ziyaret ederek hareketlilik yaratmaktadır. Bu turizm türü desteklenmelidir. n ayrılanların başında
- iv. Ahşap yayla evleri ve bungalovlar yaylalarda konaklama sorununu çözebilecektir. Orman ürünlerinin turizm yapılaşması için kullanımına izin verilmelidir.
- v. Turizmin gelişmesi toplam seferberlik gerekmektedir. Bunun başına kamu kesimi çekmelidir.
- vi. Pansiyonculuk teşvik edilmelidir. Yöre halkı, bunun gelir getirici olmasını anladığında pansiyonculuğu benimseyecektir.
- vii. Yerel yiyecekler, başta küme olmak üzere tanıtılmalı ve pazarlanmalıdır. Ahşap oymacılık bir diğer potansiyeldir.

11 Kasım 2003 Gümüşhane Ortaklar Toplantısı

Adı Soyadı	Kurum
1 Cafer Şahin	Emniyet Müdürü
2 Mustafa Canli	Belediye Başkanı
3 Süleyman Yılmaz	Şiran Kaymakamı
4 Avni Oral	Kelkit Kaymakamlığı
5 Abdurrahman Akdemir	Torul Kaymakamlığı
6 Hüseyin Çakırtaş	Kürtün Kaymakamlığı
7 Mehmet Makas	Köse Kaymakamlığı
8 Dursun Ali Emir	İl Kültür ve Turizm Müd.
9 Nurettin Taş	İl Çevre ve Orman Müd.
10 Muhittin Yıldız	İl Gençlik ve Spor Müd.
11 İdris Altuntaş	İl Sosyal Hizmetler Müd.
12 Nazim Kul	Meteoroloji Müd.
13 Çağlayan Turhan	İl Mahalli İdareler Müd.
14 Seyfettin Uysal	İl Planlama ve Koord Müd.
15 İlyas Ayvazoğlu	Ayvazoğlu Otel
16 İsmail Akçay	Ticaret ve Sanayi Odası
17 Yildirim Ürkmez	Avcılar Derneği Başkanlığı
18 Kyoko Terazono	JICA
19 Gökten Doğangün	JICA
20 Mustafa Duman	Tarım İl Müd.
21 Peyami Çiçek	Tarım İl Müd.
22 Sinan Müftüoğlu	Sanayi Tic. Müd.
23 Turan Tuğlu	Kuşakkaya Gazetesi
24 Faruk Ata	Haber Türk

Ortaklar Toplantıları Sonuçlarının Bölge Ölçeğinde Değerlendirmesi

Yukarıdaki toplantılarda ortaya konulan görüşler, Bölge ölçeğinde aşağıdaki gibi özetlenebilmektedir.

<p>Güçlü Yönler</p> <ul style="list-style-type: none"> • Bölgenin, kültürel ve doğal değerleri, folklorik öğelerinin önemi tüm ortaklarca bilinmektedir. • Ortakların özellikle doğal değerler hakkındaki bilgi ve bilinçleri dikkat çekicidir. • Kültürel değerlerin de altı çizilmekle beraber, doğal değerlerin sağladığı olanaklar kadar vurgulanmamıştır. • Her ilde ortaklar kendi ilinin ve genelde turizme konu olacak kaynaklarının ayrıntılarını bilmekte, bunların hangi tür turizmi harekete geçirebileceğini açıklamaktadır. Bunların başında, eko-turizm gelmektedir. 	<p>Zayıf Yönler</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tüm toplantılarda ortaklar, ulaşım güçlüklerinin altını çizmiştir. Ortaklara göre temel sorun, hem Bölgeye zor ulaşabilmesi ve hem de Bölge- içi bağlantıların zayıflığıdır. • Temel altyapının henüz tamamlanmış olması, ortaklara göre ulaşım kadar önemli darboğazdır. • Benzer, biçimde kentsel donatı eksikliği de önemlidir. Ancak bu kısıt, ortaklar tarafından ilk iki sorun kadar vurgulanmamıştır. • Ortaklar, Bölge ekonomisinin güçsüzlüğünü ve bu nedenle girişimcilerin azlığını önemli bir kısıt olarak görmektedir.
<p>Fırsatlar</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ortaklar, Bölgenin olanakları gözetildiğinde; kültür ve doğa Turizminin tüm türlerinin Bölgede gelişebileceğini belirtmişlerdir. Ortaklar bu konuda bilinçlidir. Çok sayıda alternatif turizm türünün tanımını yapmışlardır, ayrıca ufak ölçekli kongre ve iş turizminin potansiyelini vurgulamışlardır. Ancak, ortaklar, bu gelişmelerin kamu öncülüğünde olması gerektiğini belirtmişlerdir. Kamudan her konuda beklenti çok üst düzeydedir. • Ortaklar, bölge ülkeleri ile işbirliğini ve Batum Havaalanını bir fırsat olarak değerlendirmiş ve kullanımı için kamu desteğini talep etmişlerdir. • Bölgenin çevre illerin olanaklarından yararlanma imkanı dile getirilmekle birlikte, vurgulanmamıştır. • Ortaklar Bölge dışındaki Doğu Karadenizlilerin yatırım yapması beklentisi içindedirler. 	<p>Tehditler</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ortakların, tüm gelişmeyi kamu kesiminden beklmeleri önemli bir sorun olarak görülmelidir. • Ortakların, örgütlenme hakkındaki görüşleri ve bunun zor gerçekleşeceği yönündeki kanıları sektörün önünde önemli bir tehdittir. • Ortaklar, çözüm bulunamaması durumunda altyapının ve kıyı ile kentlerin bağlantısını kesen karayolu gibi yatırımların bir tehdit olduğu görüşünde birleşmişlerdir. . • Ancak, Çoruh havzasındaki barajlar gündeme fazla gelmemiştir. • Mülkiyet sorununun çözülememesi tüm ortaklarca yatırımı önleyecek bir tehdit olarak değerlendirilmiştir.

**Doğu Karadeniz Bölgesinde Turizmin Geliştirilmesine
Yönelik Kalkınma Çalışması**

EK C: TURİST ANKETİ SONUÇLARI

A. TURİST ANKETİ ÖRNEĞİ

Sevgili Konuklar,

Biz, “Doğu Karadeniz Bölgesinde Turizmin Geliştirilmesine Yönelik Kalkınma Çalışması” Proje Ekibi olarak sizden aşağıdaki soruları yanıtalamanızı rica ediyoruz.

Anketin amacı, konuklarımızın beklenti ve gereksinimleri doğrultusunda daha iyi hizmet verebilmek ve Doğu Karadeniz’de turizm etkinliklerini geliştirmektir.

İlginize şimdiden içtenlikle teşekkür ederiz.

Doğu Karadeniz’de iyi tatiller dileriz.

Saygılarımızla,

Doğu Karadeniz Bölgesinde Turizmin Geliştirilmesine Yönelik Kalkınma Çalışması Proje Ekibi

Dear Guests,

We, as Consultants of Study on “Tourism Development in Eastern Black Sea Region “ kindly ask to answer the following questions.

The purpose of the questionnaire is to give better services and to develop tourism activities in Black Sea Region according to our guests needs and expectations.

We are grateful for your interest.

We hope you enjoy your holiday in the Region.

Yours Faithfully,

Consultants of Study on “Tourism Development in Eastern Black Sea Region “

Anketörün adı: Name of the interviewer:	
Anketin yapıldığı il: City:	
Anketin yapıldığı yer: The place of interview:	
Tarih: Date:	

Turistler İçin Anket
Questionnaire for Tourists

Milliyetiniz:.....
Nationality:.....

Mesleğiniz:.....
Occupation:.....

Eğitiminiz:.....
(Orta, Mesleki Eğitim, Yüksek Okul veya Üniversite)
Education:
(High School, Occupational School, University)

Yaşınız:.....
Age:.....

Cinsiyet:.....
Gender:

1) Türkiye'ye daha önce geldiniz mi?
Have you ever been to Turkey before?

Evet Yes	
Hayır No	

2) Cevabınız "evet" ise, Hangi bölgelere geldiniz? Ne kadar kaldınız?
If you answer is 'yes', Which regions have you visited?
How long have you stayed?

Bölge Adı Name of the Region	Gün Day

3) Türkiye'ye geldikten sonra Doğu Karadeniz Bölgesine nasıl geldiniz?
After you had arrived in Turkey, how did you get to the Black Sea Region?

Havayolu Air Transportation	Havalimanı adı: Name of the airport:
Denizyolu Sea Transportation	Liman adı: Name of the Sea Terminal:
Karayolu Highway	Sınır kapısı veya Karayaolu ile Doğu Karadeniz'de İlk Geline Kent Adı: Border Gate or first town arrived in Black Sea Region:
Türkiye'ye Hangi Kapıdan Girdiniz ? The gate you made first entrance to Turkey ?	

- 4) **Doğu Karadeniz’de tatil yapmaya nasıl karar verdiniz ?**
Kararınızı kim etkiledi?
How did you decide to spend your holiday in Black Sea Region?
Who had influenced your decision?

Lütfen işaretleyiniz (+)
Please mark (+)

Ülkemdeki Türk Turizm Bürosu Turkish Tourism Office in my Country	
Turizm Acenteleri Travel Agencies	
Daha önce bölgeyi ziyaret eden arkadaşların tavsiyeleri Advices of my friends who had visited the region before	
Broşür ve Dergiler Brochures and Magazines	
Ülkemdeki Karadenizlilerin tavsiyesi Advices of the people who come from the region in my country	
Daha önce gelip beğenmiş olmam I had visited before and like the region	
Diğer (Lütfen Belirtiniz) Other (Please state)	

- 5) **Tatilinizi yapmak için Doğu Karadeniz’i seçme nedeniniz:**
The reason for choosing the Black Sea Region to have your holiday:

Lütfen puan veriniz (1..5)
Please rank (1..5)

Doğal Güzellikler Natural Beautyies	
Kültürel ve Arkeolojik Değerler Cultural and Archeological Sites	
İklimsel Koşullar Climatic Conditions	
Diğer (Lütfen Belirtiniz) Other (Please State)	

- 6) **Doğu Karadeniz’de ne kadar kaldınız/kalacaksınız ?**
How long have you been staying and how long are you going to stay?

Nerede? Where?	Kaç gün? How many days?
Trabzon	
Rize	
Gümüşhane	
Giresun	
Ordu	
Artvin	

7) Bu gezinizde Doğu Karadeniz'den önce Türkiye'de bir başka yerde kaldınız mı ?
Have you stayed in any region before you come to Black Sea Region?

Nerede Where	Kaç gün? How many days?

8)Doğu Karadeniz'den sonra tatilinize başka bir yerde devam edecek misiniz ?
Are you going to continue your holiday in any other place after Black Sea Region?

Nerede? Where?	Kaç gün? How many days?

9) Doğu Karadeniz'de kalışınızın size maliyeti yaklaşık ne oldu?
What is the cost of your holiday in Black sea region?

..... (para birimi)
..... (currency)

10) Sizi Bölgenin en çok hangi özellikleri etkiledi?
What impressed you most in the Region?

Lütfen puan veriniz (1..5)
Plese rank (1..5)

Dağlar ve yaylalar Mountains and high plateau	
Kumsallar ve deniz Beaches and the sea	
Göl ve akarsular Lakes and rivers	
Diğer doğal değerler(lütfen belirtiniz) Other natural beatuies (please state)	
Arkeolojik değerler Archeological Assets	
Sivil mimarlık eserleri Vernacular Artchitecture	
Eski kent dokusu Old urban fabric characteristics/historical parts of settlements	
Kültürel değerler (müzik, gelenekler, konukseverlik vb.) Cultural assets (music, traditions, hospitality)	
Etnoğrafik özellikler (yemek, el sanatları vb.) Ethnographic characteristics (food, handcrafts...etc.)	
Diğer (lütfen belirtiniz) Other (please state)	

11) Doğu Karadeniz hakkında aşağıdaki konularda lütfen düşüncelerinizi işaretleyiniz.

Please indicate your opinions regarding the following

Lütfen işaretleyiniz.

Please mark

	İyi Good	Orta Fair	Kötü Bad	Diğer (Lütfen Belirtiniz) Other (Please state)
Konaklama ve yeme içme tesisleri kalitesi (otel, restoran, vs...) Quality of accomodation and dinind facilities				
Tesislerde hizmet sunum kalitesi (çeşitlilik, saygı hijyen, vs...) Quality of services (variety, respect, hygiene...etc)				
Turist danışma hizmetleri Tourist information services				
Altyapı hizmetleri (yol, su, iletişim, çöp vb.) Infrastructure services (ways, water, communication, waste)				
Trafik düzeni ve otopark Traffic and Parking				

12) Doğu Karadeniz’de karşılaştığınız önemli sorunları lütfen değerlendiriniz:

Please indicate the most important problems you noticed in Black Sea Region :

Lütfen puan veriniz (1..5)

Please rank (1..5)

Tesislerin kalitesi ve eksiklikleri Missings and the quality of the facilities	
Bilgi yetersizliği Insufficient information	
Eğlence tesisleri eksikliği Lack of recreation services	
Kültürel etkinlik eksikliği Lack of cultural activities	
Spor tesisi eksiklikleri Lack of sport activities	
Hizmet fiyatlarında standartsızlık/ değişkenlik Lack of standardization in service prices	
Yerel halkın davranışları (Lütfen belirtiniz) Behaviors of the local people (please state)	
Diğer (Lütfen Belirtiniz) Others (please state)	

- 13) **Eğer Doğu Karadeniz'in turizmini siz yönlendirseydiniz, turizmi geliştirmek için ilk olarak ne yapardınız?**
If you were an executive in local administration of Black sea Region, what would you do first?

Lütfen puan veriniz (1..5)

Altyapının geliştirilmesi Improvement in infrastructure	
Daha temiz ve hijyenik bir Doğu Karadeniz More hygienic and clean Eastern Black sea	
Düzenli kentsel ortak alanlar Tidy common open places in the city	
Kenti turizm danışma merkezleri ve işaretlerle donatmak To facilitate the town with information desks and signals	
Mimari ve özgün özellikleri bozmayan pansiyonculuğu geliştirme Improve the pensions which do not ruin the vernacular architectural characteristics	
Daha denetimli acentecilik faaliyetleri (rehberlik dahil) More controlled travel agency activities (including guidance)	
Ulaşım hizmetlerinde düzenlilik Order in transportation services	
Fiyatlandırmada standardizasyon Standardization in prices	
Diğer (Lütfen belirtiniz) Others (please state)	

- 14) **Uluslararası pazarda (ya da ülkeniz turizm pazarında) Doğu Karadeniz'in tanıtımını yeterli buluyor musunuz?**
Yeterli bulmuyorsanız ne(ler) yapılmasını önerirsiniz?

In international market (or in the tourism market in your country) Do you think the promotion of Eastern Black Sea Region is enough?
If not, what would you suggest?

- 15) **Doğu Karadeniz Seyahatinizde Aklınızda Kalan İlk İyi ve Kötü İntibanız Nedir?**

İyi İntiba	Kötü İntiba

Your First impressions on the Region as good and bad ? Please specify.

Good Impression	Bad Impression

B. TURİST ANKETLERİNİN SONUÇLARI

1. Anket Analizi

Tablo 1.1: Anketlerin Yapıldığı Şehre göre Sıklık Tablosu

	Şehir		
	Sıklık	Oran	Birikimli Oran
ARTVİN	57	10,0	10,0
GİRESUN	30	5,2	15,2
GÜMÜŞHANE	17	3,0	18,2
ORDU	30	5,2	23,4
RİZE	159	27,8	51,2
TRABZON	279	48,8	100,0
Toplam	572	100,0	

Tablo 1.2: Mülakatın yapıldığı yere göre Sıklık Tablosu

	Anketin yapıldığı yer		
	Sıklık	Oran	Birikimli Oran
HAVA ALANI	16	2,8	2,8
GİRESUN KALESİ	6	1,0	3,8
OTEL	41	7,2	11,0
DIŞARI	485	84,8	95,8
PARK	14	2,4	98,3
RESTORAN	10	1,7	100,0
Toplam	572	100,0	

2. Turistlerin Demografik Analizi

Tablo 2.1. Turistlerin Uyruklarına göre Sıklık Tablosu

Uyruğu			
	Sıklık	Oran	Birikimli Oran
KANADA	1	,2	,2
ÇİN	2	,3	,5
FRANSA	3	,5	1,0
GÜRCİSTAN	5	,9	1,9
ALMANYA	67	11,7	13,6
YUNANİSTAN	6	1,0	14,7
HOLLANDA	2	,3	15,0
İRAN	2	,3	15,4
İSRAİL	95	16,6	32,0
JAPONYA	13	2,3	34,3
DIĞER ÜLKELER	39	6,8	41,1
ROMANYA	2	,3	41,4
RUSYA	9	1,6	43,0
SUUDİ ARABİSTAN	2	,3	43,4
İSPANYA	1	,2	43,5
TÜRKİYE	309	54,0	97,6
AMERİKA	4	,7	98,3
UKRAYNA	2	,3	98,6
İNGİLTERE	8	1,4	100,0
Toplam	572	100,0	

Tablo 2.2 Turistlerin Cinsiyet ve Statüye göre Çapraz Tablosu

STATÜ			CİNSİYET		Toplam
			KADIN	ERKEK	
Yabancı Ziyaretçi	EGİTİM	Sayı	4	2	6
		% Oran	1,6%	,8%	2,4%
	LİSE	Sayı	17	23	40
		% Oran	6,7%	9,1%	15,8%
	MESLEKİ EGİTİM	Sayı	10	9	19
		% Oran	4,0%	3,6%	7,5%
	İLK OKUL	Sayı		1	1
		% Oran		,4%	,4%
	UNİVERSİTE	Sayı	76	111	187
		% Oran	30,0%	43,9%	73,9%
Toplam		Sayı	107	146	253
		% Oran	42,3%	57,7%	100,0%
Yerli Ziyaretçi	EGİTİM	Sayı	2	1	3
		% Oran	,7%	,3%	1,0%
	LİSE	Sayı	34	36	70
		% Oran	11,1%	11,8%	23,0%
	MESLEKİ EGİTİM	Sayı	7	12	19
		% Oran	2,3%	3,9%	6,2%
	İLK OKUL	Sayı	7	7	14
		% Oran	2,3%	2,3%	4,6%
	UNİVERSİTE	Sayı	67	132	199
		% Oran	22,0%	43,3%	65,2%
Toplam		Sayı	117	188	305
		% Oran	38,4%	61,6%	100,0%

Tablo 2.3 Yaşın Statü ve Cinsiyete göre Açıklayıcı İstatistikleri

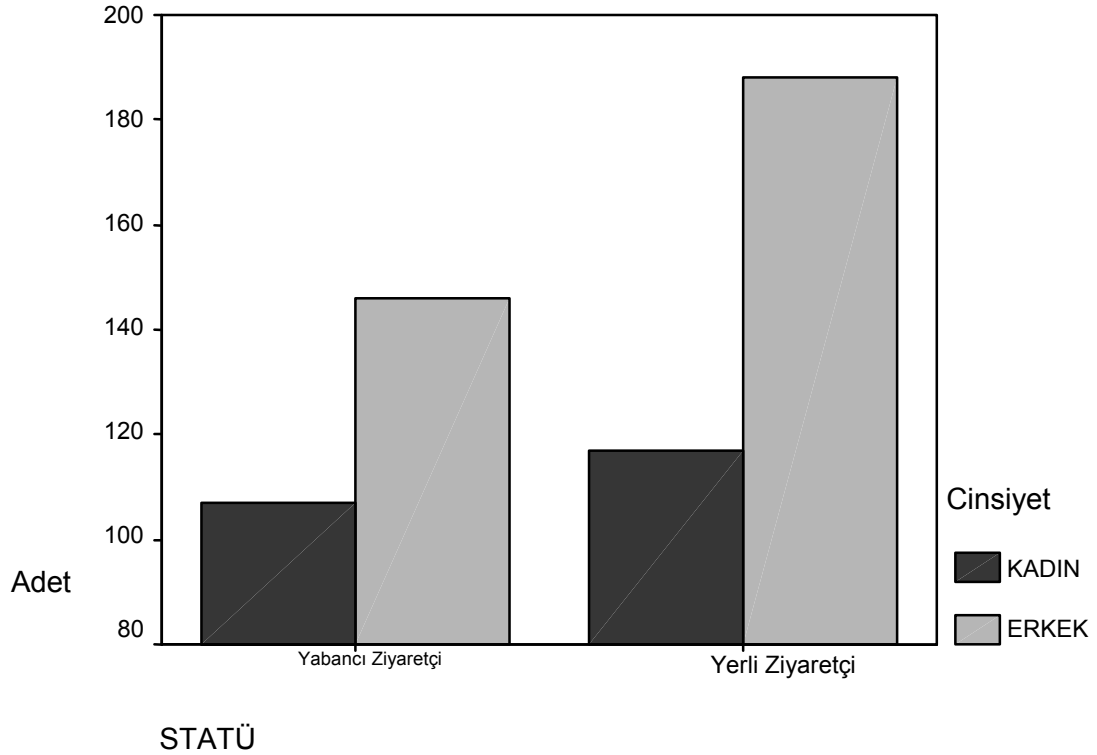
Yabancı Ziyaretçi			Adet	Geçerli N	Ortalama	Ortanca	Mod	En Fazla	En az	Std. Sapma
CİNSİYET	KADIN	YAŞ	107	N=107	43	45	25	72	20	17
	ERKEK	YAŞ	146	N=146	41	35	25	71	20	16

Yerli Ziyaretçi			Adet	Geçerli N	Ortalama	Ortanca	Mod	En Fazla	En az	Std. Sapma
CİNSİYET	KADIN	YAŞ	117	N=117	38	35	25	70	17	14
	ERKEK	YAŞ	188	N=187	39	35	35	70	16	13

Tablo 2.4. Turistlerin Cinsiyet ve Statüye göre Çapraz Tablosu

Statü'nün Cinsiyet ile Çapraz Tablosu

			CİNSİYET		Toplam
			KADIN	ERKEK	
STATÜ	Yabancı Ziyaretçi	Adet	107	146	253
		% Toplam	19,2%	26,2%	45,3%
	Yerli Ziyaretçi	Adet	117	188	305
		% Toplam	21,0%	33,7%	54,7%
Toplam		Adet	224	334	558
		% Toplam	40,1%	59,9%	100,0%

Şekil 2.1. Turistlerin Cinsiyet ve Statüye göre Histogramı

3. Anket Sorularının Analizi

S1. Türkiye'ye daha önce geldiniz mi?

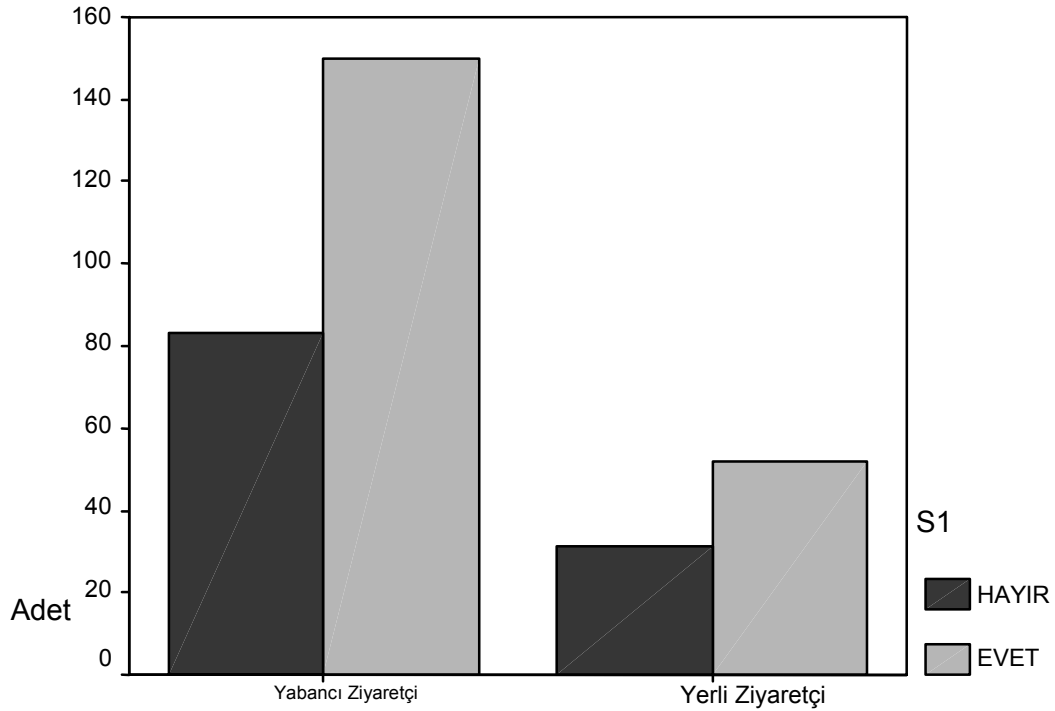
Table 3.1.1. Ziyaretçilerin Statü ve Yanıtı göre Çapraz Tablosu

İşlem Özeti

	Durum					
	Geçerli		Cevapsız		Toplam	
	N	Oran	N	Oran	N	Oran
STATÜ * S1	316	55,2%	256	44,8%	572	100,0%

S1'in STATÜYE göre Çapraz Tablosu

			S1		Toplam
			HAYIR	EVET	
STATÜ	Yabancı Ziyaretçi	Adet	83	150	233
		% Toplam	26,3%	47,5%	73,7%
	Yerli Ziyaretçi	Adet	31	52	83
		% Toplam	9,8%	16,5%	26,3%
Toplam		Adet	114	202	316
		% Toplam	36,1%	63,9%	100,0%

STATÜ

Şekil 3.1.1. Ziyaretçilerin S1'e Statüye göre Histogramı

S2. Cevabınız 'evet' ise, Hangi bölgelere geldiniz? Ne kadar kaldınız?

Tablo 3.2.1 Ziyaretçilerin Kaldıkları Bölge ve Sürenin Statüye göre Açıklayıcı İstatistikleri

S1 EVET-YABANCI ZİYARETÇİ

	Adet	Geçerli N	Ortalama	Ortanca	Mod	En fazla	En Az	Std Sapma
MARMARA	150	N=73	11	7	1	180	1	21
EGE	150	N=52	8	7	1	28	1	7
KARADENİZ	150	N=38	11	7	1	45	1	12
AKDENİZ	150	N=58	9	7	7	34	1	8
İÇ ANADOLU	150	N=29	7	4	1	60	1	12
GÜNEY DOĞU ANADOLU	150	N=8	7	5	1	22	1	7
DOĞU ANADOLU	150	N=11	4	1	1	13	1	4

S1 EVET-YERLİ ZİYARETÇİ

	Adet	Geçerli N	Ortalama	Ortanca	Mod	En Fazla	En Az	Std Sapma
MARMARA	52	N=6	8	1	1	30	1	12
EGE	52	N=9	15	1	1	96	1	31
KARADENİZ	52	N=8	8	7	1	20	1	8
AKDENİZ	52	N=11	15	8	1	96	1	28
İÇ ANADOLU	52	N=4	8	1	1	30	1	15
GÜNEY DOĞU ANADOLU	52	N=3	11	1	1	30	1	17
DOĞU ANADOLU	52	N=3	17	1	1	50	1	28

Tablo 3.2.2. İki Bölgeyi Ziyaret edenlerin Sayısı ve Oranı

BÖLGE	MARMARA	EGE	KARADENİZ	AKDENİZ	İÇ ANADOLU	GÜNEY DOĞU ANADOLU	DOĞU ANADOLU
MARMARA	79	38	19	39	21	8	11
EGE		61	22	33	18	7	10
KARADENİZ			46	18	11	7	10
AKDENİZ				69	17	6	9
İÇ ANADOLU					33	9	7
GÜNEY DOĞU ANADOLU						11	8
DOĞU ANADOLU							14

BÖLGE	MARMARA	EGE	KARADENİZ	AKDENİZ	İÇ ANADOLU	GÜNEY DOĞU ANADOLU	DOĞU ANADOLU
MARMARA	100%	48%	24%	49%	27%	10%	14%
EGE		100%	36%	54%	30%	11%	16%
KARADENİZ			100%	39%	24%	15%	22%
AKDENİZ				100%	25%	9%	13%
İÇ ANADOLU					100%	27%	21%
GÜNEY DOĞU ANADOLU						100%	73%
DOĞU ANADOLU							100%

S3. Türkiye'ye geldikten sonra Doğu Karadeniz Bölgesine nasıl geldiniz?

Tablo 3.3.1. Hava Yoluyla Gelenlerin Havalimanı'na göre Sayısı ve Oranı

İşlem Özeti

	Durum					
	Geçerli		Cevapsız		Toplam	
	N	Oran	N	Oran	N	Oran
HAVA YOLU * STATÜ	178	31,1%	394	68,9%	572	100,0%

Havayolu'nun Statüye göre Capraz Tablosu

		STATÜ		Toplam
		Yabancı	Yerli	
ANKARA	Sayı	5	1	6
	% Toplam	2,8%	,6%	3,4%
ANTALYA	Sayı	3		3
	% Toplam	1,7%		1,7%
ERZURUM	Sayı	3	2	5
	% Toplam	1,7%	1,1%	2,8%
İSTANBUL	Sayı	35		35
	% Toplam	19,7%		19,7%
NEVŞEHİR	Sayı	1		1
	% Toplam	,6%		,6%
SAMSUN	Sayı	7		7
	% Toplam	3,9%		3,9%
TRABZON	Sayı	104	12	116
	% Toplam	58,4%	6,7%	65,2%
VAN	Sayı	5		5
	% Toplam	2,8%		2,8%
Toplam	Sayı	163	15	178
	% Toplam	91,6%	8,4%	100,0%

Tablo 3.3.2 Karayolu ile Gelenlerin Şehre göre Sayısı ve Oranı

Karayolu'nun Statüye göre Capraz Tablosu

		STATÜ		Toplam
		Yabancı	Yerli	
ARTVIN	Sayı	2		2
	% Toplam	2,2%		2,2%
ASYA TUR	Sayı		2	2
	% Toplam		2,2%	2,2%
EDİRNE	Sayı	3		3
	% Toplam	3,3%		3,3%
ERZURUM	Sayı	1	1	2
	% Toplam	1,1%	1,1%	2,2%
GİRESUN	Sayı		8	8
	% Toplam		8,8%	8,8%
HOPA	Sayı	2		2
	% Toplam	2,2%		2,2%
İPSALA	Sayı	1		1
	% Toplam	1,1%		1,1%
ISPARTA	Sayı	1		1
	% Toplam	1,1%		1,1%
İSTANBUL	Sayı	13	1	14
	% Toplam	14,3%	1,1%	15,4%
KASTAMON	Sayı		1	1
	% Toplam		1,1%	1,1%
ORDU	Sayı	1	7	8
	% Toplam	1,1%	7,7%	8,8%
POSOF	Sayı	1		1
	% Toplam	1,1%		1,1%
RIZE	Sayı	1		1
	% Toplam	1,1%		1,1%
SAMSUN	Sayı	6	10	16
	% Toplam	6,6%	11,0%	17,6%
SARP	Sayı	4		4
	% Toplam	4,4%		4,4%
SİNOP	Sayı	1		1
	% Toplam	1,1%		1,1%
TRABZON	Sayı	14	8	22
	% Toplam	15,4%	8,8%	24,2%
TRAKYA	Sayı	1		1
	% Toplam	1,1%		1,1%
YUNANİST	Sayı	1		1
	% Toplam	1,1%		1,1%
Toplam	Sayı	53	38	91
	% Toplam	58,2%	41,8%	100,0%

Tablo 3.3.3 Denizyoluyla Gelenlerin Limana göre Sayı ve Oranları

Durum Özeti

	Durum					
	Geçerli		Cevapsız		Toplam	
	N	Oran	N	Oran	N	Oran
DENİZYOLU * STATUS	8	1,4%	564	98,6%	572	100,0%

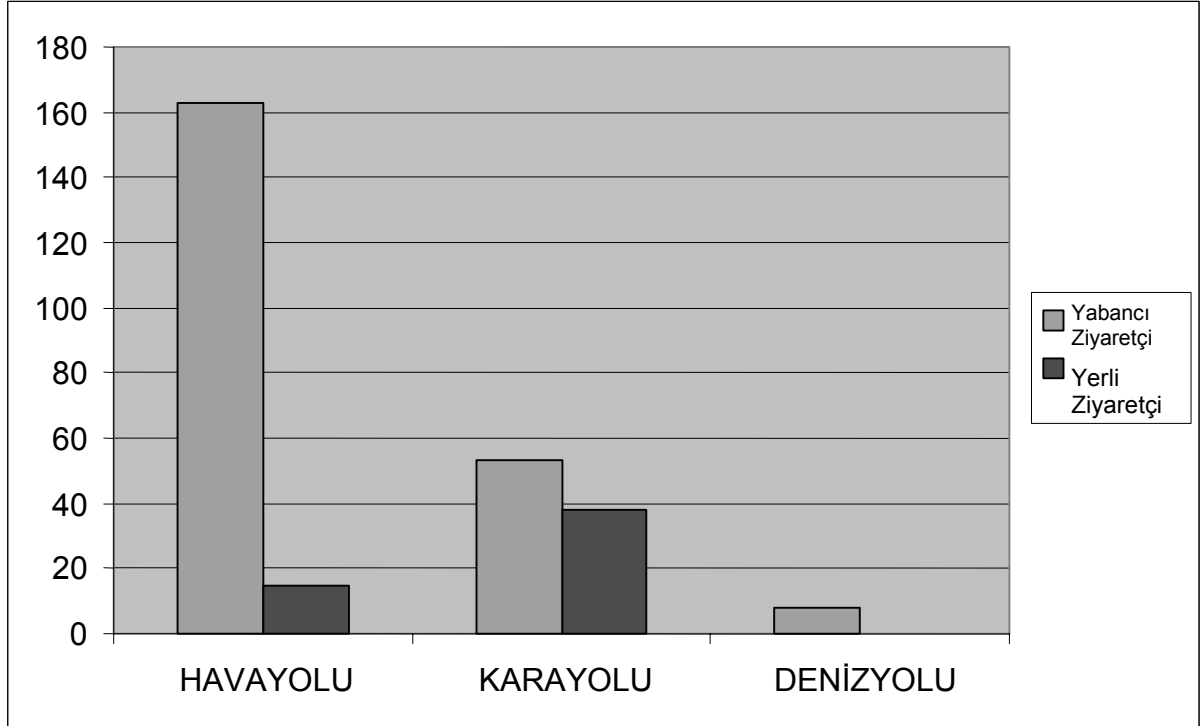
Denizyolu'nun Statüye göre Capraz Tablosu

		STATÜ	
		Yabancı	Toplam
ARTVİN	Sayı	2	2
	% Toplam	25,0%	25,0%
ERZURUM	Sayı	3	3
	% Toplam	37,5%	37,5%
TRABZON	Sayı	3	3
	% Toplam	37,5%	37,5%
Toplam	Sayı	8	8
	% Toplam	100,0%	100,0%

Tablo 3.3.4 Tüm Ulaşım Şeklinin Sayısı ve Oranı

	Yabancı	Yerli	TOPLAM
HAVAYOLU	163	15	178
KARAYOLU	53	38	91
DENİZYOLU	8	0	8
TOPLAM	224	53	277

	Yabancı	Yerli	TOPLAM
HAVAYOLU	59%	5%	64%
KARAYOLU	19%	14%	33%
DENİZYOLU	3%	0%	3%
TOPLAM	81%	19%	100%

Şekil 3.3.1. Ziyaretçilerin Bölgeye Ulaşım Şekli

S4. Doğu Karadeniz’de tatil Yapmaya nasıl karar verdiniz? Kararınızı kim etkiledi?

Tablo 3.4.1. Ziyaretçilerin Kararlarını Etkileyen Faktörlerin sayısı (Her hücrenin içindeki ilk rakam tüm ziyaretçiler, ikincisi Turistler, üçüncüsü Türkler içindir)

	Ülkemdeki Türk Turizm Bürosu	Turizm Acenteleri	Daha önce bölgeyi ziyaret eden arkadaşların tavsiyeleri	Broşür ve Dergiler	Ülkemdeki Karadenizlilerin tavsiyesi	Daha Önce gelip beğenmiş olmam	Diğer
Ülkemdeki Türk Turizm Bürosu	48	21	36	20	9	6	2
	36	15	30	17	6	4	2
	12	6	6	3	3	2	0
Turizm Acenteleri		107	50	55	15	16	8
		69	27	37	8	9	3
		38	23	18	7	7	5
Daha önce bölgeyi ziyaret eden arkadaşların			298	101	67	39	18
			146	60	29	13	10
			152	41	38	26	8
Broşür ve Dergiler				174	33	29	10
				107	17	12	4
				67	16	17	6
Ülkemdeki Karadenizlilerin tavsiyesi					99	25	5
					39	6	3
					60	19	2
Daha Önce gelip beğenmiş olmam						122	10
						37	4
						85	6
Diğer							76
							38
							38

Tablo 3.4.1. Ziyaretçilerin Kararlarını Etkileyen Faktörlerin Oranı (Her hücrenin içindeki ilk rakam tüm ziyaretçiler, ikincisi yabancı ziyaretçiler, üçüncüsü yerli ziyaretçiler içindir)

		Ülkemdeki Türk Turizm Bürosu	Turizm Acenteleri	Daha önce bölgeyi ziyaret eden arkadaşların tavsiyeleri	Broşür ve Dergiler	Ülkemdeki Karadenizlilerin tavsiyesi	Daha Önce gelip beğenmiş olmam	Diğer
Ülkemdeki Türk Turizm Bürosu	Toplam	100%	44%	75%	42%	19%	13%	4%
	Turist	100%	31%	63%	35%	13%	8%	4%
	Türk	100%	50%	50%	25%	25%	17%	0%
Turizm Acenteleri	Toplam		100%	47%	51%	14%	15%	7%
	Turist		100%	39%	54%	12%	13%	4%
	Türk		100%	61%	47%	18%	18%	13%
Daha önce bölgeyi ziyaret eden arkadaşların tavsiyeleri	Toplam			100%	34%	22%	13%	6%
	Turist			100%	41%	20%	9%	7%
	Türk			100%	27%	25%	17%	5%
Broşür ve Dergiler	Toplam				100%	19%	17%	6%
	Turist				100%	16%	11%	4%
	Türk				100%	24%	25%	9%
Ülkemdeki Karadenizlilerin tavsiyesi	Toplam					100%	25%	5%
	Turist					100%	15%	8%
	Türk					100%	32%	3%
Daha önce gelip beğenmiş olmam	Toplam						100%	8%
	Turist						100%	11%
	Türk						100%	7%
Diğer	Toplam							100%
	Turist							50%
	Türk							50%

S5. Tatilinizi yapmak için Doğu Karadeniz'i seçme nedeniniz: Lütfen puan veriniz(1...5)

Tablo 3.5.1 Doğu Karadeniz'in Seçilme nedenlerinin Statüye göre Açıklayıcı İstatistikleri

STATÜ YABANCI ZİYARETÇİ

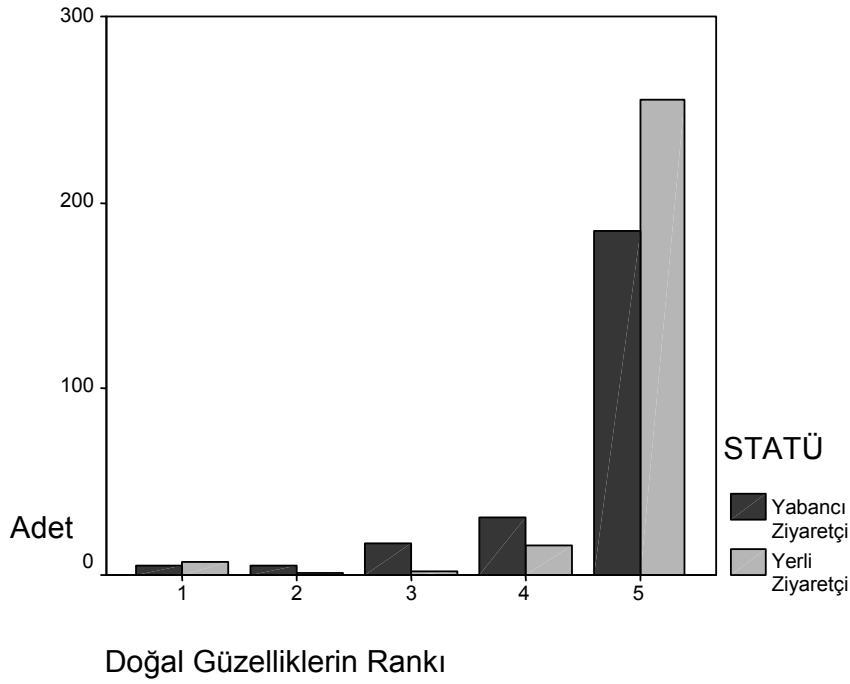
	Sayı	Gecerli N	Ortalama	Ortanca	Mod	Std Sapma
Doğal Güzellikler	263	N=243	5	5	5	1
Kültürel ve Arkeolojik Değerler	263	N=221	4	4	5	1
İklimsel Koşullar	263	N=188	3	3	3	1
Diğer	263	N=36	4	5	5	2

STATÜ YERLİ ZİYARETÇİ

	Sayı	Gecerli N	Ortalama	Ortanca	Mod	Std Sapma
Doğal Güzellikler	309	N=281	5	5	5	1
Kültürel ve Arkeolojik Değerler	309	N=227	4	4	4	1
İklimsel Koşullar	309	N=228	3	3	3	1
Diğer	309	N=24	3	1	1	2

Tablo 3.5.2 Neden olarak Doğal Güzelliklerin Statüye göre Sayısı ve Oranı

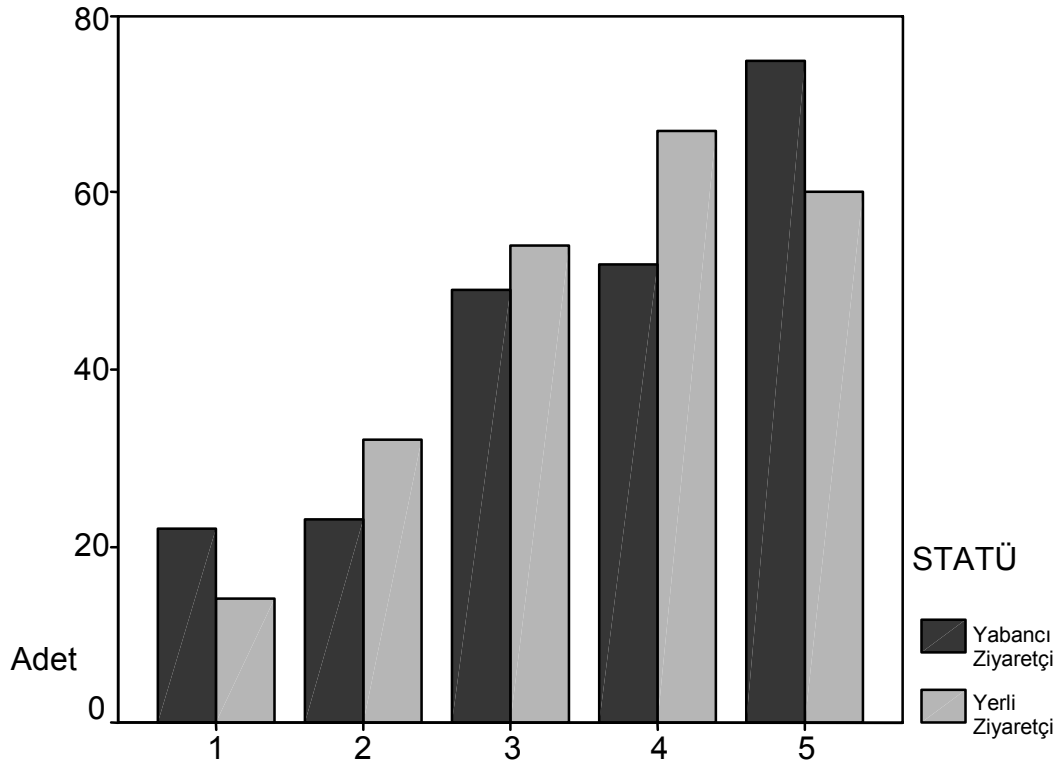
		Statü		Toplam
		Yabancı	Yerli	
1	Adet	5	7	12
	%	2,1%	2,5%	2,3%
2	Adet	5	1	6
	%	2,1%	,4%	1,1%
3	Adet	17	2	19
	%	7,0%	,7%	3,6%
4	Adet	31	16	47
	%	12,8%	5,7%	9,0%
5	Adet	185	255	440
	%	76,1%	90,7%	84,0%
Toplam	Adet	243	281	524
	%	100,0%	100,0%	100,0%

Şekil 3.5.1. Neden olarak Doğal Güzelliklerin Histogramı

Tablo 3.5.3. Neden olarak Kültürel ve Arkeolojik Değerlerin Statüye göre Sayısı ve Oranı

		STATÜ		Toplam
		Yabancı	Yerli	
1	Adet	22	14	36
	%	10,0%	6,2%	8,0%
2	Adet	23	32	55
	%	10,4%	14,1%	12,3%
3	Adet	49	54	103
	%	22,2%	23,8%	23,0%
4	Adet	52	67	119
	%	23,5%	29,5%	26,6%
5	Adet	75	60	135
	%	33,9%	26,4%	30,1%
Toplam	Adet	221	227	448
	%	100,0%	100,0%	100,0%

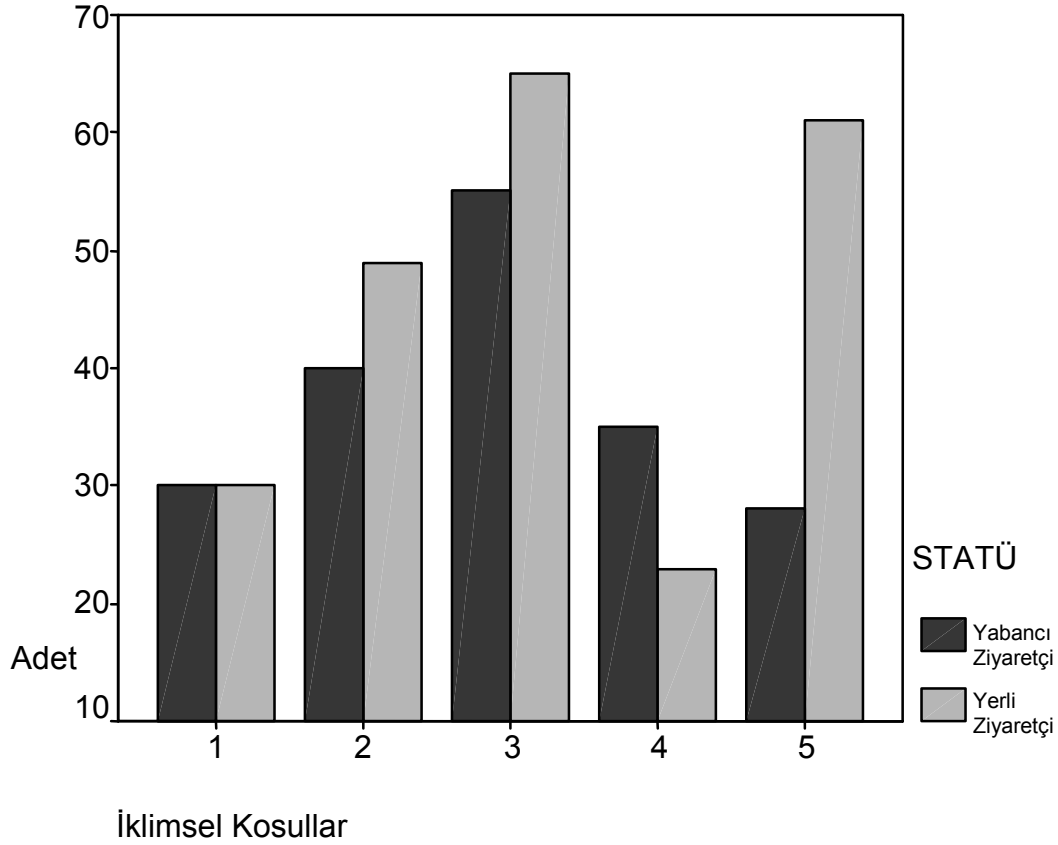
Kültürel ve Arkeolojik Değerler

Şekil 3.5.2. Neden olarak Kültürel ve Arkeolojik Değerlerin Histogramı

Tablo 3.5.4. İklimsel Koşulların Statüye Göre Sayısı ve Yüzdesi

İklimsel Koşullar

		STATÜ		Toplam
		Yabancı	Yerli	
1	Adet	30	30	60
	%	16,0%	13,2%	14,4%
2	Adet	40	49	89
	%	21,3%	21,5%	21,4%
3	Adet	55	65	120
	%	29,3%	28,5%	28,8%
4	Adet	35	23	58
	%	18,6%	10,1%	13,9%
5	Adet	28	61	89
	%	14,9%	26,8%	21,4%
Toplam	Adet	188	228	416
	%	100,0%	100,0%	100,0%

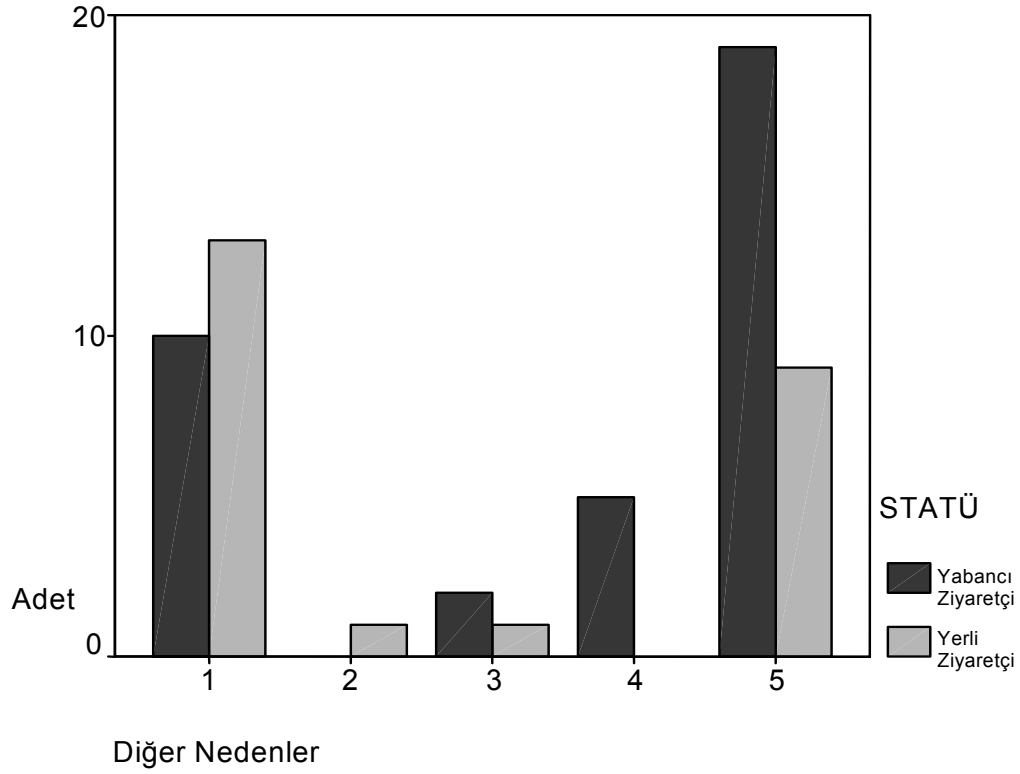

Şekil 3.5.3. Neden olarak İklimsel Koşulların Histogramı

Tablo 3.5.5. Diğer Neden ve Statülerin Sayısı ve Yüzdesi

Diğer

		STATÜ		Toplam
		Yabancı	Yerli	
1	Adet	10	13	23
	%	27,8%	54,2%	38,3%
2	Adet		1	1
	%		4,2%	1,7%
3	Adet	2	1	3
	%	5,6%	4,2%	5,0%
4	Adet	5		5
	%	13,9%		8,3%
5	Adet	19	9	28
	%	52,8%	37,5%	46,7%
Toplam	Adet	36	24	60
	%	100,0%	100,0%	100,0%

Şekil 3.5.4. Diğer Nedenlerin Statü'ye göre Histogramı

S6. Doğu Karadeniz'de ne kadar kaldınız/kalacaksınız?

Tablo 3.6.1. Doğu Karadeniz’de Kalınan Yer ve Sürenin Statüye göre Açıklayıcı İstatistikleri

			Adet	Geçerli N	Ortalama	Ortanca	Mod	Std Sapma
STATU	Yabancı	Trabzon	263	N=220	3	2	1	3
		Rize	263	N=70	2	2	1	2
		Gümüşhane	263	N=20	3	1	1	3
		Giresun	263	N=26	4	2	1	4
		Ordu	263	N=28	3	2	1	2
	Yerli	Trabzon	263	N=76	2	1	1	2
		Trabzon	309	N=221	4	3	1	5
		Rize	309	N=153	4	2	2	8
		Gümüşhane	309	N=51	3	1	1	7
		Giresun	309	N=108	3	1	1	6
Ordu	309	N=90	2	1	1	2		
Artvin	309	N=60	3	2	1	8		

	Adet	Gecerli N	Ortalama	Ortanca	Mod	Std Sapma
Trabzon	572	N=441	3,71	2,00	1,00	3,99
Rize	572	N=223	3,64	2,00	1,00	7,19
Gümüşhane	572	N=71	2,87	1,00	1,00	6,19
Giresun	572	N=134	3,17	1,00	1,00	6,07
Ordu	572	N=118	2,30	1,00	1,00	2,30
Artvin	572	N=136	2,57	2,00	1,00	5,26
GENEL			3,29			

S7. Bu gezinizde Doğu Karadeniz’den önce Türkiye’de bir başka yerde kaldınız mı?

Tablo 3.7.1. Karadenizden önce Kalınan Bölge ve Sürenin Statüye göre Açıklayıcı İstatistikleri

BÖLGE	STATÜ	İlk Ziyaret		İkinci Ziyaret			
		Ortalama	Std. Sapma	N	Ortalama	Std. Sapma	N
AKDENİZ	Yabancı	14,50	10,66	4	13,00	5,72	4
	TÜRK	9,67	4,46	18	5,40	3,51	5
	Toplam	10,55	6,00	22	8,78	5,87	9
DOĞU ANADOLU	Yabancı	1,67	0,52	6	2,60	2,51	5
	TÜRK	2,00	1,22	5	10,00	7,07	2
	Toplam	1,82	0,87	11	4,71	5,06	7
EGE	Yabancı	7,75	4,22	16	5,80	1,79	5
	TÜRK	11,33	10,28	40	8,00	7,29	12
	Toplam	10,30	9,08	56	7,35	6,19	17
GÜNEY DOĞU ANADOLU	Yabancı	7,00	0,00	0	0,00	0,00	0
	TÜRK	7,00	0,00	1	7,00	0,00	2
	Toplam	7,00	0,00	1	7,00	0,00	2
İÇ ANADOLU	Yabancı	4,00	2,50	9	4,10	3,31	10
	TÜRK	5,67	6,80	15	1,67	0,58	3
	Toplam	5,04	5,57	24	3,54	3,07	13
KARADENİZ	Yabancı	3,91	4,57	11	1,71	0,49	7
	TÜRK	24,96	79,80	28	6,00	3,61	3
	Toplam	19,03	67,99	39	3,00	2,71	10
MARMARA	Yabancı	3,14	3,46	65	6,25	2,99	4
	TÜRK	9,83	7,36	12	7,25	3,77	4
	Toplam	4,18	4,89	77	6,75	3,20	8
GENEL	Yabancı	4,20	4,64	111	4,68	4,34	35
	TÜRK	12,99	39,44	119	6,74	5,42	31
	Toplam	8,71	28,71	230	5,62	4,94	66

Tablo 3.7.2. Karadenizden önce Kalınan Bölge ve Sürenin Statüye göre Açıklayıcı İstatistikleri

Bölge	Statü	İlk	Ziyaret	İkinci	Ziyaret	GENEL
		Ortalama	N	Ortalama	N	Ortalama
AKDENİZ	Yabancı	14,50	4	13,00	4	13,75
	Yerli	9,67	18	5,40	5	8,74
DOĞU ANADOLU	Yabancı	1,67	6	2,60	5	2,09
	Yerli	2,00	5	10,00	2	4,29
EGE	Yabancı	7,75	16	5,80	5	7,29
	Yerli	11,33	40	8,00	12	10,56
GÜNEY DOĞU A.	Yabancı	7,00	1	7,00	2	7,00
	Yerli	7,00	1	7,00	2	7,00
İÇ ANADOLU	Yabancı	4,00	1	4,10	10	4,05
	Yerli	5,67	15	1,67	3	5,00
KARADENİZ	Yabancı	3,91	11	1,71	7	3,05
	Yerli	24,96	28	6,00	3	23,13
MARMARA	Yabancı	3,14	65	6,25	4	3,32
	Yerli	9,8	12	7,25	4	9,19
GENEL	Yabancı	4,2	111	4,68	35	4,32
	Yerli	13,0	117	6,74	29	11,75

S8. Doğu Karadeniz'den sonra tatilinizi başka bir yerde devam edeceğimisiniz? Kaç gün?

Tablo 3.8.1. Karadenizden sonra gidilecek Yer ve Sürenin Statüye göre Açıklayıcı İstatistikleri

BÖLGE	STATÜ	İlk Ziyaret			İkinci Ziyaret			Üçüncü Ziyaret			Dördüncü Ziyaret		
		Ortalama	Std. Sapma	N	Ortalama	Std. Sapma	N	Ortalama	Std. Sapma	N	Ortalama	Std. Sapma	N
AKDENİZ	TURIST	6,70	4,14	10	5,00	1,41	4	2,00	0,00	1	2,50	0,71	2
	TURK	6,00	1,29	7	4,00	0,00	1	0,00	0,00	0	0,00	0,00	0
	Toplam	6,41	3,22	17	4,80	1,30	5	2,00	0,00	1	2,50	0,71	2
DOĞU ANADOLU	TURIST	5,19	5,43	43	2,70	2,70	23	2,71	2,13	14	2,00	0,45	11
	TURK	1,60	0,55	5	0,00	0,00	1	0,00	0,00	0	0,00	0,00	0
	Toplam	4,81	5,25	48	2,64	2,64	24	2,71	2,13	14	2,00	0,45	11
EGE	TURIST	7,50	5,00	4	1,00	1,00	4	7,00	0,00	2	0,00	0,00	0
	TURK	5,67	2,80	6	0,00	0,00	0	0,00	0,00	0	0,00	0,00	0
	Toplam	6,40	3,69	10	1,00	1,00	4	7,00	0,00	2	0,00	0,00	0
GÜNEY DOĞU ANADOLU	TURIST	5,00	0,00	1	0,00	0,00	0	2,00	0,00	1	0,00	0,00	0
	TURK	7,00	0,00	1	0,00	0,00	0	0,00	0,00	0	0,00	0,00	0
	Toplam	6,00	1,41	2	0,00	0,00	0	2,00	0,00	1	0,00	0,00	0
İÇ ANADOLU	TURIST	4,70	2,08	23	2,07	2,07	8	4,00	0,00	1	0,00	0,00	0
	TURK	4,57	1,40	7	0,00	0,00	0	0,00	0,00	0	0,00	0,00	0
	Toplam	4,67	1,92	30	2,07	2,07	8	4,00	0,00	1	0,00	0,00	0
KARADENİZ	TURIST	5,40	4,28	5	0,00	0,00	0	0,00	0,00	0	0,00	0,00	0
	TURK	3,22	3,15	9	1,00	0,00	2	0,00	0,00	0	0,00	0,00	0
	Toplam	4,00	3,59	14	0,00	0,00	2	0,00	0,00	0	0,00	0,00	0
MARMARA	TURIST	2,93	1,73	14	6,27	5,31	15	4,25	0,96	4	0,00	0,96	0
	TURK	3,56	1,94	9	0,00	0,00	0	2,00	0,00	1	0,00	0,00	0
	Toplam	3,17	1,80	23	6,27	5,31	15	3,80	1,30	5	0,00	0,00	0
GENEL	TURIST	5,86	5,31	100	4,35	3,65	54	3,35	2,14	23	2,08	0,49	13
	TURK	4,13	2,46	44	2,00	1,41	4	2,00	0,00	1	0,00	0,00	0
	Toplam	5,35	4,71	144	4,19	3,58	58	3,29	2,12	24	2,08	0,49	13

Tablo 3.8.2. Karadenizden sonra Gidilecek Bölge ve Sürenin Genel Açıklayıcı İstatistikleri

BÖLGE	Statü	İlk	Ziyaret	İkinci	Ziyaret	Üçüncü	Ziyaret	Dördüncü	Ziyaret	Overall
		Ortalama	N	Ortalama	N	Ortalama	N	Ortalama	N	Ortalama
EGE	Yabancı	6,70	10	5,00	4	2,00	1	2,50	2	5,53
	TÜRK	6,00	7	4,00	1	2,00	1	0,00	0	5,33
DOĞU ANADOLU	Yabancı	5,19	43	2,91	23	2,71	14	2,00	11	3,85
	TÜRK	1,60	5	2,00	1	2,71	14	0,00	0	2,40
EGE	Yabancı	7,50	4	5,50	4	7,00	2	0,00	0	6,60
	TÜRK	5,67	6	5,50	4	7,00	2	0,00	0	5,84
GÜNEY DOĞU ANADOLU	Yabancı	5,00	1	0,00	0	2,00	1	0,00	0	3,50
	TÜRK	7,00	1	0,00	0	2,00	1	0,00	0	4,50
İÇ ANADOLU	yabancı	4,70	23	4,00	8	4,00	1	0,00	0	4,50
	TÜRK	4,57	7	4,00	8	4,00	1	0,00	0	4,25
KARADENİZ	Yabancı	5,40	5	1,00	2	0,00	0	0,00	0	4,14
	TÜRK	3,22	9	1,00	2	0,00	0	0,00	0	2,82
MARMARA	Yabancı	2,93	14	6,27	15	4,25	4	0,00	0	4,61
	TÜRK	3,56	9	6,27	15	2,00	1	0,00	0	5,12
GENEL	Yabancı	5,86	99	4,35	54	3,35	23	2,80	13	4,91
	TÜRK	4,13	36	2,00	4	2,00	1	0,00	0	3,87

S9.Doğu Karadeniz'de kalışınızın size maliyeti yaklaşık ne oldu?

Tablo 3.9.1. Tatil Maliyetinin Statüye göre Açıklayıcı İstatistikleri

Bağımlı Değişken TUTAR

PARA BİRİMİ	STATÜ	Ortalama	Std. Sapma	N
EURO	Yabancı	891,32	754,23	50
	Yerli	470,00	67,08	5
	Toplam	853,02	729,02	55
STERLİN	Yabancı	1000,00	,	1
	Yerli	1000,00	,	1
	Toplam	1000,00	,00	2
TL	Yabancı	649,67	507,57	30
	Yerli	640,79	593,94	229
	Toplam	641,81	583,70	259
USD	Yabancı	601,74	1064,84	97
	Yerli	580,00	508,18	5
	Toplam	600,68	1043,08	102
Toplam	Yabancı			178
	Yerli			240
	Toplam			418

Tablo 3.9.2. Statüye göre Genel Tatil Maliyeti

		T.L'ye Göre Ortalama Tatil Maliyeti
EURO	Yabancı	1.542.874.920
	Yerli	813.570.000
	Toplam	1.476.574.473
STERLİN	Yabancı	2.519.000.000
	Yerli	2.519.000.000
	Toplam	2.519.000.000
TL	Yabancı	650.000.000
	Yerli	641.000.000
	Toplam	642.000.000
USD	Yabancı	895.392.495
	Yerli	863.040.000
	Toplam	893.806.588
TOPLAM	Yabancı	1.045.032.685 TL
	Yerli	657.046.042 TL
	GENEL	822.238.919 TL

Karadenizde Ortalama Bir Günlük Tatil Maliyeti = 822.238.919 T.L. / 3.29

= 249.920.644 T.L.

S10. Sizi Bölgenin en çok hangi özellikleri etkiledi? Lütfen puan veriniz (1...5)

Tablo 3.10.1. Farklı Özelliklerin Statüye göre Açıklayıcı İstatistikleri

STATÜ YABANCI

	Adet	Ortalama	Ortanca	Mod	Std Sapma	Maksimum	Minimum
Daglar ve Yaylalar	263	5	5	5	1	5	1
Kumsallar ve deniz	263	3	3	3	1	5	1
Göl ve akarsular	263	4	4	5	1	5	1
Diger dogal degerler	263	4	5	5	1	5	1
Arkeolojik Degerler	263	3	3	5	1	5	1
Sivil mimarlik eserleri	263	3	3	3	1	5	1
Eski kent dokusu	263	3	3	3	1	5	1
Kültürel degerler	263	4	4	5	1	5	1
Etnografik özellikler	263	4	4	5	1	5	1
Diger	263	4	4	5	2	5	1

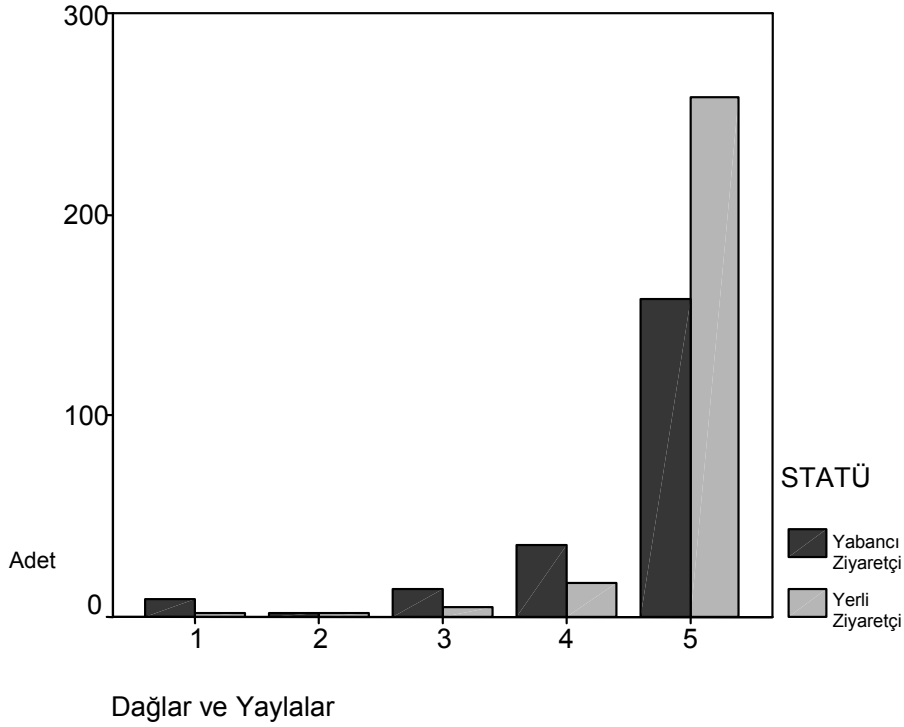
STATÜ YERLİ

	Adet	Ortalama	Ortanca	Mod	Std Sapma	Maksimum	Minimum
Daglar ve Yaylalar	309	5	5	5	1	5	1
Kumsallar ve deniz	309	3	3	5	1	5	1
Göl ve akarsular	309	4	4	5	1	5	1
Diger dogal degerler	309	4	4	5	1	5	1
Arkeolojik Degerler	309	3	3	3	1	5	1
Sivil mimarlik eserleri	309	3	3	3	1	5	1
Eski kent dokusu	309	3	3	3	1	5	1
Kültürel degerler	309	4	4	5	1	5	1
Etnografik özellikler	309	4	4	5	1	5	1
Diger	309	4	5	5	1	5	1

Tablo 3.10.2. Dağlar ve Yaylaların En Çok Etkileyen Özellik olarak Statüye göre Değerlendirme Sayı ve Oranları

Dağlar ve Yaylar

		STATÜ		Toplam
		Yabancı	Yerli	
1	Adet	9	2	11
	%	4,1%	,7%	2,2%
2	Adet	2	2	4
	%	,9%	,7%	,8%
3	Adet	14	5	19
	%	6,4%	1,8%	3,8%
4	Adet	36	17	53
	%	16,4%	6,0%	10,5%
5	Adet	158	258	416
	%	72,1%	90,8%	82,7%
Toplam	Adet	219	284	503
	%	100,0%	100,0%	100,0%

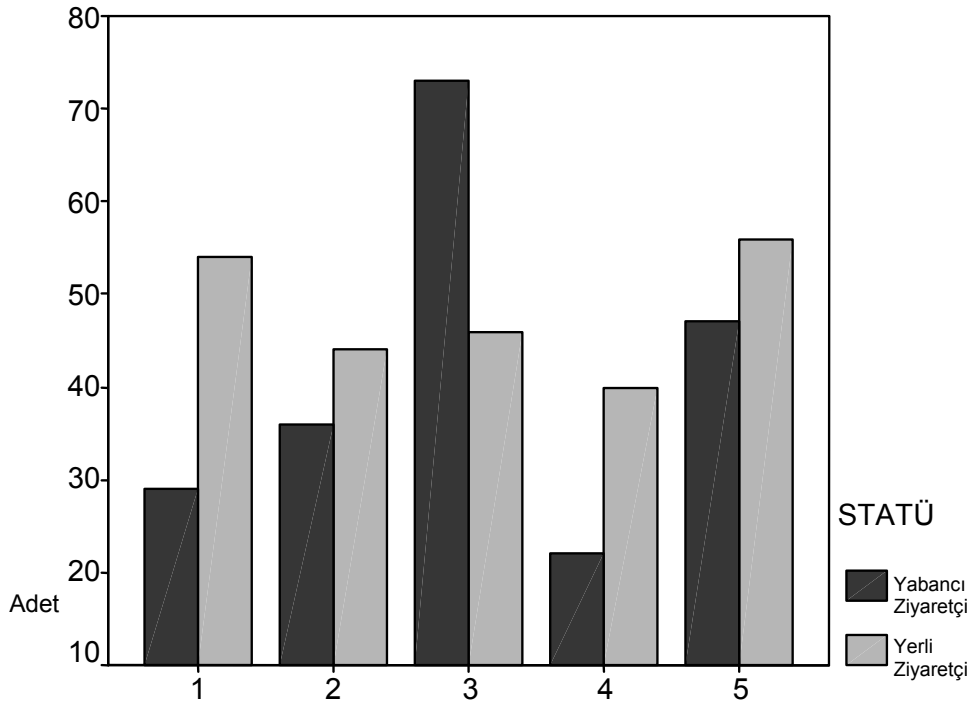

Şekil 3.10.1 Dağlar ve Yaylaların En Çok Etkileyen Özellik olarak Statüye göre Değerlendirme Histogramı

Tablo 3.10.3. Kumsal ve Denizin En Çok Etkileyen Özellik olarak Statüye göre Değerlendirme Sayı ve Oranları

Kumsallar ve Deniz

		STATÜ		Toplam
		Yabancı	Türk	
1	Adet	29	54	83
	%	14,0%	22,5%	18,6%
2	Adet	36	44	80
	%	17,4%	18,3%	17,9%
3	Adet	73	46	119
	%	35,3%	19,2%	26,6%
4	Adet	22	40	62
	%	10,6%	16,7%	13,9%
5	Adet	47	56	103
	%	22,7%	23,3%	23,0%
Toplam	Adet	207	240	447
	%	100,0%	100,0%	100,0%

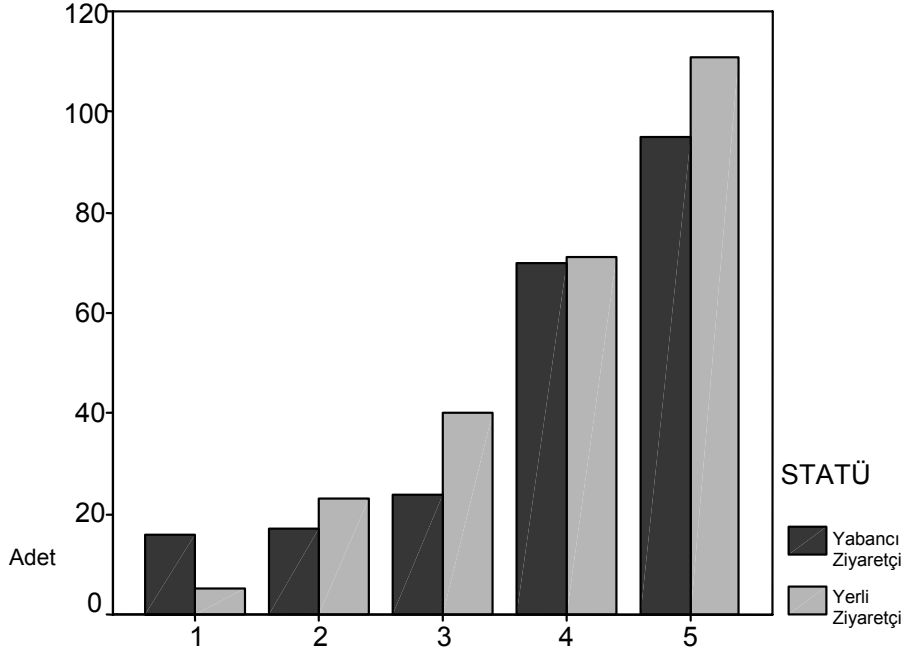
Kumsallar ve Deniz

Şekil 3.10.2. Kumsallar ve Denizin En Çok Etkileyen Özellik olarak Statüye göre Değerlendirme Histogramı

Tablo 3.10.4. Göl ve Akarsuların En Çok Etkileyen Özellik olarak Statüye göre Değerlendirme Sayı ve Oranları

Göl ve Akarsular

		STATÜ		Toplam
		Yabancı	Yerli	
1	Adet	16	5	21
	%	7,2%	2,0%	4,4%
2	Adet	17	23	40
	%	7,7%	9,2%	8,5%
3	Adet	24	40	64
	%	10,8%	16,0%	13,6%
4	Adet	70	71	141
	%	31,5%	28,4%	29,9%
5	Adet	95	111	206
	%	42,8%	44,4%	43,6%
Toplam	Adet	222	250	472
	%	100,0%	100,0%	100,0%

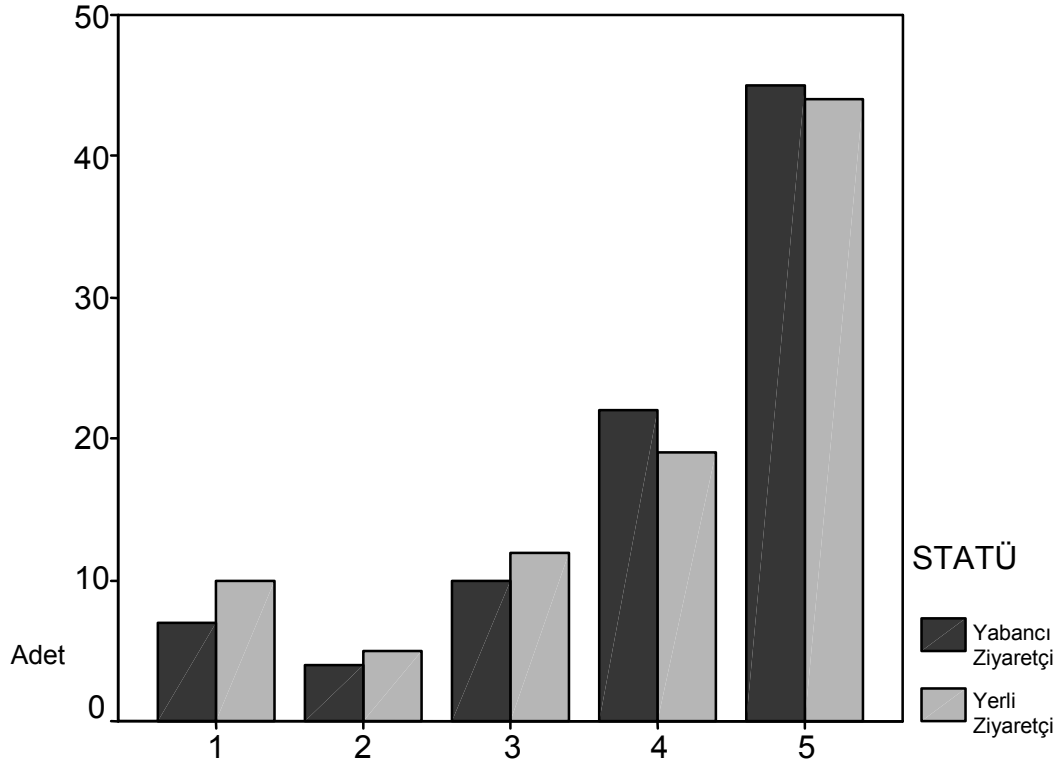

Göl ve Akarsular

Şekil 3.10.3. Göl ve Akarsuların En Çok Etkileyen Özellik olarak Statüye göre Değerlendirme Histogramı

Tablo 3.10.5. Diğer Doğal Değerlerin En Çok Etkileyen Özellik olarak Statüye göre Değerlendirme Sayı ve Oranları

		STATÜ		Toplam
		Yabancı	Yerli	
1	Adet	7	10	17
	%	8,0%	11,1%	9,6%
2	Adet	4	5	9
	%	4,5%	5,6%	5,1%
3	Adet	10	12	22
	%	11,4%	13,3%	12,4%
4	Adet	22	19	41
	%	25,0%	21,1%	23,0%
5	Adet	45	44	89
	%	51,1%	48,9%	50,0%
Toplam	Adet	88	90	178
	%	100,0%	100,0%	100,0%

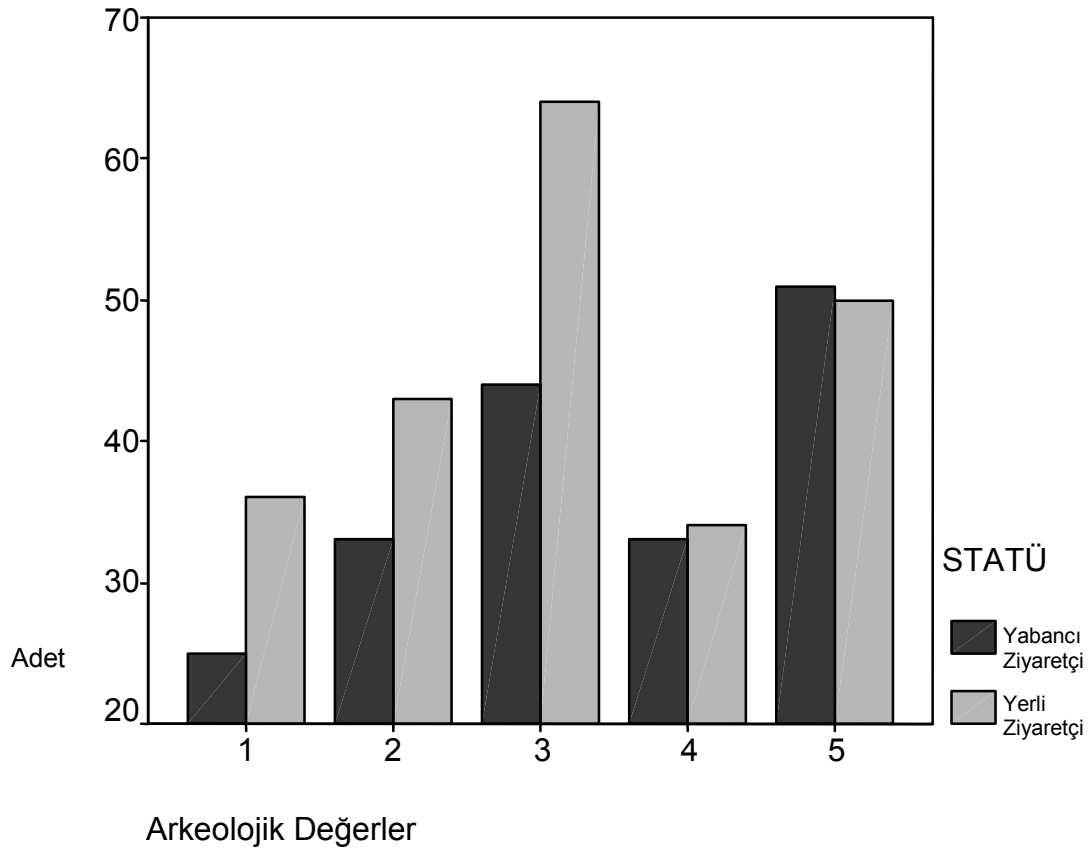

Diğer Doğal Değerler

Şekil 3.10.4. Diğer Doğal Değerlerin En Çok Etkileyen Özellik olarak Statüye göre Değerlendirme Histogramı

Tablo 3.10.6. Arkeolojik Değerlerin En Çok Etkileyen Özellik olarak Statüye göre Değerlendirme Sayı ve Oranları

		STATÜ		Toplam
		Yabancı	Yerli	
1	Adet	25	36	61
	%	13,4%	15,9%	14,8%
2	Adet	33	43	76
	%	17,7%	18,9%	18,4%
3	Adet	44	64	108
	%	23,7%	28,2%	26,2%
4	Adet	33	34	67
	%	17,7%	15,0%	16,2%
5	Adet	51	50	101
	%	27,4%	22,0%	24,5%
Toplam	Adet	186	227	413
	%	100,0%	100,0%	100,0%

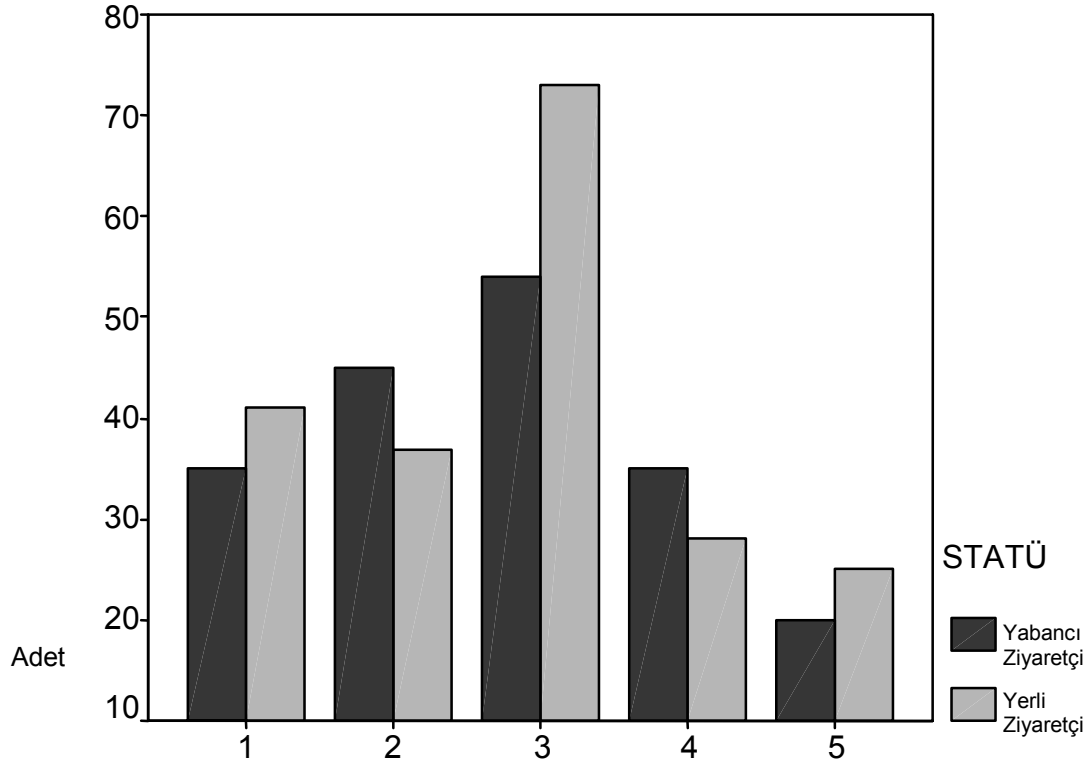

Şekil 3.10.5. Arkeolojik Değerlerin En Çok Etkileyen Özellik olarak Statüye göre Değerlendirme Histogramı

Tablo 3.10.7. Sivil Mimarlık Eserlerinin En Çok Etkileyen Özellik olarak Statüye göre Değerlendirme Sayı ve Oranları

Sivil Mimarlık Eserleri

		STATÜ		Toplam
		Yabancı	Yerli	
1	Adet	35	41	76
	%	18,5%	20,1%	19,3%
2	Adet	45	37	82
	%	23,8%	18,1%	20,9%
3	Adet	54	73	127
	%	28,6%	35,8%	32,3%
4	Adet	35	28	63
	%	18,5%	13,7%	16,0%
5	Adet	20	25	45
	%	10,6%	12,3%	11,5%
Toplam	Adet	189	204	393
	%	100,0%	100,0%	100,0%

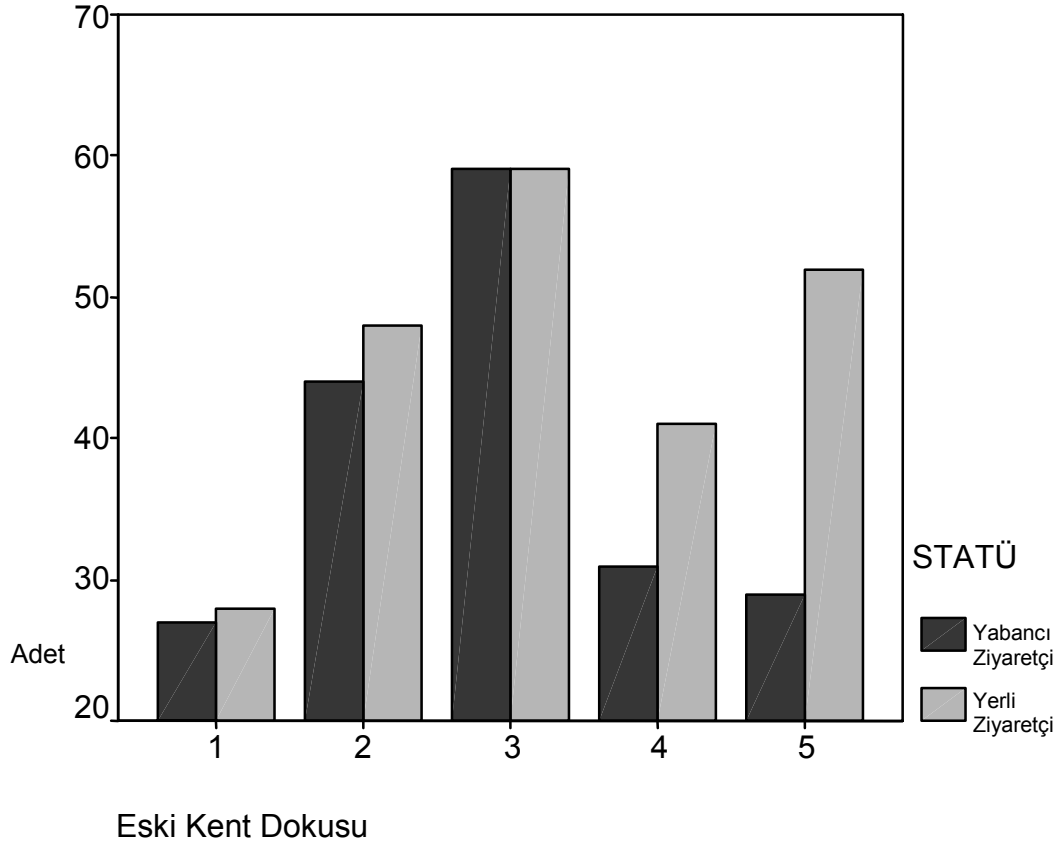

Sivil Mimarlık Eserleri

Şekil 3.10.6. Sivil Mimarlık Eserlerinin En Çok Etkileyen Özellik olarak Statüye göre Değerlendirme Histogramı

Tablo 3.10.8. Eski Kent Dokusu En Çok Etkileyen Özellik olarak Statüye göre Değerlendirme Sayı ve Oranları

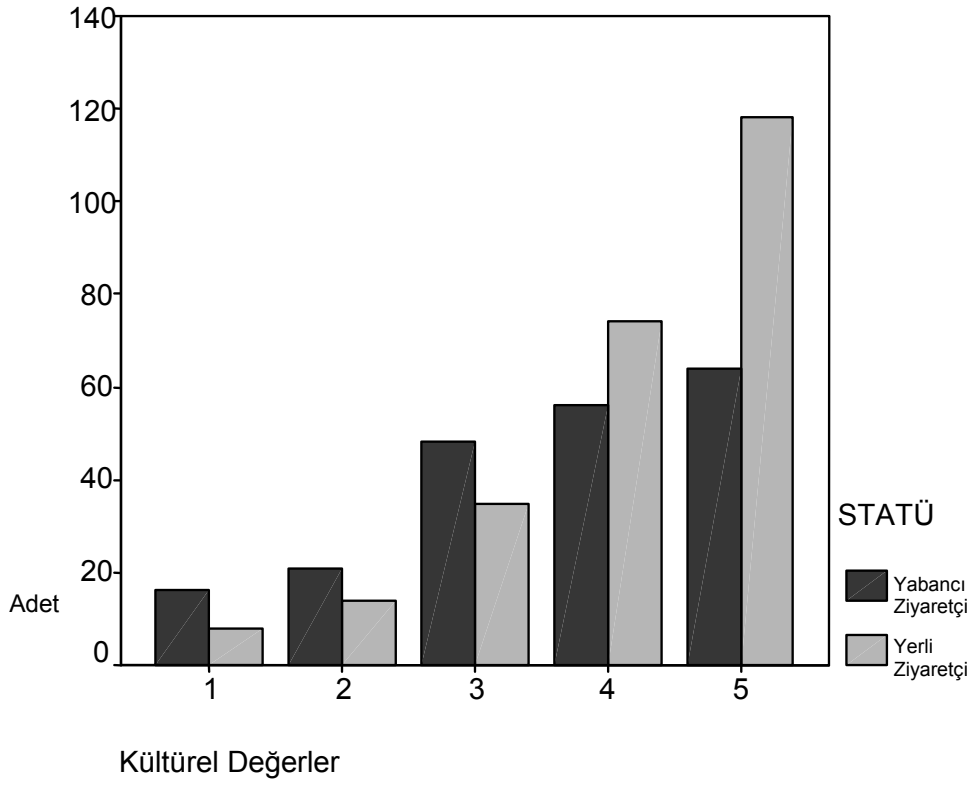
		STATÜ		Toplam
		Yabancı	Yerli	
1	Adet	27	28	55
	%	14,2%	12,3%	13,2%
2	Adet	44	48	92
	%	23,2%	21,1%	22,0%
3	Adet	59	59	118
	%	31,1%	25,9%	28,2%
4	Adet	31	41	72
	%	16,3%	18,0%	17,2%
5	Adet	29	52	81
	%	15,3%	22,8%	19,4%
Toplam	Adet	190	228	418
	%	100,0%	100,0%	100,0%

Şekil 3.10.7. Eski Kent Dokusu En Çok Etkileyen Özellik olarak Statüye göre Değerlendirme Histogramı

Tablo 3.10.9. Kültürel Değerler En Çok Etkileyen Özellik olarak Statüye göre Değerlendirme Sayı ve Oranları

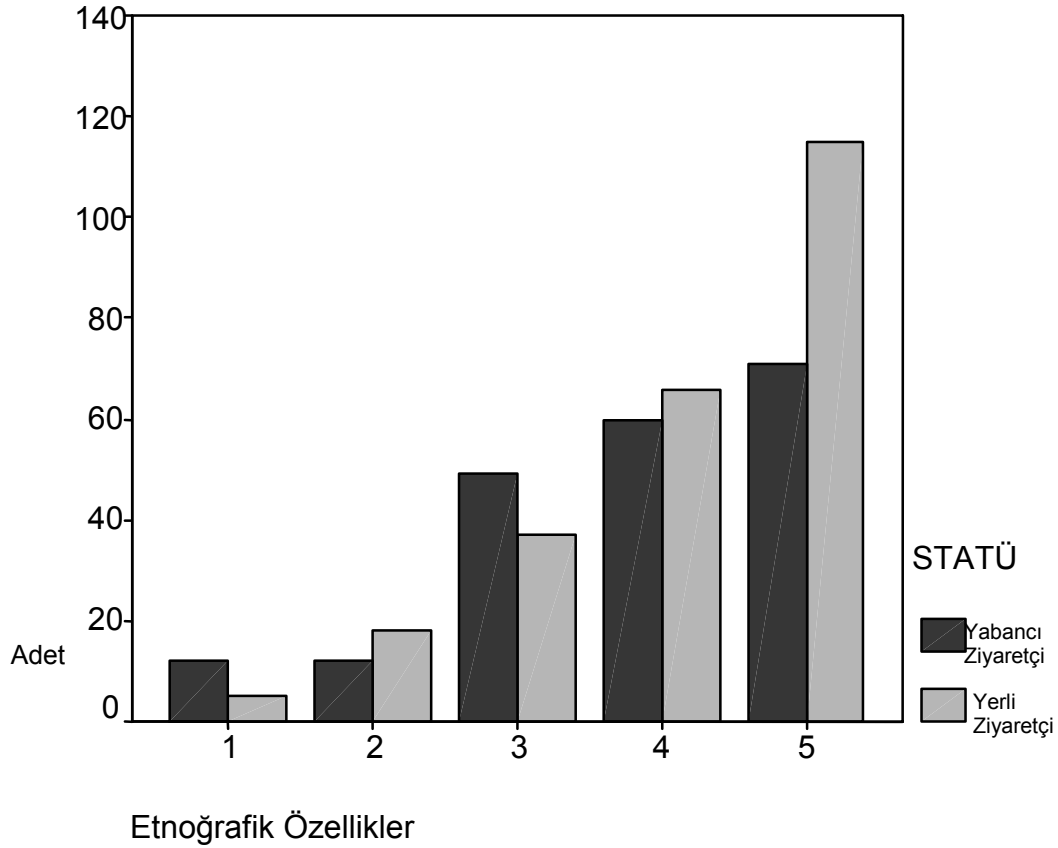
		STATÜ		Toplam
		Yabancı	Yerli	
1	Adet	16	8	24
	%	7,8%	3,2%	5,3%
2	Adet	21	14	35
	%	10,2%	5,6%	7,7%
3	Adet	48	35	83
	%	23,4%	14,1%	18,3%
4	Adet	56	74	130
	%	27,3%	29,7%	28,6%
5	Adet	64	118	182
	%	31,2%	47,4%	40,1%
Toplam	Adet	205	249	454
	%	100,0%	100,0%	100,0%

Şekil 3.10.8. Kültürel Değerler En Çok Etkileyen Özellik olarak Statüye göre Değerlendirme Histogramı

Tablo 3.10.10. Etnoğrafik Özellikler En Çok Etkileyen Özellik olarak Statüye göre Değerlendirme Sayı ve Oranları

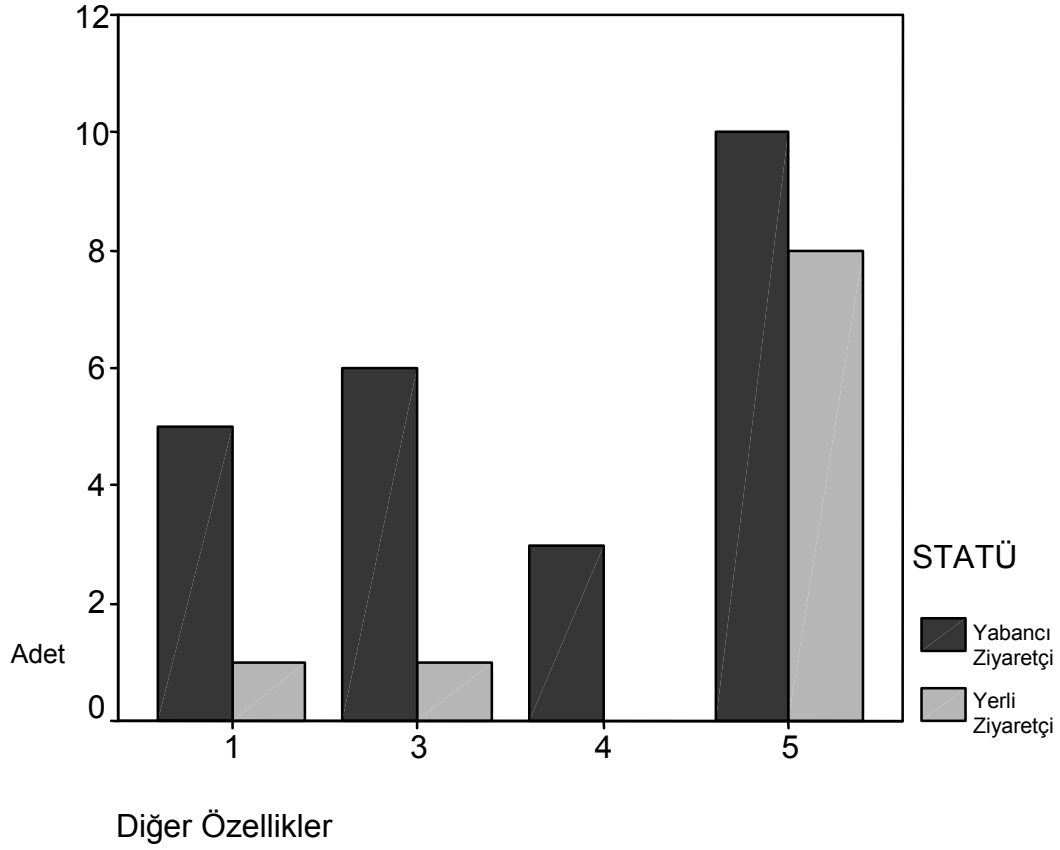
		STATÜ		Toplam
		Yabancı	Yerli	
1	Adet	12	5	17
	%	5,9%	2,1%	3,8%
2	Adet	12	18	30
	%	5,9%	7,5%	6,7%
3	Adet	49	37	86
	%	24,0%	15,4%	19,3%
4	Adet	60	66	126
	%	29,4%	27,4%	28,3%
5	Adet	71	115	186
	%	34,8%	47,7%	41,8%
Toplam	Adet	204	241	445
	%	100,0%	100,0%	100,0%

Şekil 3.10.9. Etnoğrafik Özellikler En Çok Etkileyen Özellik olarak Statüye göre Değerlendirme Histogramı

Tablo 3.10.11. Diğer Unsurlar En Çok Etkileyen Özellik olarak Statüye göre Değerlendirme Sayı ve Oranları

		STATÜ		Toplam
		Yabancı	Yerli	
1	Adet	5	1	6
	%	20,8%	10,0%	17,6%
3	Adet	6	1	7
	%	25,0%	10,0%	20,6%
4	Adet	3		3
	%	12,5%		8,8%
5	Adet	10	8	18
	%	41,7%	80,0%	52,9%
Toplam	Adet	24	10	34
	%	100,0%	100,0%	100,0%

Şekil 3.10.10. Diğer Unsurlar En Çok Etkileyen Özellik olarak Statüye göre Değerlendirme Histogram

S11. Doğu Karadeniz Hakkında aşağıdaki konularda lütfen düşüncelerinizi işaretleyiniz.

Tablo 3.11.1. Farklı Hizmetlerin Değerlendirme İstatistikleri

	Adet	Geçerli N	Ortalama	Ortanca	Mod	Std Sapma
Konaklama ve yeme içme tesisleri kalitesi	572	N=501	2	1	1	1
Tesislerde hizmet sunum kalitesi	572	N=513	2	1	1	1
Turist danışma hizmetleri	572	N=444	2	2	2	1
Altyapı hizmetleri	572	N=496	2	2	3	1
Trafik düzeni ve otopark	572	N=462	2	2	2	1

STATÜ Yabancı

	Adet	Geçerli N	Ortalama	Ortanca	Mod	Std Sapma
Konaklama ve yeme içme tesisleri kalitesi	263	N=221	2	1	1	1
Tesislerde hizmet sunum kalitesi	263	N=240	2	1	1	1
Turist danışma hizmetleri	263	N=202	2	2	2	1
Altyapı hizmetleri	263	N=228	2	2	2	1
Trafik düzeni ve otopark	263	N=207	2	2	2	1

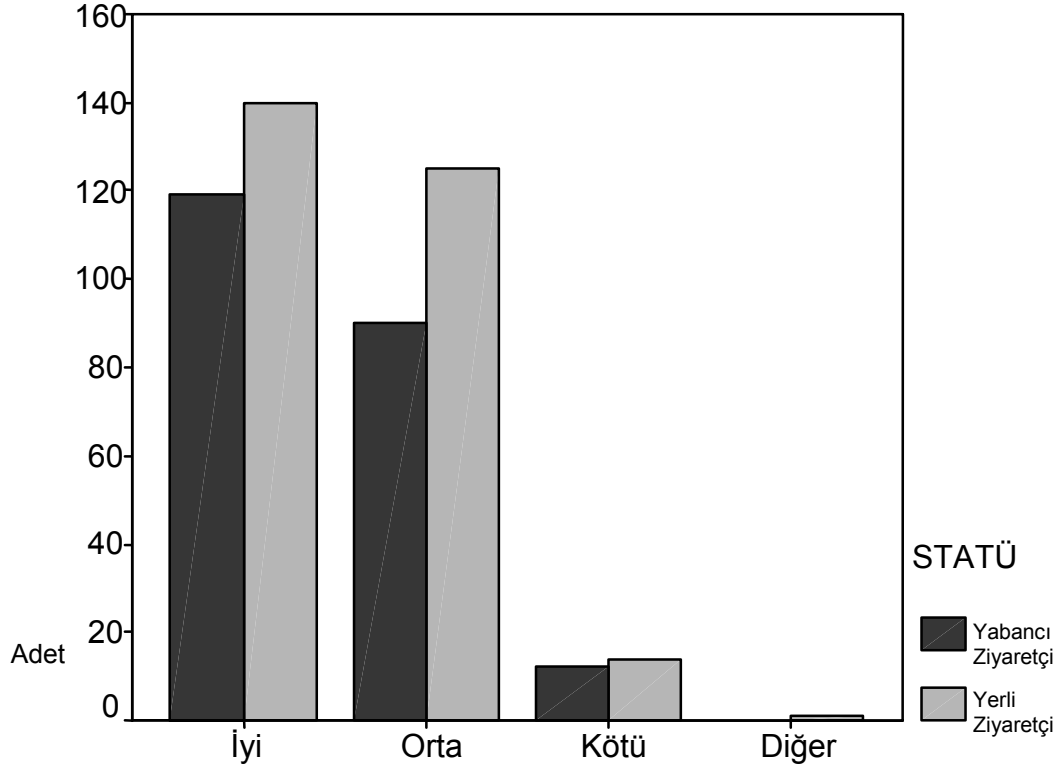
STATÜ Yerli

	Adet	Geçerli N	Ortalama	Ortanca	Mod	Std Sapma
Konaklama ve yeme içme tesisleri kalitesi	309	N=280	2	2	1	1
Tesislerde hizmet sunum kalitesi	309	N=273	2	2	1	1
Turist danışma hizmetleri	309	N=242	2	2	2	1
Altyapı hizmetleri	309	N=268	2	2	3	1
Trafik düzeni ve otopark	309	N=255	2	2	3	1

Tablo 3.11.2. Konaklama ve Yeme İçme Tesisleri Kalitesi Değerlendirme Sonuçları

Konaklama ve yeme içme tesisleri kalitesi

		STATÜ		Toplam
		Yabancı	Yerli	
İyi	Adet	119	140	259
	%	53,8%	50,0%	51,7%
Orta	Adet	90	125	215
	%	40,7%	44,6%	42,9%
Kötü	Adet	12	14	26
	%	5,4%	5,0%	5,2%
Diğer	Adet		1	1
	%		,4%	,2%
Toplam	Adet	221	280	501
	%	100,0%	100,0%	100,0%

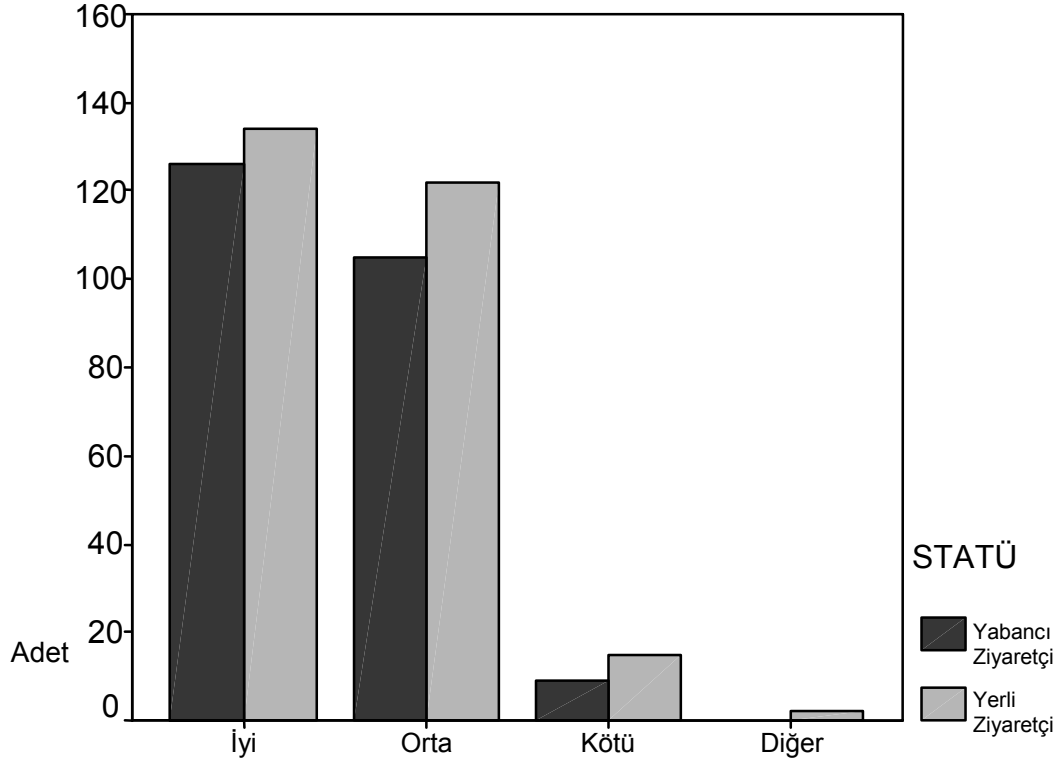
Konaklama ve yeme içme tesisleri kalitesi

Şekil 3.11.1. Konaklama ve Yeme İçme Tesisleri Kalitesi Değerlendirme Histogramı

Tablo 3.11.3. Tesislerin Hizmet Kalitesi Değerlendirme Sonuçları

Tesislerde hizmet sunum kalitesi

		STATÜ		Toplam
		Yabancı	Yerli	
İyi	Adet		134	260
	%	52,5%	49,1%	50,7%
Orta	Adet	105	122	227
	%	43,8%	44,7%	44,2%
Kötü	Adet	9	15	24
	%	3,8%	5,5%	4,7%
Diğer	Adet		2	2
	%		,7%	,4%
Toplam	Adet	240	273	513
	%	100,0%	100,0%	100,0%

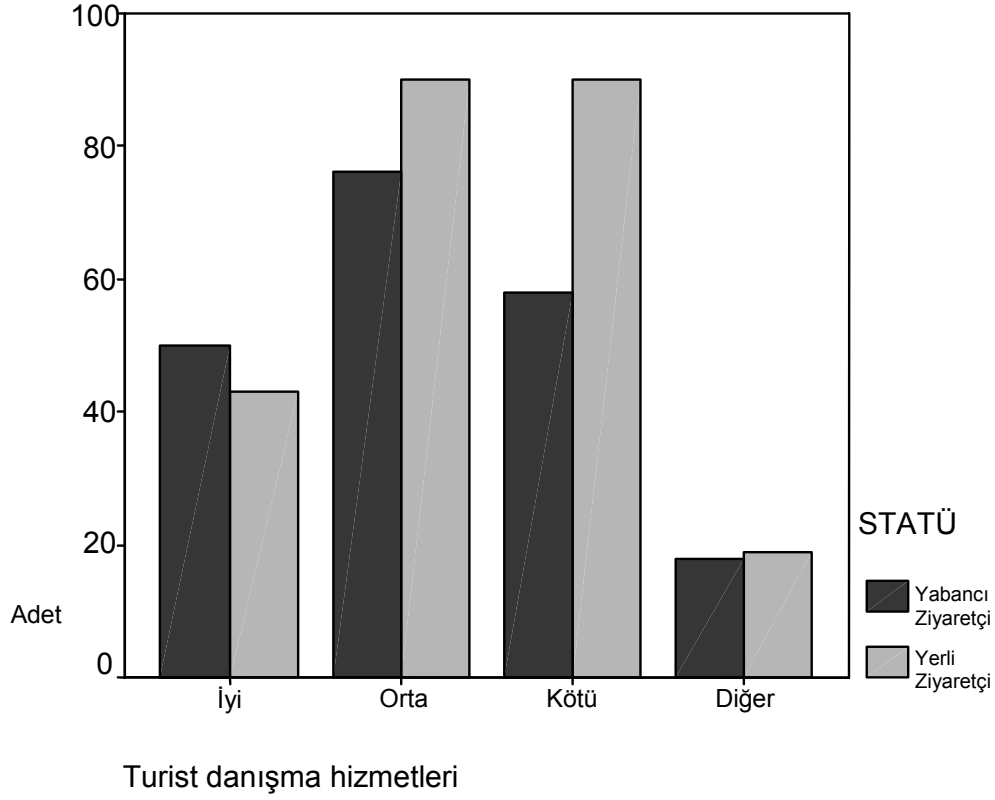
Tesislerde hizmet sunum kalitesi

Şekil 3.11.2. Tesislerin Hizmet Kalitesi Değerlendirme Sonuçları Histogramı

Tablo 3.11.4. Turist Danışma Hizmetleri Değerlendirme Sonuçları

Turist danışma hizmetleri

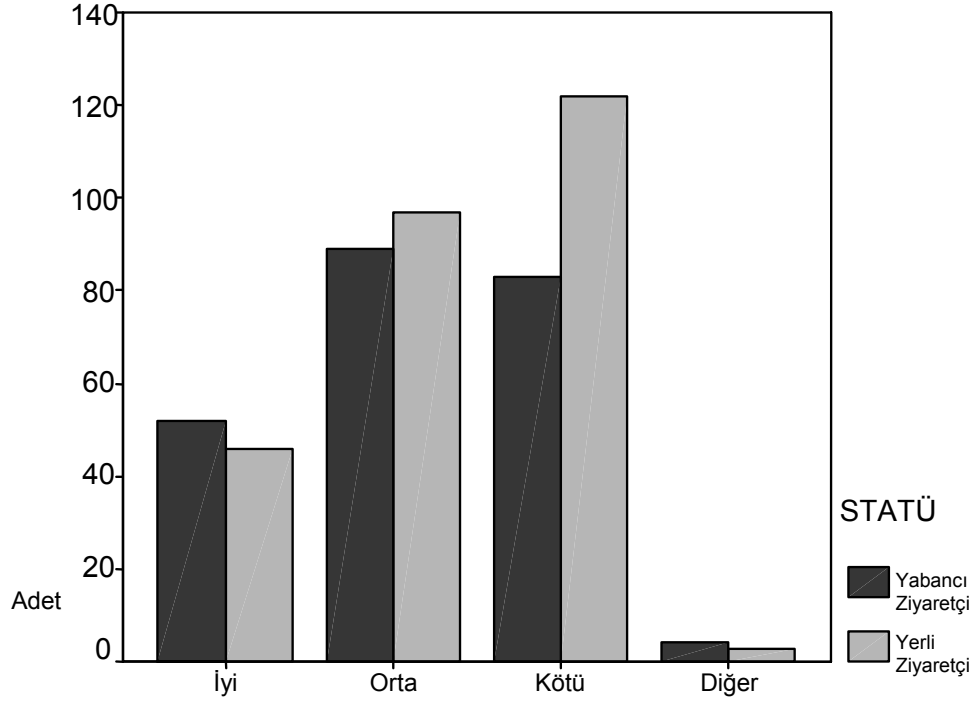
		STATÜ		Toplam
		Yabancı	Yerli	
İyi	Adet	50	43	93
	%	24,8%	17,8%	20,9%
Orta	Adet	76	90	166
	%	37,6%	37,2%	37,4%
Kötü	Adet	58	90	148
	%	28,7%	37,2%	33,3%
Diğer	Adet	18	19	37
	%	8,9%	7,9%	8,3%
Toplam	Adet	202	242	444
	%	100,0%	100,0%	100,0%

Şekil 3.11.3. Turist Danışma Hizmetleri Değerlendirme Sonuçları Histogramı

Tablo 3.11.5. Altyapı Hizmetleri Değerlendirme Sonuçları

		STATÜ		Toplam
		Yabancı	Yerli	
İyi	Adet	52	46	98
	%	22,8%	17,2%	19,8%
Orta	Adet	89	97	186
	%	39,0%	36,2%	37,5%
Kötü	Adet	83	122	205
	%	36,4%	45,5%	41,3%
Diğer	Adet	4	3	7
	%	1,8%	1,1%	1,4%
Toplam	Adet	228	268	496
	%	100,0%	100,0%	100,0%

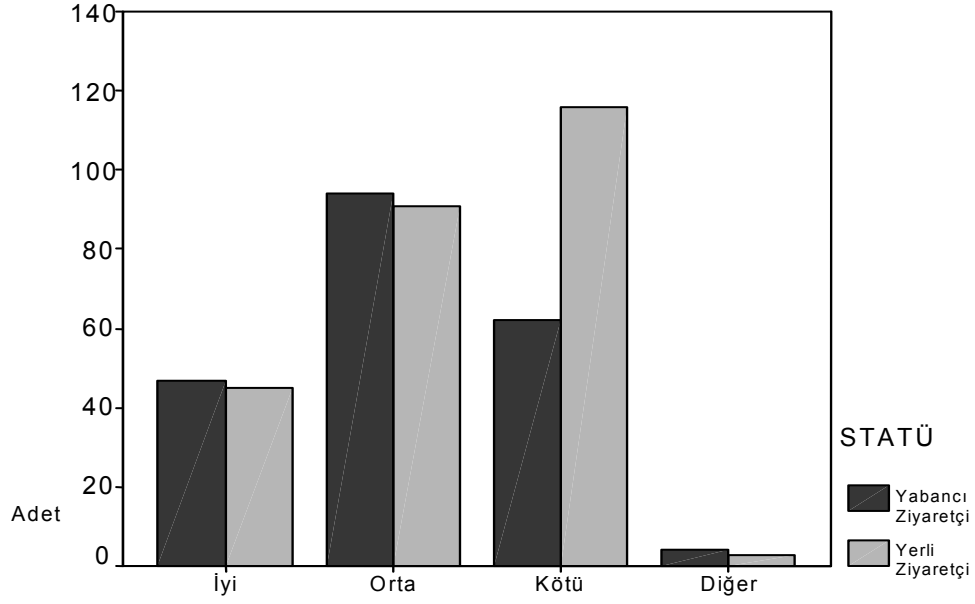
Altyapı hizmetleri

Şekil 3.11.4. Altyapı Hizmetleri Değerlendirme Sonuçları Histogramı

Tablo 3.11.6. Trafik Düzeni ve Otopark Değerlendirme Sonuçları

Trafik düzeni ve otopark

		STATÜ		Toplam
		Yabancı	Yerli	
İyi	Adet	47	45	92
	%	22,7%	17,6%	19,9%
Orta	Adet	94	91	185
	%	45,4%	35,7%	40,0%
Kötü	Adet	62	116	178
	%	30,0%	45,5%	38,5%
Diğer	Adet	4	3	7
	%	1,9%	1,2%	1,5%
Toplam	Adet	207	255	462
	%	100,0%	100,0%	100,0%

Trafik Düzeni ve Otopark

Şekil 3.11.5. Trafik Düzeni ve Otopark Değerlendirme Sonuçları Histogramı

S12. Doğu Karadeniz’de karşılaştığınız önemli sorunları lütfen değerlendiriniz.

Tablo 3.12.1. Önemli Problemlerin Sırasının Statüye göre Açıklayıcı İstatistikleri

	Adet	Ortalama	Ortanca	Mod	Std Sapma	En Fazla	En az
Tesislerin kalitesi ve eksiklikleri	572	3	3	3	1	5	1
Bilgi yetersizliği	572	3	3	4	1	5	1
Eğlence tesisleri eksikliği	572	3	3	1	1	5	1
Kültürel etkinlik eksikliği	572	3	3	1	1	5	1
Spor tesisi eksiklikleri	572	3	3	1	2	5	1
Hizmet fiyatlarında değişkenlik	572	3	3	1	1	5	1
Yerel halkın davranışları	572	3	2	1	2	5	1
Diğer	572	2	1	1	2	5	1

STATÜ YABANCI ZİYARETÇİ

	Adet	Ortalama	Ortanca	Mod	Std Sapma	En Fazla	En az
Tesislerin kalitesi ve eksiklikleri	263	3	3	3	1	5	1
Bilgi yetersizliği	263	3	3	4	1	5	1
Eğlence tesisleri eksikliği	263	3	3	1	1	5	1
Kültürel etkinlik eksikliği	263	3	2	1	1	5	1
Spor tesisi eksiklikleri	263	3	2	1	2	5	1
Hizmet fiyatlarında değişkenlik	263	3	2	1	1	5	1
Yerel halkın davranışları	263	2	1	1	2	5	1
Diğer	263	2	1	1	2	5	1

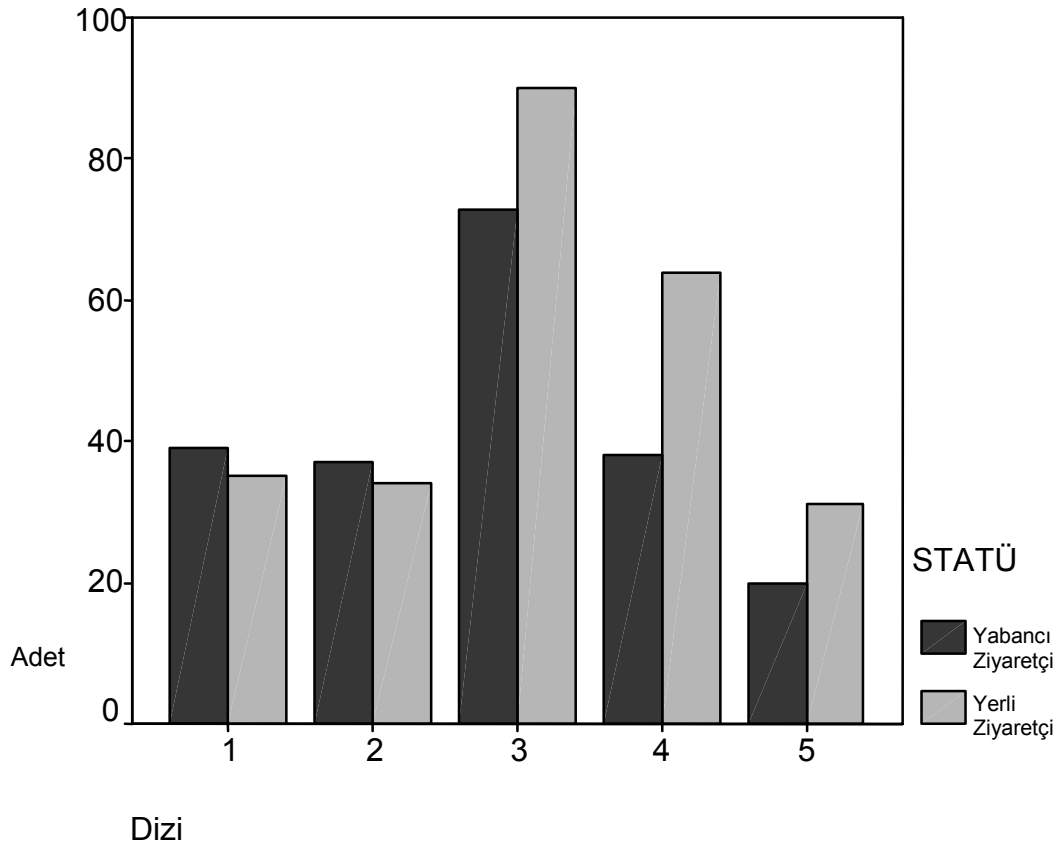
STATÜ YERLİ ZİYARETÇİ

	Adet	Ortalama	Ortanca	Mod	Std Sapma	En Fazla	En az
Tesislerin kalitesi ve eksiklikleri	309	3	3	3	1	5	1
Bilgi yetersizliği	309	3	3	3	1	5	1
Eğlence tesisleri eksikliği	309	3	3	5	1	5	1
Kültürel etkinlik eksikliği	309	3	3	4	1	5	1
Spor tesisi eksiklikleri	309	3	3	5	2	5	1
Hizmet fiyatlarında değişkenlik	309	3	3	3	1	5	1
Yerel halkın davranışları	309	3	3	1	2	5	1
Diğer	309	3	1	1	2	5	1

Tablo 3.12.2. Tesislerin Kalitesi ve Eksikliklerin Değerlendirmesinin Statüye göre Sayı ve Oranları

Tesislerin Kalitesi ve Eksiklikleri

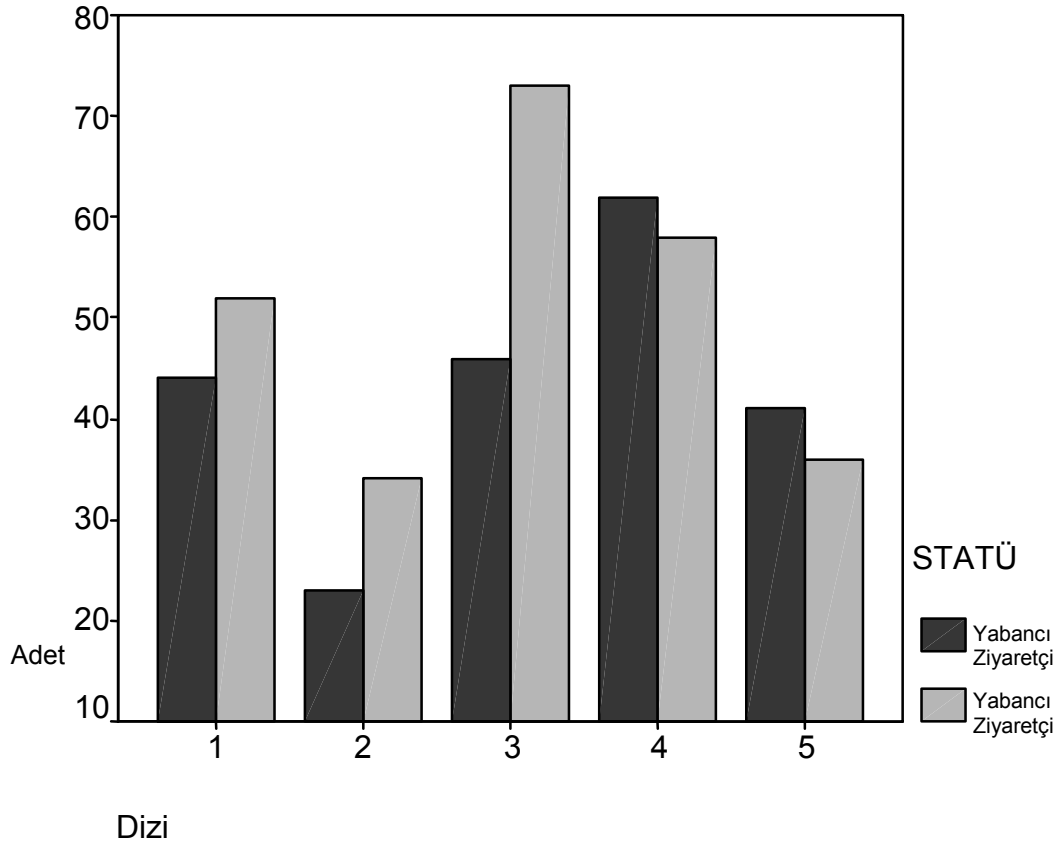
		STATÜ		Toplam
		Yabancı	Yerli	
1	Adet	39	35	74
	%	18,8%	13,8%	16,1%
2	Adet	37	34	71
	%	17,9%	13,4%	15,4%
3	Adet	73	90	163
	%	35,3%	35,4%	35,4%
4	Adet	38	64	102
	%	18,4%	25,2%	22,1%
5	Adet	20	31	51
	%	9,7%	12,2%	11,1%
Toplam	Adet	207	254	461
	%	100,0%	100,0%	100,0%

Şekil 3.12.1. Tesislerin Kalitesi ve Eksikliklerin Değerlendirmesinin Statüye göre Histogramı

Tablo 3.12.3. Bilgi Yetersizliği Değerlendirmesinin Statüye göre Sayı ve Oranları

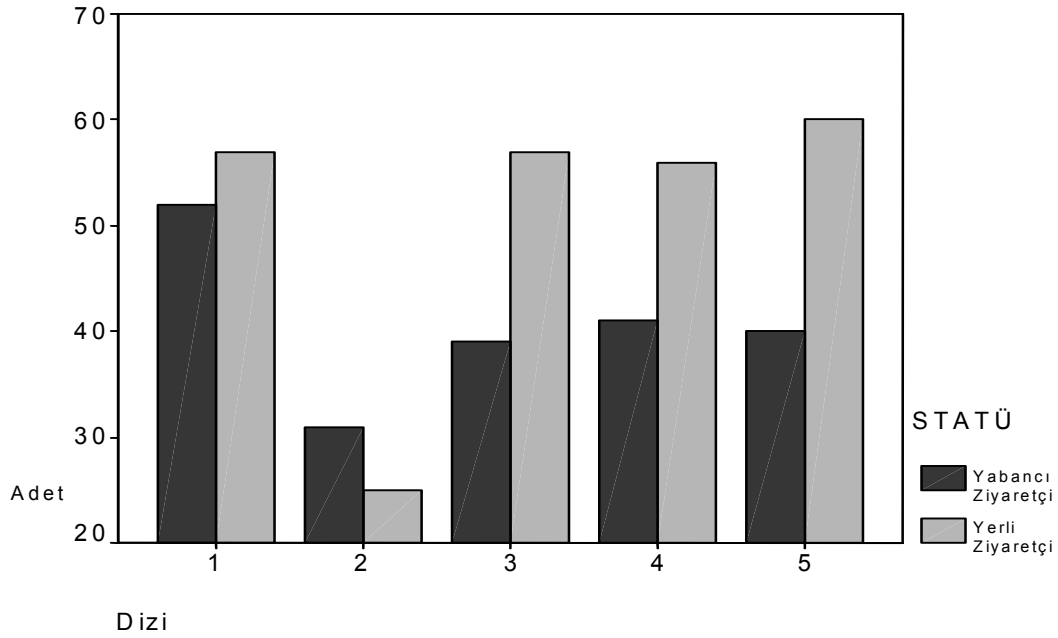
		STATÜ		Toplam
		Yabancı	Yerli	
1	Adet	44	52	96
	%	20,4%	20,6%	20,5%
2	Adet	23	34	57
	%	10,6%	13,4%	12,2%
3	Adet	46	73	119
	%	21,3%	28,9%	25,4%
4	Adet	62	58	120
	%	28,7%	22,9%	25,6%
5	Adet	41	36	77
	%	19,0%	14,2%	16,4%
Toplam	Adet	216	253	469
	%	100,0%	100,0%	100,0%

Şekil 3.12.2. Bilgi Yetersizliği Değerlendirmesinin Statüye göre Sayı ve Oranları

Tablo 3.12.4. Eğlence Tesisleri Eksikliği Değerlendirmesinin Statüye göre Sayı ve Oranları

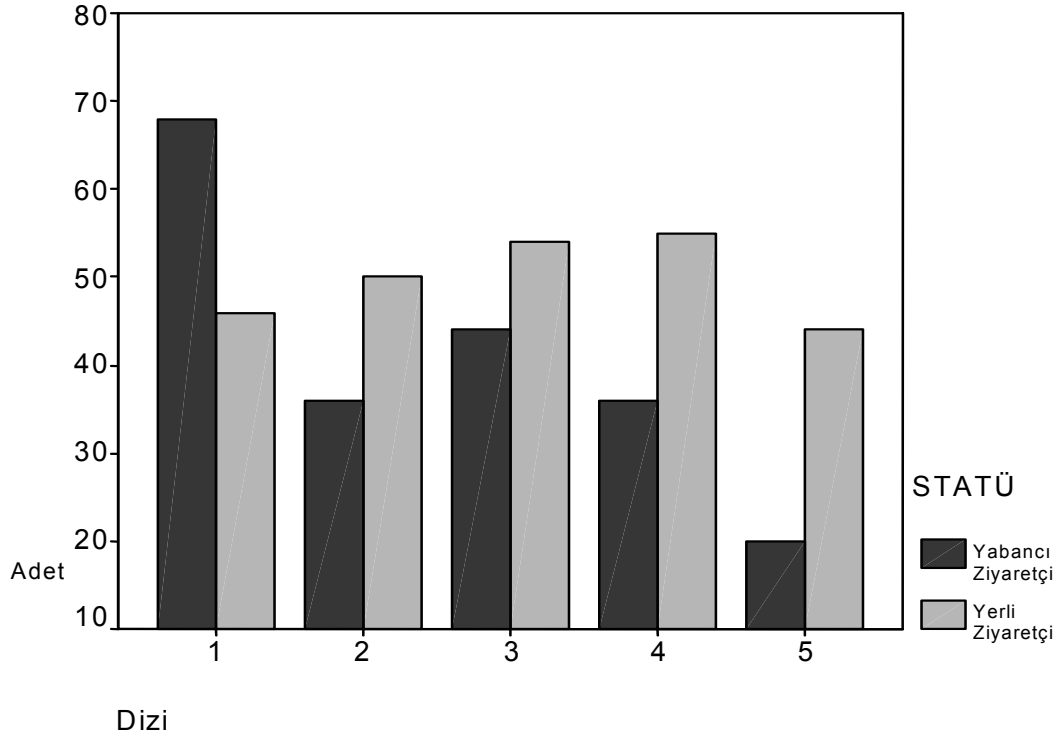
		STATÜ		Toplam
		Yabancı	Yerli	
1	Adet	52	57	109
	%	25,6%	22,4%	23,8%
2	Adet	31	25	56
	%	15,3%	9,8%	12,2%
3	Adet	39	57	96
	%	19,2%	22,4%	21,0%
4	Adet	41	56	97
	%	20,2%	22,0%	21,2%
5	Adet	40	60	100
	%	19,7%	23,5%	21,8%
Toplam	Adet	203	255	458
	%	100,0%	100,0%	100,0%

Şekil 3.12.3. Eğlence Tesisleri Eksikliği Değerlendirmesinin Statüye göre Histogramı

Tablo 3.12.5. Kültürel Etkinlik Eksiklik Değerlendirmesinin Statüye göre Sayı ve Oranları

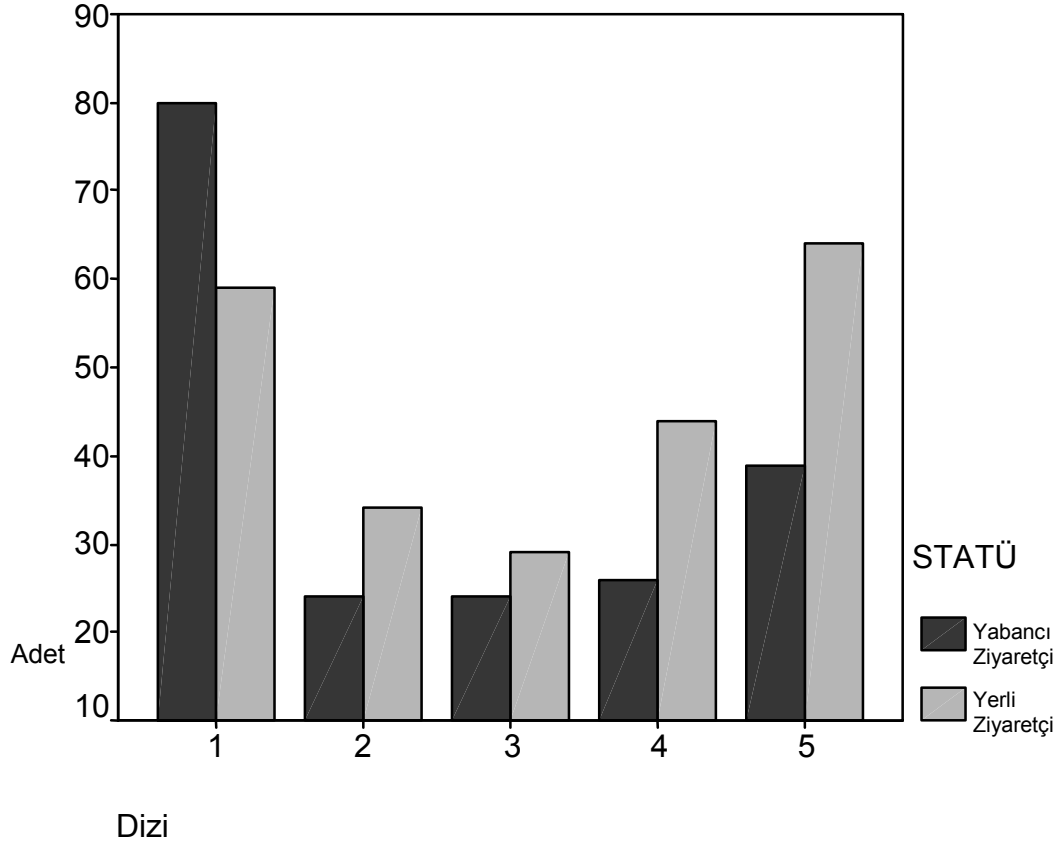
		STATÜ		Toplam
		Yabancı	Yerli	
1	Adet	68	46	114
	%	33,3%	18,5%	25,2%
2	Adet	36	50	86
	%	17,6%	20,1%	19,0%
3	Adet	44	54	98
	%	21,6%	21,7%	21,6%
4	Adet	36	55	91
	%	17,6%	22,1%	20,1%
5	Adet	20	44	64
	%	9,8%	17,7%	14,1%
Toplam	Adet	204	249	453
	%	100,0%	100,0%	100,0%

Şekil 3.12.4. Kültürel Etkinlik Eksiklik Değerlendirmesinin Statüye göre Histogramı

Tablo 3.12.6. Spor Tesisi Eksiklikleri Değerlendirmesinin Statüye göre Sayı ve Oranları

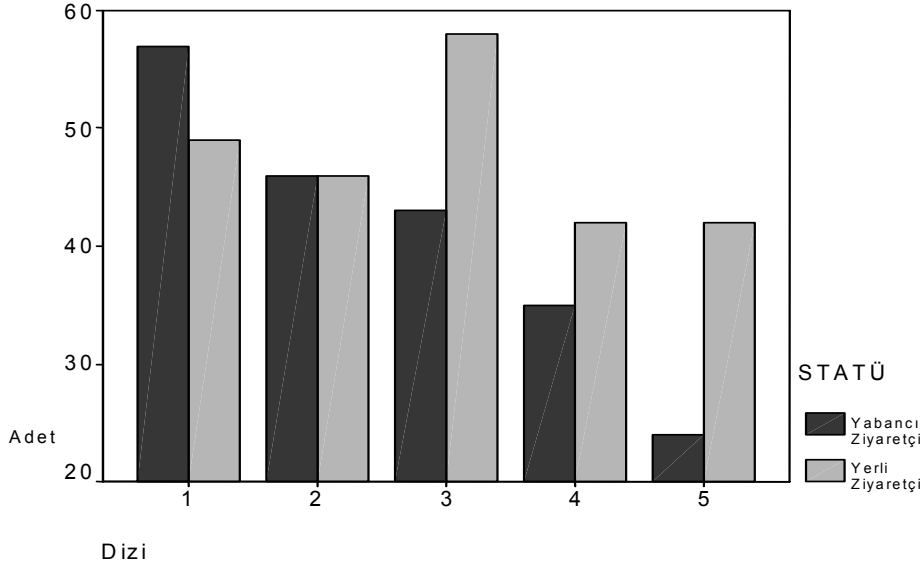
		STATÜ		Toplam
		Yabancı	Yerli	
1	Adet	80	59	139
	%	41,5%	25,7%	32,9%
2	Adet	24	34	58
	%	12,4%	14,8%	13,7%
3	Adet	24	29	53
	%	12,4%	12,6%	12,5%
4	Adet	26	44	70
	%	13,5%	19,1%	16,5%
5	Adet	39	64	103
	%	20,2%	27,8%	24,3%
Toplam	Adet	193	230	423
	%	100,0%	100,0%	100,0%

Şekil 3.12.5. Spor Tesisi Eksiklikleri Değerlendirmesinin Statüye göre Histogramı

Tablo 3.12.7. Hizmet Fiyatlarında Değişkenlik Değerlendirmesinin Statüye göre Sayı ve Oranları

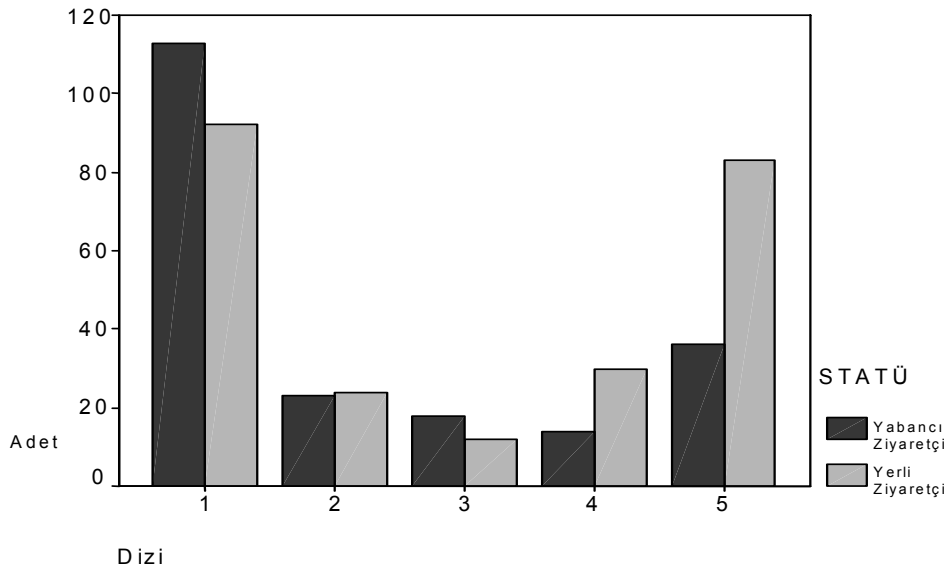
		STATÜ		Toplam
		Yabancı	Yerli	
1	Adet	57	49	106
	%	27,8%	20,7%	24,0%
2	Adet	46	46	92
	%	22,4%	19,4%	20,8%
3	Adet	43	58	101
	%	21,0%	24,5%	22,9%
4	Adet	35	42	77
	%	17,1%	17,7%	17,4%
5	Adet	24	42	66
	%	11,7%	17,7%	14,9%
Toplam	Adet	205	237	442
	%	100,0%	100,0%	100,0%

Şekil 3.12.6. Hizmet Fiyatlarında Değişkenlik Değerlendirmesinin Statüye göre Histogramı

Tablo 3.12.8. Yerel Halkın Davranışları Değerlendirmesinin Statüye göre Sayı ve Oranları

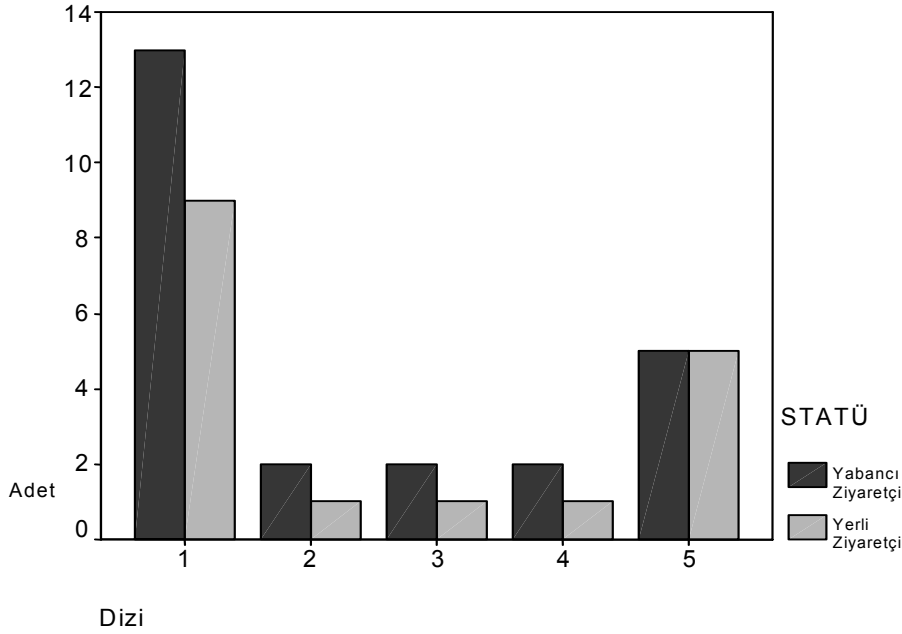
		STATÜ		Toplam
		Yabancı	Yerli	
1	Adet	113	92	205
	%	55,4%	38,2%	46,1%
2	Adet	23	24	47
	%	11,3%	10,0%	10,6%
3	Adet	18	12	30
	%	8,8%	5,0%	6,7%
4	Adet	14	30	44
	%	6,9%	12,4%	9,9%
5	Adet	36	83	119
	%	17,6%	34,4%	26,7%
Toplam	Adet	204	241	445
	%	100,0%	100,0%	100,0%

Şekil 3.12.7. Yerel Halkın Davranışları Değerlendirmesinin Statüye göre Histogramı

Tablo 3.12.9. Diğer Sorunların Değerlendirmesinin Statüye göre Sayı ve Oranları

		STATÜ		Toplam
		Yabancı	Yerli	
1	Adet	13	9	22
	%	54,2%	52,9%	53,7%
2	Adet	2	1	3
	%	8,3%	5,9%	7,3%
3	Adet	2	1	3
	%	8,3%	5,9%	7,3%
4	Adet	2	1	3
	%	8,3%	5,9%	7,3%
5	Adet	5	5	10
	%	20,8%	29,4%	24,4%
Toplam	Adet	24	17	41
	%	100,0%	100,0%	100,0%

Şekil 3.12.8. Diğer Sorunların Değerlendirmesinin Statüye göre Histogramı

S13. Eğer Doğu Karadeniz'in turizmini siz yönlendirseydiniz, turizmi geliştirmek için ilk olarak ne yapardınız?

Tablo 3.13.1. Yönlendirici Olarak Yapılacakların Değerlendirmesinin Statüye göre Açıklayıcı İstatistikleri

	Adet	Geçerli N	Ortalama	Ortancan	Mod	Std Sapma
Altyapının geliştirilmesi	572	N=443	4	5	5	1
Daha temiz ve hijyenik bir Doğu Karadeniz	572	N=480	4	5	5	1
Düzenli kentsel ortak alanlar	572	N=451	4	4	5	1
Kenti turizm danışma merkezleri ve işaretlerle donatmak	572	N=465	4	4	5	1
Mimari ve özgün özellikleri bozmayan pansiyonculuğu geliştirme	572	N=468	4	4	5	1
Daha denetimli acentecilik faaliyetleri	572	N=455	4	4	5	1
Ulaşım hizmetlerinde düzenlilik	572	N=453	4	4	5	1
Fiyatlandırmada standardizasyon	572	N=440	3	4	5	1
Diğer	572	N=51	3	2	1	2

STATÜ YABANCI ZİYARETÇİ

	Adet	Geçerli N	Ortalama	Ortancaa	Mod	Std Sapma
Altyapının geliştirilmesi	263	N=190	4	5	5	1
Daha temiz ve hijyenik bir Doğu Karadeniz	263	N=222	4	5	5	1
Düzenli kentsel ortak alanlar	263	N=215	4	4	5	1
Kenti turizm danışma merkezleri ve işaretlerle donatmak	263	N=212	4	4	5	1
Mimari ve özgün özellikleri bozmayan pansiyonculuğu geliştirme	263	N=212	4	4	5	1
Daha denetimli acentecilik faaliyetleri	263	N=205	3	3	3	1
Ulaşım hizmetlerinde düzenlilik	263	N=207	3	3	5	1
Fiyatlandırmada standardizasyon	263	N=201	3	3	5	1
Diğer	263	N=37	3	3	1	2

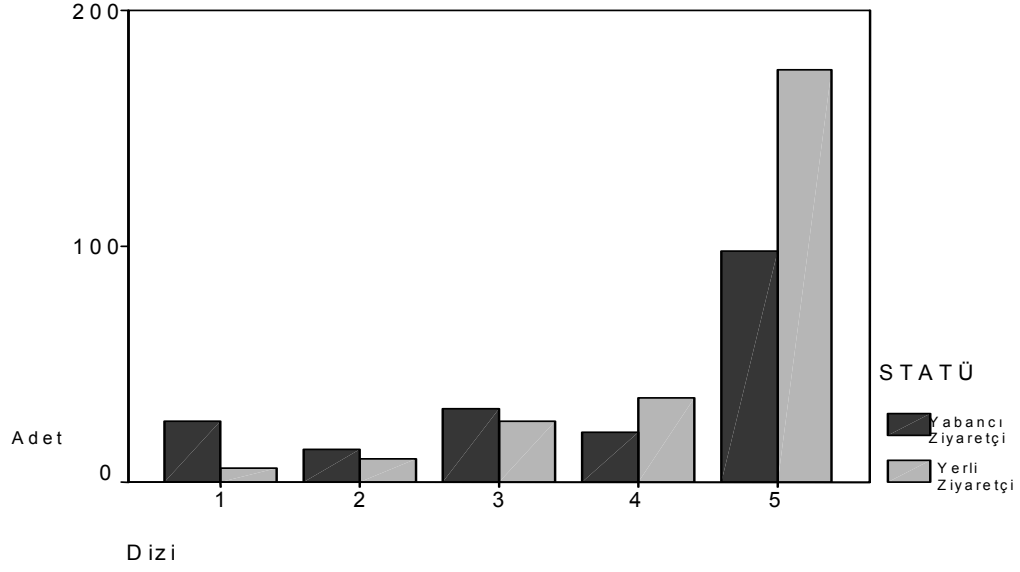
STATÜ YERLİ ZİYARETÇİ

	Adet	Geçerli N	Ortalama	Ortanca	Mod	Std Sapma
Altyapının geliştirilmesi	309	N=253	4	5	5	1
Daha temiz ve hijyenik bir Doğu Karadeniz	309	N=258	4	5	5	1
Düzenli kentsel ortak alanlar	309	N=236	4	4	5	1
Kenti turizm danışma merkezleri ve işaretlerle donatmak	309	N=253	4	4	5	1
Mimari ve özgün özellikleri bozmayan pansiyonculuğu geliştirme	309	N=256	4	5	5	1
Daha denetimli acentecilik faaliyetleri	309	N=250	4	5	5	1
Ulaşım hizmetlerinde düzenlilik	309	N=246	4	4	5	1
Fiyatlandırmada standardizasyon	309	N=239	4	4	5	1
Diğer	309	N=14	3	2	1	2

Tablo 3.13.2. Altyapının Geliştirilmesi Değerlendirmesinin Statüye göre Sayı ve Oranları

Altyapının geliştirilmesi

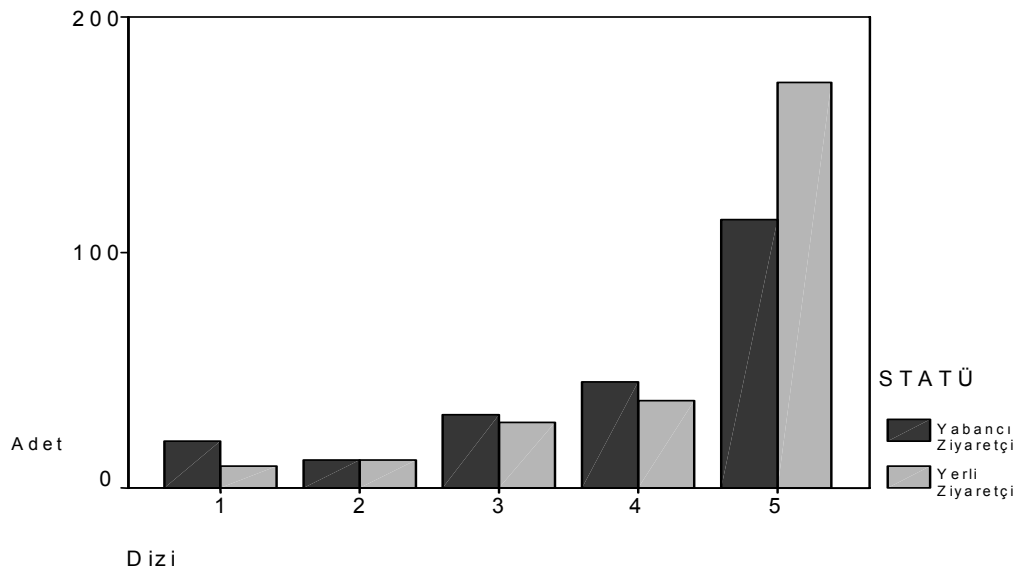
		STATÜ		Toplam
		Yabancı	Yerli	
1	Adet	26	6	32
	%	13,7%	2,4%	7,2%
2	Adet	14	10	24
	%	7,4%	4,0%	5,4%
3	Adet	31	26	57
	%	16,3%	10,3%	12,9%
4	Adet	21	36	57
	%	11,1%	14,2%	12,9%
5	Adet	98	175	273
	%	51,6%	69,2%	61,6%
Toplam	Adet	190	253	443
	%	100,0%	100,0%	100,0%

Şekil 3.13.1. Altyapının Geliştirilmesi Değerlendirmesinin Statüye göre Histogramı

Tablo 3.13.3. Daha Temiz ve Hijyenik bir Doğu Karadeniz Değerlendirmesinin Statüye göre Sayı ve Oranları

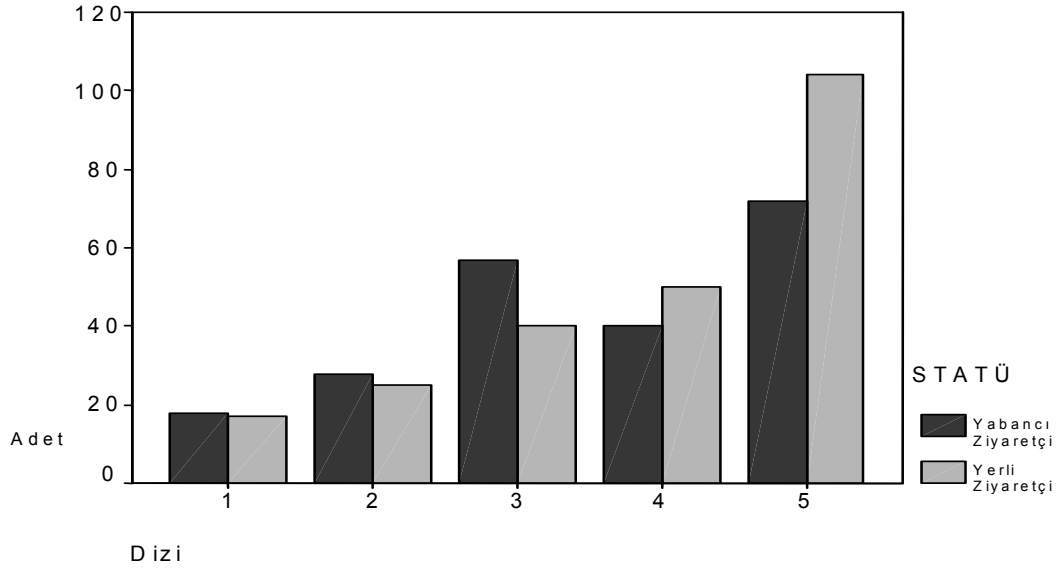
		STATÜ		Toplam
		Yabancı	Yerli	
1	Adet	20	9	29
	%	9,0%	3,5%	6,0%
2	Adet	12	12	24
	%	5,4%	4,7%	5,0%
3	Adet	31	28	59
	%	14,0%	10,9%	12,3%
4	Adet	45	37	82
	%	20,3%	14,3%	17,1%
5	Adet	114	172	286
	%	51,4%	66,7%	59,6%
Toplam	Adet	222	258	480
	%	100,0%	100,0%	100,0%

Şekil 3.13.2. Daha Temiz ve Hijyenik bir Doğu Karadeniz Değerlendirmesinin Statüye göre Histogramı

Tablo 3.13.4. Düzenli Kentsel Ortak Alanlar Değerlendirmesinin Statüye göre Sayı ve Oranları

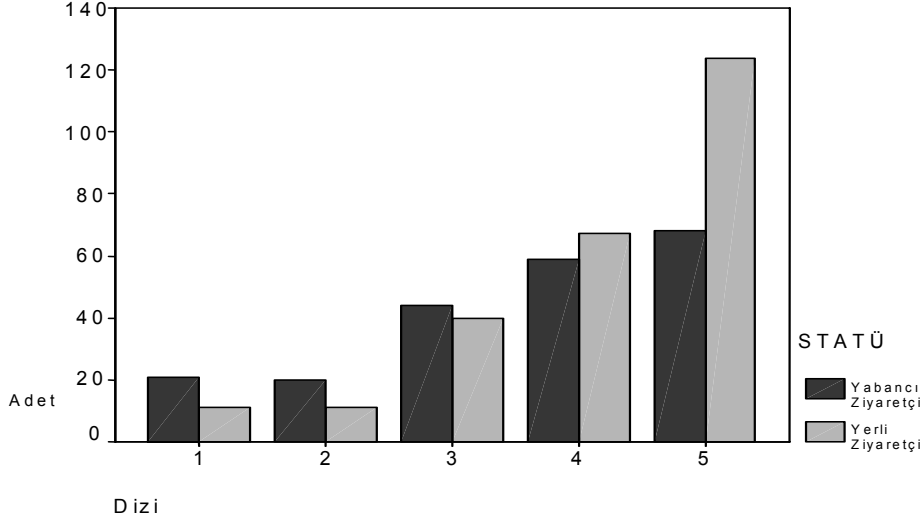
		STATÜ		Toplam
		Yabancı	Yerli	
1	Adet	18	17	35
	%	8,4%	7,2%	7,8%
2	Adet	28	25	53
	%	13,0%	10,6%	11,8%
3	Adet	57	40	97
	%	26,5%	16,9%	21,5%
4	Adet	40	50	90
	%	18,6%	21,2%	20,0%
5	Adet	72	104	176
	%	33,5%	44,1%	39,0%
Toplam	Adet	215	236	451
	%	100,0%	100,0%	100,0%

Şekil 3.13.3. Düzenli Kentsel Ortak Alanlar Değerlendirmesinin Statüye göre Histogramı

Tablo 3.13.5. Kenti Turizm Danışma Merkezleri ve İşaretlerle Donatmak Değerlendirmesinin Statüye göre Sayı ve Oranları

		STATÜ		Toplam
		Yabancı	Yerli	
1	Adet	21	11	32
	%	9,9%	4,3%	6,9%
2	Adet	20	11	31
	%	9,4%	4,3%	6,7%
3	Adet	44	40	84
	%	20,8%	15,8%	18,1%
4	Adet	59	67	126
	%	27,8%	26,5%	27,1%
5	Adet	68	124	192
	%	32,1%	49,0%	41,3%
Toplam	Adet	212	253	465
	%	100,0%	100,0%	100,0%

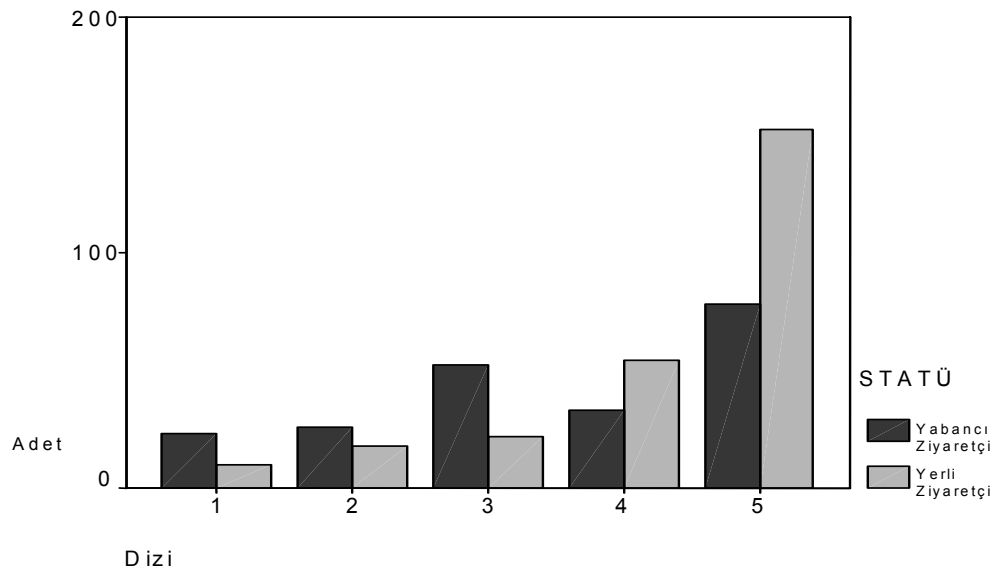

Şekil 3.13.4. Kenti Turizm Danışma Merkezleri ve İşaretlerle Donatmak Değerlendirmesinin Statüye göre Histogramı

Tablo 3.13.6. Mimari ve Özgün Özellikleri Bozmayan Pansiyonculuğu Geliştirme Değerlendirmesinin Statüye göre Sayı ve Oranları

Mimari ve özgün özellikleri bozmayan pansiyonculuğu geliştirme

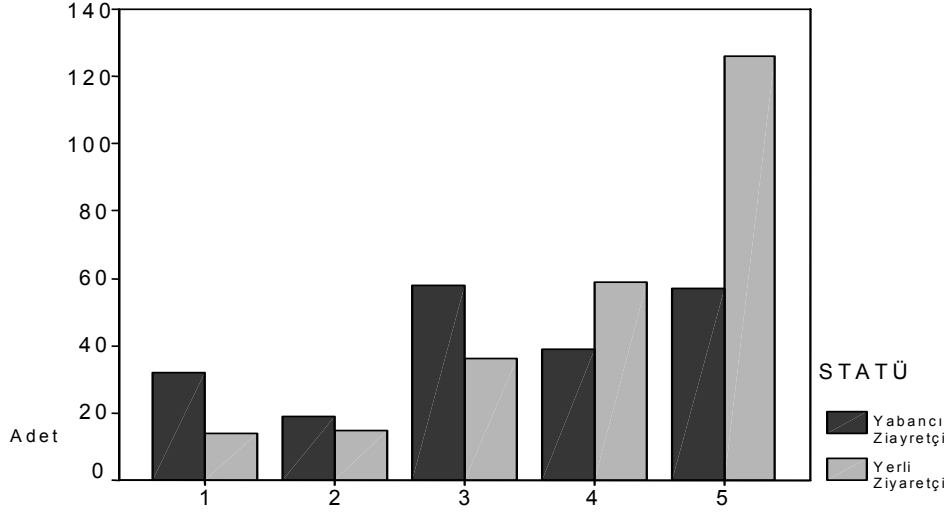
		STATÜ		Toplam
		Yabancı	Yerli	
1	Adet	23	10	33
	%	10,8%	3,9%	7,1%
2	Adet	26	18	44
	%	12,3%	7,0%	9,4%
3	Adet	52	22	74
	%	24,5%	8,6%	15,8%
4	Adet	33	54	87
	%	15,6%	21,1%	18,6%
5	Adet	78	152	230
	%	36,8%	59,4%	49,1%
Toplam	Adet	212	256	468
	%	100,0%	100,0%	100,0%

Şekil 3.13.5. Mimari ve Özgün Özellikleri Bozmayan Pansiyonculuğu Geliştirme Değerlendirmesinin Histogramı

Tablo 3.13.7. Daha Denetimli Acentecilik Faaliyetleri Değerlendirmesinin Statüye göre Sayı ve Oranları

		STATÜ		Toplam
		Yabancı	Yerli	
1	Adet	32	14	46
	%	15,6%	5,6%	10,1%
2	Adet	19	15	34
	%	9,3%	6,0%	7,5%
3	Adet	58	36	94
	%	28,3%	14,4%	20,7%
4	Adet	39	59	98
	%	19,0%	23,6%	21,5%
5	Adet	57	126	183
	%	27,8%	50,4%	40,2%
Toplam	Adet	205	250	455
	%	100,0%	100,0%	100,0%

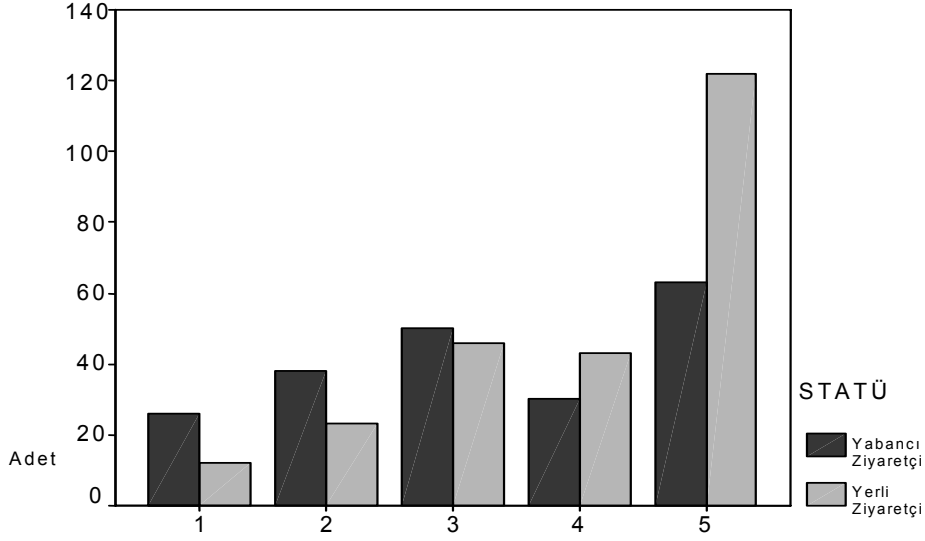

Dizi

Şekil 3.13.6. Daha Denetimli Acentecilik Faaliyetleri Değerlendirmesinin Statüye göre Histogramı

Tablo 3.13.8. Ulaşım Hizmetlerinde Düzenlilik Değerlendirmesinin Statüye göre Sayı ve Oranları

		STATÜ		Toplam
		Yabancı	Yerli	
1	Adet	26	12	38
	%	12,6%	4,9%	8,4%
2	Adet	38	23	61
	%	18,4%	9,3%	13,5%
3	Adet	50	46	96
	%	24,2%	18,7%	21,2%
4	Adet	30	43	73
	%	14,5%	17,5%	16,1%
5	Adet	63	122	185
	%	30,4%	49,6%	40,8%
Toplam	Adet	207	246	453
	%	100,0%	100,0%	100,0%

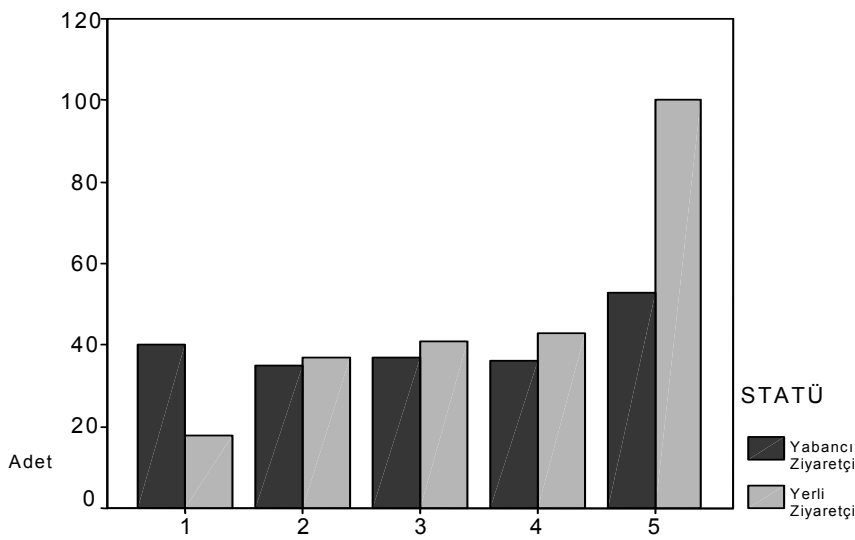

Dizi

Şekil 3.13.7. Ulaşım Hizmetlerinde Düzenlilik Değerlendirmesinin Statüye göre Histogramı

Tablo 3.13.9. Fiyatlarda Standardizasyon Değerlendirmesinin Statüye göre Sayı ve Oranları

		STATÜ		Toplam
		Yabancı	Yerli	
1	Adet	40	18	58
	%	19,9%	7,5%	13,2%
2	Adet	35	37	72
	%	17,4%	15,5%	16,4%
3	Adet	37	41	78
	%	18,4%	17,2%	17,7%
4	Adet	36	43	79
	%	17,9%	18,0%	18,0%
5	Adet	53	100	153
	%	26,4%	41,8%	34,8%
Toplam	Adet	201	239	440
	%	100,0%	100,0%	100,0%

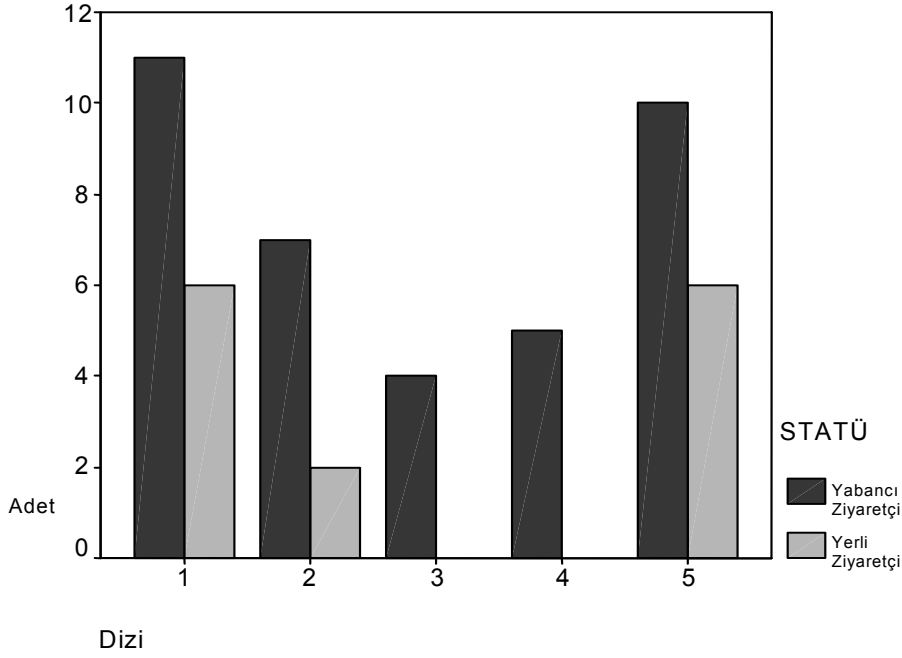
Dizi

Şekil 3.13.8. Fiyatlarda Standardizasyon Değerlendirmesinin Statüye göre Histogramı

Tablo 3.13.10. Diğer Değerlendirmelerin Statüye göre Sayı ve Oranları

Diğer

		STATÜ		Toplam
		Yabancı	Yerli	
1	Adet	11	6	17
	%	29,7%	42,9%	33,3%
2	Adet	7	2	9
	%	18,9%	14,3%	17,6%
3	Adet	4		4
	%	10,8%		7,8%
4	Adet	5		5
	%	13,5%		9,8%
5	Adet	10	6	16
	%	27,0%	42,9%	31,4%
Toplam	Adet	37	14	51
	%	100,0%	100,0%	100,0%

Şekil 3.13.9. Diğer Değerlendirmelerin Statüye göre Histogramı

**Doğu Karadeniz Bölgesinde Turizmin Geliştirilmesine
Yönelik Kalkınma Çalışması**

**EK D: SEYAHAT ACENTELERİ VE TUR
OPERATÖRLERİ ANKETİ SONUÇLARI**

A. Seyahat Acenteleri ve Tur Operatörleri için Anket
Questionnaire for Travel Agencies and Tour Operators

Anketörün adı: Name of the interviewer:	
Anketin yapıldığı il: City:	
Anketin yapıldığı yer: The place of the interview:	
Tarih: Other:	

İsim-Name:.....
Adres-Address:
Şehir-City:.....
Tel:.....
Fax:.....
E-mail:.....
Kategori-Class:..
Ana uzmanlık Alanı-Main specialty :

Varsa; Lütfen şubelerinizin bulunduğu kentleri ve şube adedini yazınız.
If any, please write your branch offices indicating towns.

.....
.....
.....

1) Ne tür turlar organize ediyorsunuz?,
What kind of tours are you organizing?

Tatil Vacation	
Eğitim Education	
Kültür Cultural	
Sağlık Health	
Eğlence Recreation	
Doğa Nature	
Kongre Congress	
Diğer Other	

2) Doğu Karadeniz turlarının iş hacminiz içindeki oranı nedir ? (%)

3) Doğu Karadeniz gelecekte iş hacminiz içindeki oranı ne olabilir ? (%)

4) Bölgenin geleceğini ilişkin olumlu ve olumsuz görüşleriniz nelerdir ?

Olumlu:.....
Olumsuz:.....

5) Bölgede düzenlediğiniz turların güzergahları nedir ? (lütfen kent ve yer isimleri ile belirtiniz.).....
.....
.....

6) Bölgede düzenlemeyi düşündüğünüz alternatif tur güzergahları nelerdir. ? (lütfen kent ve yer isimleri ile belirtiniz.).....
.....
.....

7) Turlarınızda geceleme yaptığınız tesislerin bulunduğu kent ve mevkiileri belirtiniz.....
.....
.....

8) Turlarınıza katılanların ortalama olarak yaşını, cinsiyetini ve miliyetini belirtiniz.
.....

9) Turlarınıza katılanların genelde memnun kaldıkları konuları belirtiniz.
.....

10) Turlarınıza katılanların genelde memnun kalmadıkları konuları belirtiniz.
.....

11) Tur operatörü veya acenta olarak bölge hakkındaki olumlu görüşleriniz nelerdir?
.....

12) Tur operatörü veya acenta olarak bölge hakkındaki olumsuz görüşleriniz nelerdir?
.....

5) Çevre turlarınızda ne tür servisler sağlıyorsunuz?
What kind of services do you provide in sightseeing tours?

6) Turlarınıza ortalama kaç turist katılıyor?
How many tourists participate in your tours in average?

--	--

7) Ne tür otelleri tercih ediyorsunuz?
What kind of hotels would you prefer?

*	
**	

- 8) Turist gruplarınız hangi milliyetten?
What is the nationality of your tourist groups?

Ülke
Country

%

Ülke Country	%

- 9) Kongre organizasyonları yapıyor musunuz?
Are you organizing congresses?

Evet Hayır
Yes No

--	--

Evet ise;

Ne tür kongreler organize ediyorsunuz.

If yes;

What kind of congresses are you organizing?

Sağlık Medical	
Bilimsel Informatics	
Eğitim Education	
Bayi Toplantıları Vendor meetings	

- 10) Personelinizin eğitim düzeyi nedir?
What's the education level of your personnel?

%

İlkokul Elementary School	
Ortaokul Secondary School	
Lise High School	
Üniversite University	

- 11) Turlarınızda aşağıdaki ulaşım olanaklarından hangisini sağlıyorsunuz?
Which transportation services do you provide from the following?

Otomobil ile By car	
Otobüs/midibüs/minibüs Bus/Van	
At/eşek/katır Horse/Donkey/Mule	
Bisiklet/motosiklet Bicycle/motorcycle	
4x4 arazi aracı 4x4 off road vehicles	
Tekne Yacht	
Uçak/helikopter Plane/Helicopter	

B. SEYAHAT ACENTELERİ VE TUR OPERATÖRLERİ ANKETLERİNİN DEĞERLENDİRMESİ

1. Seyahat Acentelerinin ve Tur Operatörlerinin Özellikleri

Toplam 23 seyahat acentesi ve tur operatörüne uygulanan anket çalışmasının uygulandığı illere göre dağılımı aşağıda verilmiştir:

Anketin Uygulandığı İller

	Sıklık	Yüzde
Artvin	1	4.3
Giresun	2	8.7
Rize	5	21.7
Trabzon	15	65.2
Toplam	23	100.0

Burada en fazla anket çalışması Trabzon ilinde yapılmıştır. Firmaların kategorilerin dağılımı ise aşağıdadır:

Firma Kategorilerinin Dağılımı

	Sıklık	Yüzde	Birikimli Yüzde
A-Tipi Acente	14	60.9	60.9
Biletçilik	6	26.1	87.0
Taşımacılık	3	13.0	100.0
Toplam	23	100.0	

Bölgede bulunan A-Tipi Acentelerin %43'ü Trabzon; %35'i Rize'dedir. Kategorisi "Biletçilik" ve "Taşımacılık" olan toplam dokuz firmanın tamamı Trabzon'da bulunmaktadır.

Ana Uzmanlık Alanı

	Sıklık	Yüzde	Birikimli Yüzde
Seyahat Acentesi	14	60.9	60.9
Oto Kiralama	2	8.7	69.6
Biletçilik	4	17.4	87.0
Taşımacılık	1	4.3	91.3
Vize İşlemleri	2	8.7	100.0
Toplam	23	100.0	

Anket uygulanan 23 firmanın 14'ünün (%61) ana uzmanlık alanı seyahat acenteliğidir.

Şubelerin Bulunduğu İller

	Sıklık	Yüzde	Birikimli Yüzde
Şubesi Yok	18	78.3	78.3
Ordu	1	4.3	82.6
Rize	3	13.0	95.7
Trabzon	1	4.3	100.0
Toplam	23	100.0	

Şube Sayıları

	Sıklık	Yüzde	Birikimli Yüzde
1	3	60.0	60.0
2	1	20.0	80.0
10	1	20.0	100.0
Toplam	5	100.0	

2. Seyahat Acentelerinin ve Tur Operatörlerinin Düzenlediği Turların Özellikleri ve Bölgeye İlişkin Görüşleri

S1: Ne Tür Tur Düzenlemesi Yapıyorsunuz?

Tur Düzenlemeleri	Sıklık	Yüzde
Yaz Tatili	12	52.20
Doğa	10	43.50
Kültür	9	39.10
Kongre	4	17.40
Eğitim	3	13.00
Sağlık	3	13.00
Rekreasyon	3	13.00
Diğer	3	13.00

Anket uygulanan firmaların organize ettikleri turlara göre dağılımları yukarıdaki tabloda verilmiştir. Buna göre, 23 firmanın 12'si (%52) tatil turları organize ederken; 10'u (%43.5) doğa turları ve 9'u da kültür turlarını organize etmektedir.

S2: Doğu Karadeniz Turlarının İş Hacminizdeki Oranı Nedir ?

Firmaların düzenledikleri Doğu Karadeniz turlarının iş hacimleri içindeki oranları aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

%	Sıklık	Yüzde	Birikimli Yüzde
1.00	2	15.4	15.4
10.00	3	23.1	38.5
15.00	1	7.7	46.2
25.00	1	7.7	53.8
30.00	1	7.7	61.5
50.00	1	7.7	69.2
55.00	1	7.7	76.9
70.00	1	7.7	84.6
90.00	1	7.7	92.3
95.00	1	7.7	100.0
Toplam	13	100.0	

Firmaların %39'u Doğu Karadeniz turları düzenlemenin iş hacimlerinde %10'dan az bir oran taşıdığını beyan etmiştir.

S3: Doğu Karadeniz Turlarının Gelecekteki İş Hacminizdeki Oranı Ne Olabilir?

%	Sıklık	Yüzde	Birikimli Yüzde
1.00	1	7.7	7.7
10.00	1	7.7	15.4
20.00	2	15.4	30.8
30.00	2	15.4	46.2
50.00	2	15.4	61.5
70.00	3	23.1	84.6
90.00	1	7.7	92.3
95.00	1	7.7	100.0
Toplam	13	100.0	

Tablodan firmaların gelecek için olumlu bir düşünceye sahip oldukları görülmektedir. Seyahat acenteleri ve tur operatörlerinin yaklaşık olarak %70'i Doğu Karadeniz'in gelecekteki iş hacimlerinde %20 ile %70 aralığında bir oran taşıyacağını beyan etmiştir.

S4: Bölgenin Geleceğine İlişkin Olumlu Görüşleriniz Nelerdir?

Görüş	Sıklık	Yüzde
Doğal Güzellikler	13	65.0
Turizm Faaliyetleri	5	25.0
Yayla Turizmi	2	10.0
Toplam	20	100.0

Bu soruya üç firma yanıt vermemiştir. Bölgenin geleceğine ilişkin olumlu görüşler içinde en yüksek sıklığa Doğu Karadeniz'in doğal güzellikleri sahip olmuştur.

S5: Bölgenin Geleceğine İlişkin Olumsuz Görüşleriniz Nelerdir?

Görüş	Sıklık	Yüzde
Tesis Problemi	6	31.6
Devlet Politikası	4	21.2
Finansman ve Sezon Kısıtlılığı	3	13.0
Turizm Uygulamaları	2	10.5
Yanlış Tanıtım ve Acente Eksikliği	2	8.7
Yol Problemi	1	5.1
Konaklama Problemleri	1	5.1
Toplam	19	100.0

Toplam 4 firmanın yanıt vermediği bu soruda, %32'lik bir oranla "tesis problemi" birincil olumsuz görüş olmuştur.

S6: Düzenlediğiniz Turların Güzergahları Nedir?

Tur Güzergahı	Sıklık	Yüzde
Trabzon,Rize	2	15.4
Artvin ve Çevre İlçeleri	1	7.7
Kastamonu,Sinop,Samsun,Ordu,Trabzon,Artvin,Rize	1	7.7
Rize,Trabzon,Artvin	1	7.7
Samsun,Ordu,Giresun,Trabzon,Rize,Sarp ve Yaylaları	1	7.7
Sümela,Uzungöl, Ovit,Ayder	1	7.7
Trabzon'dan Kaçkarlara kadar tüm rotalar	1	7.7
Trabzon,Rize,Giresun,Samsun	1	7.7
Trabzon,Riize, Giresun	1	7.7
Trabzon ve ilçeleri	1	7.7
Trabzon ,Artvin	1	7.7
Trabzon,Erzurum	1	7.7
Toplam	13	100.0

S7: Düzenlemeyi Düşündüğünüz Alternatif Tur Güzergahları Nelerdir?

Seyahat acenteleri ve tur operatörlerinin planladıkları alternatif gezi rotaları aşağıda verilmiştir. Burada belirtilen rotaların mevcut olanlardan farkı birkaç yeni il ve ilçenin de gezi planına alınmasıdır.

Sinop-Kastamonu-Amasya
Rize-İspir-Palandöken
Çoruh-Dağ Turizmi
Artvin
Trabzon-Erzurum-Kars
Samsun-Sinop-Bolu-Bartın-Düzce
Trabzon-Rize-Ordu

S8: Turlarınızda Geceleme Yaptığınız Tesislerin Kent ve Mevkileri Nereleridir?

Rize, Trabzon, Artvin
Trabzon, Ordu-Ünye, Rize-Çayeli
Trabzon, Rize, Artvin
Trabzon, Erzurum
Trabzon-Maçka, Artvin, Ayda
Trabzon, Rize
Trabzon, Rize, Artvin
Trabzon, Ordu, Giresun, Rize

S9: Bölge Hakkındaki Olumlu veya Olumsuz Görüşleriniz Nelerdir?

Tur operatörü veya acentelerinin bölge hakkında olumlu görüşleri, bölgenin “doğal güzelliklerinin çokluğu” yönündedir. Bu soruya yanıt veren firmaların yaklaşık %90’ı bu şekilde beyanda bulunmuştur.

Tur Operatörlerinin Bölge Hakkında Olumsuz Görüşleri

Sorunlar	Sıklık	Yüzde
Ulaşım, Altyapı	3	18.75
Ulaşım, altyapı, konaklama yetersizliği	3	18.75
Alt Yapısı Bitirilmemiş Tesisler	2	12.50
Turların İstanbul Merkezli Olması	1	6.25
Doğal Güzelliklerin Korunamaması	1	6.25
Ulaşım, Konaklama	1	6.25
Sezonun Kısa Oluşu	1	6.25
Konaklama, Deniz Yolu Ulaşımı	1	6.25
Güvenlik	1	6.25
Tarihi Eserlerin Kullanım Dışı Olması	1	6.25
Finansman	1	6.25
Yaylalarda Yapılaşma Tehlikesi	1	6.25
Yatırım Yapılmaması, Acentelerin Acemiliği	1	6.25

Bu soruyu yanıtlayan firmaları %45’i bölgede ulaşım, alt yapı eksiklikleri ve konaklama imkanlarındaki yetersizliklerden hoşnut olmadıklarını belirtmiştir.

Organize Edilen Kongre Türleri

	Sıklık
Sağlık	3
Bilgilendirme	2
Eğitim	2
Şirket Toplantıları	3

Burada 2 firma yukarıda belirtilen organizasyonların hepsini yaptığını belirtmiş; bir firma ise bu konuda herhangi bir beyanda bulunmamıştır. Sonuç olarak, 4 firmanın 3’ü sağlık ve bayii toplantılarını organize ettiğini belirtirken; iki firma bilimsel toplantı ve eğitim ile ilgili kongreler düzenlediğini belirtmiştir.

Kongre Düzenlemeleri

	Sıklık	Yüzde
Evet	4	17.4
Hayır	16	69.6
Toplam	20	100.0

20 firmanın yanıt verdiği bu soruda “hayır” seçeneğini belirtenlerin oranı %70 ‘dir. Burada “evet” yanıtını veren 4 firmanın 3’ü Rize’ de 1’i Trabzon’da bulunmaktadır.

3. Turist Gruplarının Özellikleri

Turistlerin Milliyetlerine Göre Dağılımı

Milliyet	Sıklık	Yüzde
Türk	9	69.23
İsrail	1	7.7
Alman	1	7.7
Avustralya,Kanada,ABD,Almanya,İngiltere,İsrail	1	7.7
Fransız, Türk	1	7.7
Toplam	13	100.0

Tabloda görüldüğü gibi, seyahat acenteleri ve tur operatörlerinin %70'i Türk turistlerle karşılaşmaktadır.

Turlara Katılan Turistlerde Memnuniyet Yaratıcı Ögeler

	Sıklık	Yüzde
Doğa Güzelliği	8	72.7
Rehberlik,transfer,hizmet	2	18.2
İlgi	1	9.01

Sekiz firmanın beyanına göre, turlara katılan turistlerin yaklaşık %73'ü bölgenin doğal güzelliğinden etkilenmektedir.

Turlara Katılan Turistleri Rahatsız Eden Ögeler

	Sıklık	Yüzde
Plansız Yapılaşma	3	30.0
Ulaşım ve Tesis Yetersizliği	2	20.0
Eğlence Altyapısının Zayıflığı	1	10.0
Alışveriş Yapacak Yerlerin Azlığı ve Sümela'nın Tadilatı	1	10.0
İnsanların Davranışları	1	10.0
Klimasız Araçlar ve Kötü Hizmet	1	10.0
Kirlilik	1	10.0

Bu soruya yanıt veren firmaların %50'si "plansız yapılaşma" ve "ulaşım-tesis yetersizliğinin" bölgeyi ziyaret eden turistleri olumsuz yönde etkilediğini belirtmiştir.

Doğu Karadeniz Bölgesini Anket Uygulanan Firmalar Vasıtasıyla Ziyaret Eden Turistlerin Sayıları

Turist Sayıları	Sıklık	Yüzde
-20	2	11.1
20-30	10	56.0
30-40	4	22.2
50-	2	11.1

Seyahat acenteleri ve tur operatörlerinin %56'sı 20-30 kişilik turist grupları ile gezi programları yaparken; %22'lik bir oran da 30-40 kişilik grupları tercih etmektedir. Yukarıda elde edilen sıklık dağılım tablosundan düzenlenen turlarda ortalama turist sayısının kabaca 28 olduğu söylenebilir.

Doğu Karadeniz Bölgesinde Turizmin Geliştirilmesine Yönelik Kalkınma Çalışması

EK E: ÇEVRESEL DEĞERLER

ÇEVRESEL DEĞERLER

Çevresel Değerler ve Alınması Gereken Önlemler

Türkiye’de günümüzdeki doğal ve kültürel varlıkların koruma statüleri, Çevre ve Orman Bakanlığı’nca tespit edilen milli park, tabiat parkı, tabiatı koruma alanı, tabiat anıtı, gen koruma sahaları, muhafaza ormanları, özel çevre koruma bölgeleri, yaban hayatı koruma sahaları ile Kültür ve Turizm Bakanlığı’nca belirlenen doğal, kentsel, arkeolojik ve tarihi sit bölgeleri olarak belirmektedir.

Bölgede bu bağlamda; çok sayıda farklı koruma statüsüne alınmış doğal ve kültürel varlık bulunmaktadır. En geniş koruma alanları orman rejimine dahil alanlarda görülmektedir. Bunlar aşağıda gösterilmiştir.

Milli Parklar ve Diğer Koruma Alanları

1983 yılında yürürlüğe giren 2873 sayılı Milli Parklar Kanununda koruma statülerine yasal tanımlar getirilmiştir.

i. Milli Parklar

Yasaya göre milli park, “bilimsel ve estetik bakımdan, ulusal ve uluslararası ender bulunan doğal ve kültürel kaynak değerleri ile koruma, dinlenme ve turizm alanlarına sahip tabiat parçaları” şeklinde tanımlanmaktadır.

Aynı yasa, Milli Park olarak ayrılacak yerlerin sahip olması gereken kriterleri şöyle ortaya koymaktadır;

- Doğal ve kültürel kaynak değerleri ile rekreasyonel potansiyeli, ulusal ve uluslararası düzeyde özellik ve önem taşımalıdır;
- Kaynak değerleri, gelecek nesillerin miras olarak devralacakları ve sahip olmaktan gurur duyacakları düzeyde önemli olmalıdır;
- Kaynak değerleri tahrip olmamış veya teknik ve idari müdahalelerle ıslah edilebilir olmalıdır;
- Alanın büyüklüğü, kaynak değerleri yoğunluğu yönünden, özel durumlar ve adalar dışında en az 1,000 hektar olmalı ve bu alan bütünüyle koruma ağırlıklı zonlardan meydana gelmelidir. İdari ve turistik amaçlı geliştirme alanları bu en az alan büyüklüğünün dışındadır.

Günümüzde Milli Parklar Kanunu kapsamında 686,631 ha. Alanda 33 adet milli park bulunmaktadır. Bunlar; orman, step, sulak alan ve kıyı ekosistemlerindeki biyolojik çeşitlilik açısından büyük öneme sahiptirler.

Bölgede ise, Altındere Vadisi (Trabzon), Kaçkar Dağları (Rize, kısmen Artvin) Hatilla Vadisi (Artvin) ve Karagöl-Sahara (Artvin) olmak üzere 4 milli park bulunmaktadır.

ii. Tabiat Parkı

Tabiat Parkı, yasada “Zengin bitki örtüsü ve yaban hayatına sahip, manzara bütünlüğü içinde halkın dinlenmesi ve eğlenmesi için uygun tabiat parçaları” olarak tanımlanmaktadır. Aynı yasaya göre tabiat parkı olarak ayrılacak alanlar;

- Ulusal veya bölgesel düzeyde üstün doğal fizyocoğrafik yapıya, bitki örtüsü ve yaban hayatı özelliklerine ve manzara güzellikleri ile rekreasyon potansiyeline sahip;
- Kaynak ve manzara bütünlüğünü sağlayacak yeterli büyüklükte;
- Özellikle açık hava rekreasyonu yönünden farklı ve zengin bir potansiyele sahip;
- Yerel örf ve adetlerin, geleneksel arazi kullanma düzeninin ve kültürel manzaraların ilgi çeken örneklerini ihtiva eder nitelikte;
- Devlet mülkiyetinde olmalıdır.

Ülkemizde bu amaçla tanımlanmış 69,505 ha. alanda 17 tabiat parkı bulunmaktadır. Bunlardan bir adedi, Arabel Golleri (Gümüşhane) Bölgede yer almaktadır.

iii. Tabiatı Koruma Alanı

2873 sayılı yasada “bilim ve eğitim bakımından önem taşıyan nadir, tehlikeye maruz veya kaybolmaya yüz tutmuş ekosistemler, türler ve tabii olayların meydana getirdiği seçkin örnekleri içeren ve mutlak korunması gerekli olup sadece bilim ve eğitim amaçlarıyla kullanılmak üzere ayrılmış tabiat parçaları” olarak tanımlanan Tabiatı Koruma Alanları, mevcut doğa koruma mekanizmalarının içinde en katı koruma statüsüdür.

Yine aynı yasaya göre bir alanın Tabiatı Koruma Alanı olarak ayrılabilmesinde aşağıdaki kriterler aranmaktadır:

- Ulusal ve uluslararası seviyede tipik, emsalsiz, nadir, tehlikeye maruz veya kaybolmaya yüz tutmuş ekosistemler, türler ve tabiat olaylarının meydana getirdiği veya gizlediği tabii ve geleneksel arazi kullanım sekilerine ait örnekleri barındırmalıdır,
- Genellikle hassas ekosistemlere, habitatlara veya yaşam sekilerine, biyolojik ve jeolojik önemli çeşitliliklere, zengin genetik kaynaklara sahip olmalıdır. Bu özellikleri ve farklılıkları; bilim, eğitim, araştırma kurumları veya ilgili kuruluşlar tarafından belirlenmiş olmalıdır.
- Saha büyüklüğü, korunması gerekli değerlerin hayatlarını uzun süreli olarak devam ettirmelerine yeterli olmalıdır.
- Devletin mülkiyetinde olmalıdır.

Türkiye'de 85,024 ha'da 35 adet tabiatı koruma alanı bulunmaktadır. Planlama Alanında ise; Çamburnu (Artvin), Camili-Efeler (Artvin), Camili-Gorgit (Artvin) ve Örümcek Ormanı (Gümüşhane) olmak üzere 4 adet tabiatı koruma alanı bulunmaktadır.

iv. Tabiat Anıtı

Tabiat anıtı, doğa olaylarının meydana getirdiği özelliklere ve bilimsel değerlere sahip ve Milli Parklar Kanunu çerçevesinde korunan doğa parçaları olarak tanımlanmaktadır. Tabiat anıtı olarak ayrılabilme kriterleri ;

- 1) Doğa ve doğa olaylarının meydana getirdiği tek veya nadir olmaları nedeniyle bilimsel ve estetik yönden ulusal öneme sahip bir veya birkaç jeolojik ve jeomorfolojik formasyon ve bitki türleri gibi müstesna değerleri barındırmalıdır;
- 2) Özellikle insan etkinliklerinden çok az zarar görmüş veya hiç görmemiş olmalıdır;
- 3) Alan büyüklüğü Milli Parktan küçük, fakat koruma yönünden bütünlüğü sağlayacak yeterlilikte olmalıdır;
- 4) Devlet mülkiyetinde olmalıdır.

Ülkemizde 464 ha alanda 89 tabiat anıtı vardır. Bunlardan 10'u Bölgede bulunmaktadır. Bunlar; Kirani Evliya Ardıcı,Aliağanın Kavağı, Örumcek Ormanı Ladinleri ve yine Örumcek Ormanı Göknarlarıdır.

v. Diğer Koruma Statüleri

Türkiye'de yukarıdakilerin dışında da koruma statüleri bulunmaktadır. Bunlardan; Yaban Hayati Koruma Sahaları, doğal zenginliklerden olan av-yaban hayvanlarının ve onların yaşam ortamlarının korunması, geliştirilmesi, sürekliliğinin sağlanmasına ve gelecek kuşaklara en iyi şekilde aktarılması amacıyla ilan edilmiş alanlardır.

Doğal Sitler, ilginç özellik ve güzelliklere sahip olan ve ender bulunan, korunması gerekli alanları ve taşınmaz tabiat varlıklarını ifade etmektedir.

Özel Çevre Koruma Bölgeleri, doğal ve kültürel değerler açısından bütünlük gösteren ve gerek ulusal gerekse uluslararası ölçekte önemi olan alanlardır.

Ayrıca, 6831 sayılı Orman Kanununun 23. maddesinin uyarınca; "Muhafaza Ormanları", arazi kayması ve yağmurlarla yıkanma tehlikesine maruz olan yerlerdeki ormanlarla, meskün mahallerin havasını, şose ve demiryollarını, toz ve kum fırtınalarına karşı muhafaza eden ve nehir yataklarının dolmasının önüne geçen veya memleket müdafaası için muhafazası zaruri görülen Devlet ormanları veya maki veya fundalarla örtülü yerler daimi olarak; tahrip edilmiş veya yangın görmüş Devlet ormanları da istihsal ormanı haline gelinceye kadar Orman Bakanlığınca korunacaklardır.

2003 yılı itibarıyla Türkiye'de toplam 403 bin hektarlık bir alan kaplayan 37 Muhafaza Ormanı bulunmaktadır.

Milli Parklar ve Diğer Koruma Alanlarına İlişkin Temel Planlama ve Koruma İlkeleri

2873 sayılı Milli Parklar Kanunu uyarınca; bu sahaların korunarak kullanılmasına esas teşkil edecek ve aynı zamanda bu alanlar içerisinde ve çevresinde yaşayan halkın ekonomik yönden kalkınmasına da ivme kazandıracak olan arazi kullanım kararlarının alındığı uzun devreli gelişme planları ve yönetim planları hazırlanmalıdır. Yasanın 4. Maddesi; "..bu kanun hükümlerine göre milli park olarak belirlenen yerlerin özellik ve nitelikleri göz önünde tutularak, koruma ve kullanma amaçlarını gerçekleştirmek üzere; kuruluş, geliştirme ve işletilmelerini kapsayan gelişme planlarının, ilgili Bakanlıkların olumlu görüşleri ve gerektiğinde fiili katkılarıyla hazırlanacağı.."nı hükme bağlamaktadır. Ayrıca, Yasanın 8. maddesi ve ilgili Yönetmeliğin 23 (a) maddesi bu konuya daha da açıklık getirmektedir. Buna göre; ".. Milli park uzun devreli gelişme planları kesinleşmeden sahada herhangi bir izin verilemeyeceği; herhangi bir kullanım, yapı ve tesisin gerçekleştirilebilmesi için uzun devreli gelişme planlarının yapılmasının zorunlu ..."dur.

Bu bağlamda; yukarıda açıklanan alanların planlaması Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü tarafından yapılmaktadır. Bu planlamaların temel hedefleri;

- Kaynak değerlerinin devamlılığının sağlanması,
- Yöre halkının sosyo-ekonomik kalkınmasına ivme verilmesi,
- Koruma-kullanma dengesini sağlayacak arazi kullanma kararlarının geliştirilmesi,
- Uygulanabilir plan için hukuksal zeminin ortaya konulması olarak belirmektedir.

Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü'nce, özellikle dış kaynak kullanılarak yapılan planlamalarda, katılımcı bir yaklaşım sergilenmektedir. Çalışmalarda; koruma altına alınan alanlarda yaşayan yöre insanının koruma ve uygulamalara katılım sağlanmakta ve olumsuz etkilerin en aza indirilmesi amaçlanmaktadır.

Milli park, tabiat parkı ve tabiatı koruma alanlarının uzun devreli gelişme planları ile yönetim planları aşağıdaki temel ilkelere göre hazırlanmaktadır.

- Tabii ve ekolojik denge ve tabii ekosistem değeri bozulamaz ve yaban hayatı tahrip edilemez,
- Bu sahalara özelliklerinin kaybolmasına veya değiştirilmesine sebep olan veya olabilecek her türlü müdahaleler ile toprak, su ve hava kirlenmesi ve benzeri çevre sorunları yaratacak iş ve işlemler yapılamaz,
- Tabii dengeyi bozacak her türlü orman ürünleri üretimi, avlanma ve otlatma yapılamaz ancak hazırlanan planlarla bu uygulamalara alanın özelliği de dikkate alınarak izin verilebilir,
- Onaylanmış planlarda belirtilen yapı ve tesisler ve Genel Kurmay başkanlığınca ihtiyaç duyulacak savunma sistemi için gerekli tesisler dışında kamu yararı açısından vaz geçilmez ve kesin bir zorunluluk bulunmadıkça her ne surette olursa olsun hiç bir yapı ve tesis kurulamaz ve işletilemez veya bu alanlarda var olan yerleşim sahaları dışında iskan yapılamaz,
- Kaynak değerleri ile koruma ve kullanma esaslarının belirlenmesinde, bilimsel ve teknik araştırmalara geniş ölçüde yer verilir, Kaynakların doğal karakterlerinin mutlak korunması ve devamlılığı sağlanır,
- Doğal kaynakların plansız ve sürdürülebilir olmayan işletilmeleri yasaktır,
- Doğal denge ve manzara bütünlüğünü bozacak ve doğal çevrenin bakir karakteri ile bağdaşmayacak hiç bir faaliyete izin verilemez,
- Bu yerler sadece koruma, yönetim, araştırma ve eğitsel amaçlı kullanımlara yönelik minimum alt yapıyla donatılır (ziyaretçi ve yorumlama merkezi, yönlendirme ve bilgilendirme noktaları, patika düzenlemeleri gibi) Bu tesisler ve alandaki uygulamalara yönelik uygulama esasları planlarda yer alır,
- Kullanma ve yararlanma şartları ve seviyesi idarece belirlenir ve "taşıma kapasitesi" nin dışına çıkılmaz,
- Doğal ve kültürel kaynaklara, kaynak değerlerini bozmayacak ancak, tamamlayıcı ve restorasyon amaçlı müdahalelerde koruma amaçları ve alanın doğal ekosistemi gözetilerek müdahalede bulunulabilir,

Bu planlamaların, arazi kullanımına ilişkin temel teknik özellikleri ise ;

- Mutlak koruma alanları,
- Sınırlı kullanım alanları,
- Kontrollü kullanım alanlarını içeren bölgelemelerin yapılmasıdır.

Planlamada alanın geneline ilişkin genel hükümler ve her bir bölge için uygulamalara yönelik kurallar ve ilkeler tanımlanmaktadır.

Korunan alanlarda öngörülen uygulamaların gerçekleştirilebilmesi için yönetim planlarının yapılması gerekmektedir.

Doğu Karadeniz Bölgesinde Koruma Statüsüne Sahip Alanlarda Gözetilmesi Gereken Temel Planlama İlkeleri

Yukarıda açıklanan koruma alanlarına ilişkin statüler ve yasal fiziki planlama yetkileri gözetilerek, Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü'nün görüşleri alınmış, onaylı veya devam etmekte olan planlama çalışmalarına ilişkin bilgiler derlenmiştir. Benzer biçimde, diğer bütün yetkili kamu kuruluşlarının görüşleri alınmış ve çalışmaları değerlendirilmiştir.

Anılan Genel Müdürlük, Doğu Karadeniz Bölgesi için aşağıdaki temel ilkelerin benimsenmesini istemiştir.

- Ekosistemler üzerine olan etkileri minimum seviyeye indirmek,
- Alanlarda yaşayanlar için alternatif ekonomik kaynaklar sağlamak,
- Alanların doğal ve kültürel değerleri ile yöre insanının sahip olduğu bilgi-becerileri ortaya çıkarmak,
- Gerek ziyaretçi ve gerekse yöre insana eğitim ve bilinçlendirme olanakları sunmak,
- Bütün ilgi gruplarının katılımıyla katılımcı süreçleri kullanarak uygulamaları gerçekleştirmek,
- Alanlarda yaşayan yöre insanının içinde yaşadığı değerlere sahip çıkması ve korumasına yönelik işbirliğini geliştirmek,
- Yöre insanının birlikte hareket etmesini sağlayacak oluşumların geliştirilmesini sağlamak,
- Alanın kendi kendini idare edebilecek bir mali mekanizmasının kurulmasını sağlamak ve,
- Faaliyetlerin olumlu ve olumsuz etkilerini ortaya koymak için izleme ve değerlendirmeyi yapmak,
- Projenin uygulama alanlarından her il için eko-turizm envanterlerini çıkarmak ve alanın durumunu ortaya koymak,
- Yapılaşmalara yönelik bölgeye özgü yöresel mimari ve malzemeler de dikkate alınarak tip bir proje üretmek,
- Yapılaşmalarda sert zemin ve alan kullanımını gözetlemek,
- Özellikle yaylalarda yapılaşmalara izin vermemek, eğer zorunlu ise mevcut yayla evlerinin restorasyonuna gitmek,
- İlçe yerleşim yerlerinde ziyaretçilerin ihtiyaç duyacağı bazı temel ihtiyaçları çözmeye çalışmak,
- İrmak ve dere çevrelerindeki özellikle fizibilite çalışması yapılmadan sık aralıklarla yerleştirilen alabalık lokanta ve üretme çiftliklerinin yeniden değerlendirilerek belli noktalarda ve belli kriterler çerçevesinde faal hale getirmek,
- Uygulama alanlarının taşıma kapasitesi gözetilerek ve özellikle de olumsuz ziyaretçi etkisi bırakmadan en uygun faaliyetleri belirlemek ve bilinçlendirme ve eğitime yönelik çalışmaları yapmak

Doğu Karadeniz Bölgesinde Turizm Sektörünün Gelişmesine Yönelik Küçük Ölçekli Kalkınma Çalışması'nda yukarıdaki görüşleri içeren bir yaklaşım sergilenmektedir. Öneriler, Bölgesel Kalkınma Planı ölçeğine ve ayrıntısına uygun olarak geliştirilmektedir.

Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü, Bölgedeki koruma alanlarının yönetim planlarının yapımının sürdüğünü bildirmiştir. Bu nedenle bu planların ayrıntılarına gidilememiştir.

Bununla birlikte; bu çalışmada koruma alanlarına ilişkin geliştirilen ilke niteliğindeki öneriler, Raporun ilgili bölümlerinde görüleceği gibi büyük ölçüde olası bölgelemeleri ve bunlara ilişkin kullanımları içermektedir.

Flora ve Fauna

Tablo 1: Bölgenin Doğal Florası

No	Sistematigi	Yerel Adı
1	<i>Odunsu Bitkiler</i>	
1.1	<i>Abies Nordmannia</i>	Gökmar
1.2	<i>Picea Orientalis L.</i>	Ladin
1.3	<i>Pinus Silvestris L.</i>	Sarıçam
1.4	<i>Taxus Baccata</i>	Porsuk
1.5	<i>Castanea vesca</i>	Kestane
1.6	<i>Acer campestre</i>	Akçaağaç
1.7	<i>Alnus Glutinosa</i>	Kızılağaç

1.8	Populus tremula	Titrek kavak
1.9	Ulmus Campestris	Karaağaç
1.10	Ostrya carpinifolia	Kayacık
1.11	Betula Verrucosa	Huş
1.12	Sorbus aucuparia	Aliç
1.13	Fraxinus angustifolia	Dişbudak
1.14	Juglans Regia	Ceviz
1.15	Rhododerndron caucasicum	Orman gülü
1.16	Rhododerndron Simirnovii	Orman Gülü
1.17	Hedera helix	Sarmaşık
1.18	Laurocerasus officinalis	Kara yemiş
1.19	Sambucus Nigra	Mürver
1.20	Vitis vinifera	Orman Asması
1.21	Rhus Coriaria	Sumak
1.22	İlex aquifolium	Çoban Püskülü
1.23	Vibirnum Lantana	Kartopu
1.24	Cornus Sanguinea	Kızılçık
1.25	Qersus deshorochensis	Çoruh Meşesi
1.26	Alnus barbata	Sakallı Kızılağaç
1.27	Olea Europea	Zeytin
1.28	Artemisia austriaca	
1.29	Astragualus microcephalus	
1.30	Capparis ovata	
1.31	Sedum sempervivoides	
1.32	Antemis triumfetti	Papatya
1.33	Arbutus andrachne	Sandal
1.34	Cistus creticus	Tüylü Laden
1.35	Cistus salvifolius	Adaçayı yapraklı laden
1.36	Cotinus coggygria	Peruka çalısı
1.37	Jasmimum fruticans	Sarı yasemin
1.38	Paliurus spina-christi	Karaçalı
1.39	Rhus coriaria	Derici Sumağı
1.40	Morus alba	Dut
1.41	Punica granatum	Nar
1.42	Vitis vinifera	Asma

Kaynak : Dr Sümerkan ve arkadaşları, Çoruh Havzası Doğal ve Kültürel Kaynak Değerlerinin Turizm ve Rekreasyon Planlanmasında Değerlendirilmesi Üzerine Araştırmalar, KTÜ, 2000.

Tablo 2: Bölgenin Doğal Florası

No	Sistematığı	Yerel Adı
2.	<i>Otsu Bitkiler</i>	
2.1.	Aconitum nasutum	
2.2.	Adiantum capillus-veneris	
2.3.	Anemone narcissiflora	
2.4.	Anthyllis vulneraria sub sp polyphylla	
2.5.	Aster caucasicus wild	
2.6	Astragalus glycyphllos subsp. Glycphllos	
2.7	Astrantia helleborifolia	
2.8	Campanula lactiflora	
2.9	Chamaesciadum acaule	
2.10	Cheilanthes persica	
2.11	Cirsium obvallatum	
2.12	Cystopteris fragilis	
2.13	Daphne glomerata	
2.14	Draba hispida	
2.15	Eryngium giganteum	
2.16	Geranium psilostemon	
2.17	Geranium robertianum	
2.18	Geranium sylvaticum	
2.19	Geum cocineum	
2.20	Helleborus orientalis	
2.21	Heracleum sphondyliumsubsp cylocarpum	
2.22	Hypericum bupleuroides	

2.23	Inula orientalis	
2.24	Lathyrus aureus	
2.25	Lathyrus roseus	
2.26	Lathyrus vernus	
2.27	Lilium monadelphum	
2.28	Lycopodium alpinum	
2.29	Lycopodium annotinus	
2.30	Lycopodium clavatum	
2.31	Lycopodium complanatum	
2.32	Lycopodium selago	
2.33	Nigella latiseca	
2.34	Onobrychis armena	
2.35	Ophioglossum vulgatum	
2.36	Orchis punctulata	
2.37	Oxytropis pallasii	
2.38	Pachyphragma macrophyllum	
2.39	Papaver lateritium	
2.40	Pedicularis atropurpurea	
2.41	Polygonum bistorta subsp. Carneum	
2.42	Polypodium australe	
2.43	Potentilla elatior	
2.44	Potentilla erecta	
2.45	Potentilla recta	
2.46	Primula pallasii	
2.47	Ranunculus oreophilus	
2.48	Rumex alpinus	
2.49	Senecio platphillus	
2.50	Telekia speciosa	
2.51	Thelypteris phegopteris	
2.52	Trifolium repens	
2.53	Valeriana alliarifolia	

Kaynak : Dr Sümerkan ve ark, Çoruh Havzası Doğal ve Kültürel Kaynak Değerlerinin Turizm ve Rekreasyon Planlanmasında Değerlendirilmesi Üzerine Araştırmalar, KTÜ, 2000.

Tablo 3: Bölgenin Doğal Faunası

No	Sistematigi	Yerel Adı
1	<i>Memeli Hayvanlar</i>	
1.1	Canis aureus	Çakal
1.2	Canis Lupus	Kurt
1.3	Capra aegagrus aegagrus	Yaban keçisi
1.4	Lepus europeus	Tavşan
1.5	Lynx lynx	Vaşak
1.6	Martes martes	Sansar
1.7	Meles meles	Porsuk
1.8	Panthera pardus tuliana	Pars, Leopar veya pelenk
1.9	Rupicapra rupicapra	Çengel boynuzlu dağ keçisi
1.10	Sus scrofa	Yaban domuzu
1.11	Ursus arctos	Boz ayı, esmer ayı
1.12	Vulpes vulpes	Tilki

2.	<i>Kuşlar</i>	
2.1	Accipiter brevipes	Kısa ayaklı atmaca
2.2	Alectoris chukar	Kıvalı keklik
2.3	Anas strepera	Boz ördek
2.4	Aquila rapax	Yırtıcı kartal
2.5	Aquila heliaca	Şah kartal
2.6	Asio otus	Kulaklı orman baykuşu
2.7	Buteo lagopus	Paçalı şahin
2.8	Columba livia	Kaya güvercini
2.9	Corvus corax	Kara karga
2.10	Corvus coronicornix	Leş kargası
2.11	Corvus monedula	Küçük karga

2.12	Coturnix coturnix	Bıldırcın
2.13	Denrocopos major	Ağaçkakan
2.14	Falco peregrinus	Gezgin doğan
2.15	Grus grus	Turna
2.16	Neophron percnopterus	Beyaz akbaba
2.17	Pica pica	Saksağan
2.18	Scolopax rusticola	Çulluk
2.19	Tetraogallus caspius	Ürkeklik
2.20	Turdus merula	Kara tavuk
3.	<i>Balıklar</i>	
3.1	Salmo trutta	Alabalık
3.2	Cyprinus carpio	Sazan, aynalı sazan
3.3	Silunus glanis	Yayın
3.4	Barbus cycloopsis	Bıyıklı murçal

Kaynak : Dr Sümerkan ve ark, Çoruh Havzası Doğal ve Kültürel Kaynak Değerlerinin Turizm ve Rekreasyon Planlanmasında Değerlendirilmesi Üzerine Araştırmalar, KTÜ, 2000.

**Doğu Karadeniz Bölgesinde Turizmin Geliştirilmesine
Yönelik Kalkınma Çalışması**

EK F: KÜLTÜREL DEĞERLER

KÜLTÜREL DEĞERLER

Kültürel – Doğal Değerler ve Kültür ve Turizm Bakanlığının Çalışmaları

Bölgede çok sayıda sit alanı bulunmaktadır. Bunlar, 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanununa göre ilan edilmiştir. Sit alanlarının listesi Ekler Bölümünde sunulmaktadır. Listenin büyüklüğü, Bölgenin kültürel ve doğal potansiyelinin kanıtı niteliğindedir. Bu potansiyel korunarak sektöre kazandırılmalıdır.

Sit alanlarının bir kısmının koruma planları hazırlanmıştır. Bunlar, ülkemizde çok yaygın olan planlama anlayışı ile hazırlanmışlardır.

Planlamanın temel ilkesi koruma ve kullanma dengesinin sağlanmasıdır. Koruma alanlarının nitelik ve mevcut yapılanma türüne göre, planlar; öneri arazi kullanımı ve yoğunluğunu, yapı tipini, boyutlarını ve malzemesini, çevre kullanımlara uyumu ve çekme mesafelerini tanımlamaktadır. Yaygın olarak kullanılan yoğunluk ölçütü "Emsal"dir. Bu öneriler, yapıların uygulamasına ilişkin ayrıntıları verdiğinden, bu çalışma kapsamında çok özel kalmaktadır. Bu çalışmada İlke olarak, onaylı koruma planlarına uyulması önerilmektedir. Ayrıca; sit alanlarında yer alan tek yapıların sektöre kazandırılması önemle vurgulanmaktadır.

Kültür ve Turizm Bakanlığının Turizm Merkezlerine İlişkin Planlamaları

Kültür ve Turizm Bakanlığının, turizm sektörünün gelişmesine önemli katkısı, Bölgede turizm merkezlerinin ilanı ve bu statü ile sektörün desteklenmesi olmuştur. Bu destek büyük ölçüde, merkezlerin imar planlarının yapımı ve altyapıya katkı biçiminde olmuştur. Bölgedeki turizm merkezlerinin listesi Tablo 1'de sunulmaktadır.

Tablo 1: Kültür ve Turizm Bakanlığınca İlan Edilen Turizm Merkezleri

Yayla Özelliğindeki Turizm Merkezleri	Hem Kayak Merkezi Olma Hem Yayla Özelliğine Sahip Turizm Merkezleri	Hem Kaplıca Hem Yayla Özelliğine Sahip Turizm Merkezleri
Artvin-Kaçkar T.M.	Giresun (Bulancak)-Bektaş Yaylası T.M.	Rize(Ç.Hemşin)-Ayder Kaplıcası T.M.
Artvin-Kafkasör T.M.	Gümüşhane-Zigana T.M.	
Giresun-Kümbet Yaylası T.M.		
Giresun-Yavuzkemaal Yaylası T.M.		
Ordu (Akkuş)-Argın Yaylası T.M.		
Ordu(Aybastı)-Perşembe Yaylası T.M.		
Ordu Çambaşı Yaylası T.M.		
Ordu (Mesudiye)-Keyfalan Yaylası T.M.		
Ordu (Mesudiye)-Yeşilce Topçam Yaylaları T.M.		
Rize Anzer T.M.		
Trabzon(Akçaabat)-Karadağ T.M.		
Trabzon(Araklı)-Pazarcık Yaylası T.M.		
Trabzon(Araklı)-Yeşilyurt Yıllantaş Yaylası T.M.		
Trabzon(Çaykara)-Uzungöl T.M.		

Kaynak: Kültür ve Turizm Bakanlığının, "Doğu Karadeniz Bölgesinde Turizm Sektörünün Gelişmesine Yönelik Kalkınma Çalışması" için Hazırladığı Açıklama Notu, 2003

Turizm merkezlerinin imar planlarının çoğu onaylı bulunmaktadır. Ancak, özellikle mülkiyet sorunlarına bağlı olarak, henüz onaylanmamış planlar bulunmaktadır.

Turizm merkezlerinin planları da geleneksel imar planı anlayışı ile hazırlanmıştır. Merkezlerin hepsi Bölgenin iç kesimlerinde yar alan yaylalarda bulunmaktadır. Bu nedenle, planlarda yöreye özgün yerleşme dokusuna ve mimari biçime uyulmasına özel bir önem verilmiştir. Bu, çevreye saygının bir ifadesi olarak algılanmaktadır.

Planlar, genelde aşağıdaki koşulları içermektedir.

- Yapılanmada eğim, topoğrafya ve mülkiyet dokusu göz önünde tutulacaktır.
- Genellikle konutlarda, kat adedi en fazla 2 kat, E (Emsal): 0.20-0.40 olarak verilmiştir. Subasman seviyesi: 0.50 m, İki bina arası en az 10m. olarak tanımlanmıştır.
- Donatılar ana binaya bitişik olacaktır.
- Konut yapıları pansiyon olarak kullanılabilir.
- Meyilden dolayı kat kazanılamaz.
- Yapılarda dar cephenin geniş cepheye oranı tanımlanmıştır.
- Bina cephelerinde doluluk boşluk oranı tanımlanmıştır.
- Pencereerde yatay kenar/düşey kenar oranı belirtilmiştir.
- Yapılar ahşap malzemeden yapılacaktır. Bodrum doğal taş malzemeden yapılacaktır.
- Açık veya kapalı çıkma yapılamaz.
- Çatılar % 35-45 eğiminde ve beşik çatı olarak yapılacaktır.
- Saçak genişliği 0.50-0.80 m olacaktır. Motifli saçak payandaları kullanılabilir.

Yukarıdaki koşullar iyi niyetli yaklaşımın bir göstergesi olarak değerlendirilmektedir. Plan kararlarının ayrıntılı örnekleri Ekler Bölümünde sunulmaktadır.

Bu noktada önemli bir husus turizm merkezlerinin bir kısmının Milli Parklar içinde kalması nedeni ile plan hazırlama ve uygulama sürecinde karşılaşılan yetki dağılımıdır.

Öte yandan; Turizm merkezlerinin imar planlarının uygulama şansı bulamadığını ifade etmek gerekmektedir. Planlar, geleneksel yaklaşımı sergilediğinden; altyapı ve diğer ve donatıların yapımı ve işletilmesi, yatırımların mali boyutu ve finansman olanakları, halk katılımı, olası örgütlenme biçimi ve düzeyi gibi uygulamayı yönlendirecek hususları kapsamamaktadır.

Yukarıdaki kısıtları gidermek için, bu çalışma kapsamında, gelişmeleri yönlendirmek üzere önemli kesimlerde Alan Yönetim Planları yapımı önerilmiş ve önemi vurgulanmıştır.

Kültür ve Turizm Bakanlığı ve Valiliklerce Yaptırılan İl Turizm Envanterleri ve Turizmi Geliştirme Planları

Kültür ve Turizm Bakanlığı ayrıca 1990'ların başından itibaren İl Turizm Envanterleri ve Turizmi Geliştirme Planlarının yapımını finanse etmiştir. Bu planlar, Bölgenin bütün illeri için yapılmıştır.

Planlar, illerin doğal ve kültürel varlıklarının envanterini çıkarmakta ve varsa, sektörün önündeki darboğazları tanımlamaktadırlar. Bunları gidermek ve kaynakları harekete geçirmek için öneriler geliştirmektedir. Ayrıca, plan hedef yılları için yatak tahminlerinde bulunmaktadır. Kurumsal düzenleme önerileri de bu planlarda ayrıca yer almaktadır.

Anılan planlar, bu çalışma kapsamında özenle değerlendirilmiş ve temel öneriler, Ekler Bölümünde özetlenmiştir. Çalışmalarda, doğayı ve kültürel değerleri koruyarak geliştirmek

için önemli ve tutarlı öneriler üretilmiştir. Özellikle harekete geçirilecek kaynaklar, bu çalışma ile önemli ölçüde örtüşmektedir.

Planlar, ayrıca, bu çalışmalarda değerlendirilmeye alınan doğal ve kültürel varlıkların 1990'lı yıllardaki durumunu saptamak için de önemli bir kaynak olmuştur.

**Doğu Karadeniz Bölgesinde Turizmin Geliştirilmesine
Yönelik Kalkınma Çalışması**

EK G: YATAK PROJEKSİYONLARI

Yatak Sayıları Projeksiyonları

Turizm sektörünün 2023 yılında göstereceği büyüklükler; konaklama ve geceleme adetleri ile yatak sayıları olarak tahmin edilmiştir. Sayısal değerler üç alternatif geliştirilerek bulunmuştur.

Tüm alternatiflerde tahminler $P_{(t+1)} = P_{(t)} \cdot (1+r)^t$ kalıbı ile yapılmıştır. Burada;

$P_{(t+1)}$ = Hedef yılındaki yatak sayısı (bu tahminde 2023 yılı)
 $P_{(t)}$ = Başlangıç yılındaki yatak sayısı (bu tahminde 2002 yılı)
 r = Yıllık ortalama büyüme hızı (bu tahminde 1996-2002 dönemi yıllık artış hızı)
 t = Başlangıç ve hedef yılı arasındaki fark (bu tahminde 21 yıl)

Birinci Alternatif (eğilim-yatak sayısında 1996-2002 dönemi artış hızının devamı)

Birinci alternatifte, konaklama ve yatak sayılarındaki 1996-2002 döneminde görülen artış hızının devam edeceği varsayılmıştır. Buna göre; Bölgede 2023 yılında konaklama adedi yaklaşık 1.250 milyona, yatak sayısı da 34,000 adede yükselecektir.

Ancak, eğilimler devam ettiğinden geceleme adetleri konaklama adedi kadar artmayacaktır. Bu nedenle tesislerdeki doluluk oranındaki azalma devam edecektir. Bu durumda, Plan hedef yılında doluluk oranı sadece %17 düzeyinde gerçekleşecektir.

Bu seçeneğin verimli bir işletmecilik açısından gerçekçi olmayacağı açıktır.

İkinci Alternatif (geceleme adetlerinde ve doluluk oranlarında artış)

Bu alternatif, birinci alternatifte görülen sorunun çözülmesini hedeflemektedir. Buna göre, Planlama döneminde alınacak önlemlerle geceleme sayıları artacak, ve yabancı ziyaretçilerde ortalama 3, yerli ziyaretçilerde ortalama 2 gece kalış süresine yükselecektir. Doluluk oranları ise, Bölgenin iklim koşulları ve gelişebilir turizm türlerinin mevsimsel talep dalgalanmaları gözetildiğinde % 40 düzeyinde kalacaktır.

Bu durumda; Bölgedeki yatak sayısı 32,700 olarak tahmin edilmektedir.

Üçüncü Alternatif (tüm işletme göstergelerinde iyileşme)

Bu alternatif, ilk iki alternatif için yapılan varsayımların daha da iyileştirilmesi ile üretilmiştir. Sektörde hedeflenen yüksek performansın sonuçlarını yansıtmaktadır. Buna göre; hem geceleme ve hem de doluluk oranlarında istikrarlı bir yükseliş olacaktır. Planlama döneminde alınacak önlemlerle, alternatif turizm etkinlikleri artacak, faaliyetler olabildiğince tüm yıla yayılacak, ortalama kalış süreleri artacak ve bu nedenle doluluk oranları yükselecektir.

Bu alternatifin sonuçlarına göre, doluluk oranı yaklaşık % 50'ler düzeyine yükselecek, geceler artarak 5 milyon düzeyine erişecek ve yatak adedi de yaklaşık 30,000 olacaktır.

Değerler, sektörde görece düşük ilk yatırım maliyeti ve yüksek verimlilik anlamını taşımaktadır. Bu çalışmada ortaya konulan; işletmelerin yüksek başarı performansı elde etmeleri hedefine uygundur. Bu nedenle üçüncü alternatifin sonuçları esas alınarak, yatırım maliyetleri başta olmak üzere diğer hesaplamalara gidilmiştir.

Tablo 1: Alternatif 1 – Bakanlık Belgeli Tesisler (yatak sayısında 1996-2002 dönemi artış hızının devamı)

Yıllar	Konaklayan Kişi Sayısı			Geceleme			Yatak Sayısı	Doluluk Oranı (%)
	Yabancı	Yerli	Toplam	Yabancı	Yerli	Toplam		
2002	65,377	287,185	352,562	90,637	383,079	473,716	4,548	29
2008	131,183	423,404	554,587	157,486	537,041	694,527	7,694	25
2013	295,625	665,958	961,582	300,033	796,489	1,096,522	14,206	21
2018	528,184	920,324	1,448,508	475,463	1,055,470	1,530,933	22,016	19
2023	748,190	1,117,474	1,865,664	626,738	1,249,699	1,876,436	28,634	18

Tablo 2: Alternatif 1 – Belediye Belgeli Tesisler (yatak sayısında 1996-2002 dönemi artış hızının devamı)

Yıllar	Konaklayan Kişi Sayısı			Geceleme			Yatak Sayısı	Doluluk Oranı (%)
	Yabancı	Yerli	Toplam	Yabancı	Yerli	Toplam		
2002	60,668	398,095	458,763	90,019	472,756	562,775	12,704	12
2008	18,253	297,092	315,346	29,736	345,746	375,482	9,788	11
2013	4,496	165,463	215,656	8,167	240,011	248,177	7,221	9
2018	1,652	165,463	167,115	3,245	184,926	188,170	5,810	9
2023	906	142,940	143,846	1,865	158,146	160,010	5,100	9

Tablo 3: Alternatif 1 – Bakanlık ve Belediye Belgeli Toplam Tesisler (yatak sayısında 1996-2002 dönemi artış hızının devamı)

Yıllar	Konaklayan Kişi Sayısı			Geceleme			Yatak Sayısı	Doluluk Oranı (%)
	Yabancı	Yerli	Toplam	Yabancı	Yerli	Toplam		
2002	126,045	685,280	811,325	180,656	855,835	1,036,491	17,252	16
2008	149,437	720,496	869,933	187,222	882,787	1,070,009	17,482	17
2013	300,120	831,421	1,177,239	308,200	1,036,500	1,344,700	21,427	17
2018	529,836	1,085,787	1,615,623	478,708	1,240,395	1,719,103	27,826	17
2023	749,096	1,260,414	2,009,510	628,602	1,407,844	2,036,447	33,735	17

Tablo 4: Alternatif 2- Bakanlık Belgeli Tesisler (geceleme adetlerinde ve doluluk oranlarında artış)

Yıllar	Konaklayan Kişi Sayısı			Geceleme			Yatak Sayısı	Ortalama Kalış Süresi		Doluluk Oranı (%)
	Yabancı	Yerli	Toplam	Yabancı	Yerli	Toplam		Yabancı	Yerli	
2002	65,377	287,185	352,562	90,637	383,079	473,716	4,548	1.39	1.33	29
2008	131,183	423,404	554,587	393,550	846,808	1,240,357	8,496	3.00	2.00	40
2013	295,625	665,958	961,582	886,874	1,331,916	2,218,790	15,197	3.00	2.00	40
2018	528,184	920,324	1,448,508	1,584,552	1,840,649	3,425,200	23,460	3.00	2.00	40
2023	748,190	1,117,474	1,865,664	2,244,570	2,234,948	4,479,518	30,682	3.00	2.00	40

Tablo 5: Alternatif 2- Belediye Belgeli Tesisler (geceleme adetlerinde ve doluluk oranlarında artış)

Yıllar	Konaklayan Kişi Sayısı			Geceleme			Yatak Sayısı	Ortalama Kalış Süresi		Doluluk Oranı (%)
	Yabancı	Yerli	Toplam	Yabancı	Yerli	Toplam		Yabancı	Yerli	
2002	60,668	398,095	458,763	90,019	472,756	562,775	12,704	1.48	1.18	12
2008	18,253	297,092	315,346	54,760	594,184	648,945	4,445	3.00	2.00	40
2013	4,496	165,463	215,656	13,487	330,926	344,413	2,359	2.99	2.00	40
2018	1,652	165,463	167,115	4,957	330,926	335,883	2,301	3.00	2.00	40
2023	906	142,940	143,846	2,719	285,879	288,598	1,977	3.00	1.99	40

Tablo 6: Alternatif 2- Bakanlık ve Belediye Belgeli Toplam Tesisler (geceleme adetlerinde ve doluluk oranlarında artış)

Yıllar	Konaklayan Kişi Sayısı			Geceleme			Yatak Sayısı	Ortalama Kalış Süresi		Doluluk Oranı (%)
	Yabancı	Yerli	Toplam	Yabancı	Yerli	Toplam		Yabancı	Yerli	
2002	126,045	685,280	11,325	80,656	855,835	1,036,491	17.252	1.06	1.21	16
2008	149,437	720,496	869,933	448,310	1,440,992	1,889,302	12.940	3.00	2.00	40
2013	300,120	831,421	1,177,239	900,361	1,662,841	2,563,202	17.556	3.00	2.00	40
2018	529,836	1,085,787	1,615,623	1,589,509	2,171,574	3,761,083	25.761	3.00	2.00	40
2023	749,096	1,260,414	2,009,510	2,247,289	2,520,827	4,768,116	32.658	3.00	2.00	40

Tablo 7: Alternatif 3 – Bakanlık Belgeli Tesisler (tüm işletme göstergelerinde iyileşme)

Yıllar	Konaklayan Kişi Sayısı			Geceleme			Yatak Sayısı	Ortalama Kalış Süresi		Doluluk Oranı (%)
	Yabancı	Yerli	Toplam	Yabancı	Yerli	Toplam		Yabancı	Yerli	
2002	65,377	287,185	352,562	90,637	383,079	473,716	4,548	1.60	1.31	29
2008	131,183	423,404	554,587	229,571	635,106	864,676	6,769	1.75	1.50	35
2013	295,625	665,958	961,582	591,249	1,165,426	1,756,675	12,032	2.00	1.75	40
2018	528,184	920,324	1,448,508	1,320,460	1,840,649	3,161,108	19,246	2.50	2.00	45
2023	748,190	1,117,474	1,865,664	2,244,570	2,514,317	4,758,886	26,076	3.00	2.25	50

Tablo 8: Alternatif 3- Belediye Belgeli Tesisler (tüm işletme göstergelerinde iyileşme)

Yıllar	Konaklayan Kişi Sayısı			Geceleme			Yatak Sayısı	Ortalama Kalış Süresi		Doluluk Oranı (%)
	Yabancı	Yerli	Toplam	Yabancı	Yerli	Toplam		Yabancı	Yerli	
2002	60,668	398,095	458,763	90,019	472,756	562,775	12,704	1.06	1.21	12
2008	18,253	297,092	315,346	31,944	371,365	403,309	7,366	1.75	1.25	15
2013	4,496	165,463	215,656	8,991	248,194	257,185	3,915	2.00	1.50	18
2018	1,652	165,463	167,115	3,718	289,560	293,278	3,826	2.25	1.75	21
2023	906	142,940	143,846	2,266	285,879	288,145	3,289	2.50	2.00	24

Tablo 9: Alternatif 3 – Bakanlık ve Belediye Belgeli Toplam Tesisler (tüm işletme göstergelerinde iyileşme)

Yıllar	Konaklayan Kişi Sayısı			Geceleme			Yatak Sayısı	Ortalama Kalış Süresi		Doluluk Oranı (%)
	Yabancı	Yerli	Toplam	Yabancı	Yerli	Toplam		Yabancı	Yerli	
2002	126,045	685,280	811,325	180,656	855,835	1,036,491	17,252	1.43	1.25	16
2008	149,437	720,496	869,933	261,514	100,6471	1,267,985	14,135	1.75	1.40	25
2013	300,120	831,421	1,131,541	600,241	1,413,620	2,013,861	15,947	2.00	1.70	35
2018	529,836	1,085,787	1,615,623	132,4178	2,130,209	3,454,386	23,072	2.50	1.96	41
2023	749,096	1,260,414	2,009,510	2,246,836	2,800,196	5,047,032	29,365	3.00	2.22	47

Plan Hedef Yılında Yatakların İllere Göre Dağılımı

Tahmin edilen yatakların illere göre dağılımında, hem günümüzdeki durum, hem de bu çalışma ile öngörülen gelişme stratejilerinin mekansal yansımaları gözetilmiştir. (Tablo 10)

Bu varsayımlara aşağıdakiler de eklenmiştir;

- i. Plan hedef yılında yatakların yaklaşık % 75'i kıyı kesiminde yer alacaktır. Kıyıda yer alan yerleşmeler; turların başlangıç noktalarını teşkil edecek ve konaklama imkanı sunacaktır. Karadeniz'e kıyısı olan ülkeleri de içeren kapsamlı turlar büyük ölçüde kıyı kesimine yönelecektir. Ayrıca, iş amaçlı seyahatlerin de kıyıda yoğunlaşacağı tahmin edilmektedir.
- ii. İç kesimlerde ve Bölge Güneyinde yer alacak olan yaklaşık 7,600 yatak özellikle ekoturizme hizmet sunacaktır. İç kesimlerde yatak adedinin yüksek tutulması, hassas doğal değerlerin baskı altında tutulması ve riske atılması anlamını taşıyacaktır.
- iii. İllerin 2023 yılı yatak stokundan aldıkları pay, 1996-2002 dönemindeki sektörel performansa bağlı olmakla birlikte, sahip olunan gelişebilir kaynaklara da bağlıdır.

Tablo 10: Belediye ve Bakanlık Belgeli Toplam Tesislerdeki Yatak Sayılarının 2023 Yılında İllere Göre Dağılımı

	Toplam Yatak	5 * ve 4 * oteller	3 * oteller	2* ve 1 *	Diğer (Özel belge, belediye Oberj, vb)
Ordu	4,111	411	1,439	1,439	822
Giresun	3,818	382	1,336	1,336	764
Trabzon	13,214	1,321	4,625	4,625	2,643
Gümüşhane	881	88	308	308	176
Rize	3,818	382	1,336	1,336	764
Artvin	3,524	352	1,233	1,233	705
Bölge Toplamı	29,365	2,937	10,278	10,278	5,873

**Doğu Karadeniz Bölgesinde Turizmin Geliştirilmesine
Yönelik Kalkınma Çalışması**

**EK H: TURİZM SEKTÖRÜNÜN
FİNANSAL BOYUTU**

TURİZM SEKTÖRÜNÜN FİNANSAL BOYUTU

Küçük Ölçekli Turizmi Geliştirme Çalışması Kapsamında Turizmin Geliştirilmesine Yönelik Yatırım Büyüklükleri

DOKAP kapsamında geliştirilen turizm sektörü yatırım öngörülerinin kamu kesimi tarafından kısıtlı kaynaklarla gerçekleştirildiği bilinmektedir. Sektörün atılım yapması için, kamu kesimi kuşkusuz başta altyapı ve ulaşım sistemini tesis etmek ve iyileştirmek için yatırımlarına devam edecektir. Bununla birlikte, tüm bu yatırımlara özel kesimde katılımı gerekmektedir.

Öte yandan, sektörün tesisleşmesi özel kesim yatırımları ile sağlanacaktır. Münferit girişimcilerin yapacakları yatırımların yanı sıra sektör ortaklarının kuracakları örgütlerin de yatırım yapmaları gerekmektedir.

Önümüzdeki dönemde; yapılması öngörülen yatırım türleri, kaynak oluşturma biçimi ve yatırımları yapacaklar aşağıda gösterilmiştir.

- i. Kamu kesimi sektöre altyapı sağlama ve alan yönetim planları yaparak yönlendirici yatırımlar yapacaktır. Kamu kesimi ayrıca tanıtım konusunda da görevler üstlenecek ve yatırım yapacaktır.
- ii. Altyapı tesisi sağlama ve işletmesi, tanıtım ve pazarlama ile alan yönetim planları yapımı konularında, sektör ortaklarının örgütleri de yatırımcı rol üstleneceklerdir.
- iii. Özel kesim, sektörün donatımı, tesisleşmesi ve işletilmesi, tanıtım ve pazarlama konularında yatırım yapacaktır.
- iv. Altyapı ve donatımların işletme bedelleri "kullanan öder ilkesi" ile kullanıcıdan alınacaktır.

Kamu Kesiminin Yatırım Alanları ve Yatırım Büyüklükleri

Sektörün kentsel ve kırsal kesimlerde mevcut yapılanmış alanlarda gelişme göstermesi durumunda, var olan altyapıdan yararlanılacaktır. Özellikle, kentsel kesimde atık su arıtımı ve sağlıklı katı atık depolanması dışında, diğer altyapı ülkede ve Bölgede büyük ölçekte tamamlanmıştır. Sektör bu açıdan şanslıdır.

Yatırımlar büyük ölçüde, Bölgenin iç kesimlerinde bulunan, henüz turizm yapılanması başlamamış ve mevsimsel olarak kullanılan yaylalarda ve benzer yüksek potansiyelli alanlarda yapılacaktır. Bunlar, büyük ölçüde yol, altyapı sağlanması ve donatıların tesis edilmesini kapsayacaktır.

- i. Ulaşım sisteminin iyileştirilmesi ve yeni yol yapımına ilişkin yatırım büyüklükleri, geliştirilmesi önerilen alanlar itibarıyla ayrıntıda hesaplanmıştır. Bu yatırımların kamu kesimi tarafından gerçekleştirilmesi öngörülmektedir.
- ii. Altyapı getirilmesine ilişkin yatırımlar içinse, bir model geliştirilerek yatırım tahminleri yapılmıştır. Bu yatırımların kamu kesimi tarafından, kısmen sektör ortaklarının örgütleri ve özel kesim tarafından yapılması öngörülmektedir.

Buna göre; Bölgede tahmin edilen yaklaşık 30,000 yatağın % 20'sini teşkil eden 6,000 yatak, Bölgenin iç kesimlerinde turizme yeni açılacak alanlarda yer alacak ve bunlar 25 yatak/ha. yoğunlukla yapılacaktır. Daha önce gerçekleşen projelerdeki maliyetlerin, Doğu Karadeniz Bölgesi'nin zorluk koşullarında; gözden geçirilmiş değerleri esas alınarak bir maliyet modülü hazırlanmıştır. Buna göre; birim alanda (1 ha.) ağsal altyapı geliştirme maliyeti ortalama 92,000 ABD doları/ha, toplam alan geliştirme maliyeti ise ortalama 124,000 ABD doları/ha. dir.

Bu modüle göre; 6,000 yatak için altyapılı alan geliştirme maliyeti toplam 29,808,000 ABD dolarıdır. Kamu kesiminin bu yatırımları, özellikle Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü ve yerel yönetimler kanalı ile yapması gerekecektir.

Tablo 1: Turizme Yeni Açılacak Kesimlerde Alan Geliştirme Maliyetleri (ABD Doları)

Yoğunluk	25 yatak/ha.
Toplam Yatak Sayısı (adet)	6,000
Geliştirilecek Toplam Alan (ha.)	240
Birim Alan Ağsal Altyapı Gelişme Maliyeti (ABD \$/ha)	92,000
Katı Atık Toplama ve Bertarafı Maliyeti (ABD \$/ha)	18,400
Donatı Maliyeti (ABD \$/ha)	13,800
Birim Alan Toplam Gelişme Maliyeti (ABD \$/ha)	124,200
Toplam Maliyet (ABD\$)	29,808,000

Kaynak: Proje Ekibi

- iii. Bölge-içi yeni yol yapımı ve iyileştirmesi yatırımları, kamu kesiminin üstleneceği bir diğer yükümlülük olacaktır. Köy Hizmetleri İl Müdürlüklerinden temin edilen dokümanlar ve haritalar kullanılarak, turizm potansiyeli yüksek kesimlerin yol durumları incelenmiş ve yeni yol yapımı ve iyileştirmesi için yapılması gereken yatırım tutarları hesaplanmıştır. Yeni yol yapımı için 133,562 ABD doları/km., iyileştirmeleri içinde yolun stabilize veya ham yol niteliğine göre 46,223 ABD doları/km. – 97,603 ABD doları/km. arasında değişen maliyet varsayımları yapılmıştır. Hesaplamalara göre, potansiyeli yüksek yaylalara ve turizm merkezlerine ulaşan toplam 338 km. yolun iyileştirilmesi ve yapımı gerekmektedir. Bu işler için gereken yatırım tutarı 18,143,836 ABD dolarıdır. (Tablo 2)

Tablo 2: Planlama Döneminde İç Kesimlerde Yeni Yol yapımı ve Yol İyileştirme Maliyetleri

Ordu İli	Uzunluk (km.)	Toplam Maliyet (ABD \$.)
Yol İyileştirme (Stabilize-Asfalt)		
Çambaşı TM-Mesudiye	22	1,017,123
Keyfalan TM –Mesudiye	7	323,630
Çambaşı-Yeşilce-Topçam TM	4	184,932
Ordu İli Ara-Toplam	33	1,525,685
Giresun İli	Uzunluk (km.)	Toplam Maliyet (ABD \$.)
Yol İyileştirme (Stabilize-Asfalt)		
Bektaş TM- Giresun	22	1,017,123
Kulakkaya TM-Giresun	4	184,932
Bektaş TM- Bulancak	27	1,248,288
Kümbet TM- Çakrak-Yağlıdere (Stabilize)	15	1,464,041
Ara-Toplam	68	3,914,384
Yeni Yol Yapımı		
Kulakkaya TM- Dereli	20	2,671,233
Giresun İli Ara-Toplam	20	2,671,233
Toplam	88	6,585,616
Trabzon İli	Uzunluk (km.)	Toplam Maliyet (ABD \$.)
Yol İyileştirme (Stabilize-Asfalt)		
Akçaabat-Hıdırnebi-Kuruçam Yaylaları	16	739,726
Akçaabat-Karadağ TM	13	601,027
Maçka-Şolma TM	22	1,017,123
Tonya-Erikbeli TM	14	647,260
Çaykara-Sultanmurat Yaylası	17	785,959
Trabzon İli Ara-Toplam	82	3,791,096
Gümüşhane İli	Uzunluk (km.)	Toplam Maliyet (ABD \$.)
Yol İyileştirme (Stabilize-Asfalt)		
Sarıççek Köyü-Gümüşhane	8	369,863
Artabel Gölleri-Torul	15	693,493
Santa Harabeleri-Gümüşhane	22	1,017,123
Gümüşhane İli Ara Toplam	45	2,080,479
Rize İli	Uzunluk (km.)	Toplam Maliyet (ABD \$.)
Yol İyileştirme (Stabilize-Asfalt)		
Ovit Yayla Grubu-Anzer TM-İkizdere	20	924,658
Rize İli Ara Toplam	20	924,658
Artvin İli	Uzunluk (km.)	Toplam Maliyet (ABD \$.)
Yol İyileştirme (Stabilize-Asfalt)		
Yaylalar Köyü-Altıparmak-Yusufeli	26	1,202,055
Sahara Karagöller Milli Parkı-Şavşat	39	1,803,082
Hatilla Vadisi Milli Parkı-Artvin	5	231,164
Artvin İli Ara Toplam	70	3,236,301
Bölge Toplam Yol İyileştirme	318	15,472,603
Bölge Toplam Yeni Yol Yapımı	20	2,671,233
Toplam	338	18,143,836

- iv. Gelişme potansiyeli yüksek kesimlerin “Alan Yönetim Planları” yapımının da kamu kesimi tarafından, sektör örgütlü kesimi ve özel sektör tarafından üstlenilmesi öngörülmüştür. Bu yatırım tutarı, her ilde örnek bir alan yönetim planı yapımı öngörüsü ile toplam 1.6 milyon ABD doları olarak hesaplanmıştır.

Özel Kesimin Yatırım Alanları ve Yatırım Büyüklükleri

Planlama döneminde konaklama tesislerinin yapımını ve işletmesini özel kesim üstlenecektir. Özel kesim ayrıca, bu tesislerin saha içi altyapısının yapımını da gerçekleştirecektir.

Planlama döneminde, Bölgede mevcut Bakanlık belgeli yataklara ek olarak yaklaşık 25,000 yatağın (tahmin kalıbı sonucu 24,817 yataktır) daha Bakanlık belgesi alacak niteliğe kavuşacağı tahmin edilmektedir. (Tablo 3)

Tablo 3: Planlama Dönemi Ek Yatak Tahminleri (adet)

İller	Ek Toplam Yatak	5 * ve 4 * Oteller	3 * Oteller	2* ve 1 * Oteller	Diğer Tesisler (Özel belgeliler, yayla pansiyonları, diğer.)	Toplam Yatak
Ordu	3,477	411	1,439	1,439	822	4,111
Giresun	3,272	382	1,126	1,000	764	3,818
Trabzon	11,092	754	3,595	4,100	2,643	13,214
Gümüşhane	827	88	308	254	176	881
Rize	3,281	216	1,336	965	764	3,818
Artvin	2,869	352	1,233	578	705	3,524
Bölge Toplamı	24,817	2,204	9,038	8,337	5,873	29,366

Kaynak: Proje Ekibi

Yatak maliyetleri de bir maliyet modül kullanılarak tahmin edilmiştir. Bu modülün varsayımları Tablo 4'de açıklanmıştır. Maliyetler, hem Bayındırlık ve İskan Bakanlığının birim fiyatları ve hem de piyasa rayiç bedelleri kullanılarak hesaplanmıştır.

Tablo 4: Planlama Dönemi Yatak Maliyeti Tahminleri Kabulleri (ABD \$)

Yatırım Maliyetleri	M ² Maliyeti		Yatak Başına Ort. Alan	Yatak başına Yapım Maliyeti (YBYM)	Tefriş Maliyeti (YBYM nin % 10'u)	Altyapı ve Peyzaj Maliyeti (YBYM nin % 15'i)	Yatak Başına Toplam Maliyet
	Bayındırlık Bak Birim Fiyatı (2003 Yılı)	Piyasa Fiyatı (2003 Yılı)			10%	15%	
Konaklama Tesisi Türleri							
5* Oteller	\$610	\$775	60m2	\$46,500	\$4,650	\$6,975	\$58,125
4* Oteller	\$460	\$620	45m2	\$27,900	\$2,790	\$4,185	\$34,875
3* Oteller	\$295	\$450	30m2	\$13,500	\$1,350	\$2,025	\$16,875
2* Oteller	\$195	\$225	15m2	\$3,375	\$338	\$506	\$4,219
1* Oteller	\$100	\$150	12m2	\$1,800	\$180	\$270	\$2,250
Diğerleri	-	\$175	12m2	\$2,100	\$210	\$315	\$2,625

Kaynak: Proje Ekibi

Özel kesimin planlama döneminde tahmini 297,372,894 ABD doları konaklama tesislerine yatırım yapacağı tahmin edilmektedir. Yatırımların illere göre dağılım tahminleri Tablo 38'de gösterilmiştir. Bu yatırımlarla Plan dönemi sonunda, dağılımı yukarıda belirtilen yaklaşık 30,000 yatak sektörün hizmetinde olacak ve yaklaşık 2 milyon yerli ve yabancı ziyaretçiye konaklama imkanı sunacaktır.

Tablo 5: Planlama Dönemi Ek Yatak Maliyetleri (ABD \$)

İller	Ek Toplam Yatak	5 * ve 4 * Oteller	3 * Oteller	2* ve 1 * Oteller	Diğer Tesisler (Özel belgeliler, yayla pansiyonları, diğer.)	Toplam Maliyet
Ordu	3,477	\$19,116,887	\$24,281,530	\$4,653,960	\$2,158,358	\$50,210,734
Giresun	3,272	\$17,751,395	\$19,003,385	\$3,234,784	\$2,004,190	\$41,993,753
Trabzon	11,092	\$35,081,636	\$60,666,524	\$13,261,110	\$6,937,580	\$115,946,849
Gümüşhane	827	\$4,096,476	\$5,203,185	\$822,621	\$462,505	\$10,584,787
Rize	3,281	\$10,032,395	\$22,547,135	\$3,121,581	\$2,004,190	\$37,705,300
Artvin	2,869	\$16,385,903	\$20,812,740	\$1,870,593	\$1,850,021	\$40,919,257
Bölge Toplamı	24,817	\$102,469,341	\$152,520,403	\$26,965,780	\$15,417,369	\$297,372,894

Kaynak: Proje Ekibi

Kamu ve Özel Kesim Turizm Yatırımlarının Toplam Büyüklüğü

Plan döneminde kamu kesiminin özellikle iç kesimlerdeki yaylalarda ve Bölge güneyinde yer alan vadilerde yapması gereken altyapılı alan geliştirme, yeni yol yapımı ve iyileştirmesi ile alan yönetim planları yapımı için yaklaşık 50 milyon ABD doları yatırım yapması gerekmektedir. Kentsel kesimdeki gelişmeler için yapılacak yatırımlar bu bedele dahil edilmemiştir, bu kesime yapılacak yatırımlar sadece turizm sektörüne değil tüm ekonomiye hizmet etmektedir.

Buna karşılık, özel kesimin konaklama tesisleri yapımı için yapması gereken yatırım tutarı yaklaşık 300 milyon ABD doları düzeyindedir.

Turizmin ve eko-turizmin gelişmesi için yapılacak toplam yatırım yaklaşık 400 milyon ABD doları düzeyine yükselmektedir. Bu büyüklük yılda ortalama 19 milyon ABD doları yatırım anlamını taşımaktadır.

Tahmini Turizm Gelirleri

Planlama dönemi sonunda Bölgeye yaklaşık yılda 2 milyon yerli ve yabancı ziyaretçinin geleceği tahmin edilmektedir. 2000 yılında Türkiye'ye gelen 7,630,000 yabancı turist ortalama 764,3 ABD doları/kişi harcama yaptığı bilinmektedir. Plan dönemi sonunda Doğu Karadeniz Bölgesinde konaklayacak turist sayısının Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından yaklaşık 2 milyon kişi olacağı tahmin edilmektedir. Harcama normlarında bir değişiklik olmaması durumunda, Bölgenin elde edeceği turizm geliri yılda 1.53 milyar ABD doları düzeyine yükselecektir.

DOKAP Bölge nüfusunu 2020 yılında yaklaşık 3,400,000 kişi olarak tahmin etmektedir. Bununla birlikte; 2000 yılı sayımları Planın tahminlerinden fazla çıkmıştır. 1990-2000 yılı nüfus artış hızları ile yapılan, proje ekibi tahminlerine göre Bölgenin 2020 yılı nüfusu 3,800,000 kişi olarak bulunmaktadır.

Farklı nüfus büyüklüğü kabulü ile Bölgede 2020 yılında kişi başına düşecek gelir yaklaşık 5,150 - 5,370 ABD doları/kişi arasında değişmektedir. Bu kabullere paralel olarak turizm sektöründen ortalama kişi başına gelirin ise 400-450 ABD doları/kişi düzeyine yükselmesi beklenmelidir.

Doğu Karadeniz Bölgesinde Turizmin Geliştirilmesine Yönelik Kalkınma Çalışması

EK I: KISA DÖNEM GELİŞMELER

KISA DÖNEM GELİŞMELER

Kısa Vadede (2003-2008) sektörün gelişmesi için hazırlıklar yapılmalı ve var olan sorunlarının giderilmesi için önlemler alınmalıdır. Bu dönem büyük ölçüde darboğazların giderilmesi ve turizm sektörünün yapılanması için gerekli önlemlerin alınması ve uygulanması önlemlerini içerecektir.

Gelişmenin Ümitvar Odaklarda Sağlanması ve Bunların Yayım Etkisinden Yararlanılması

Bu bağlamda; bölgede var olan potansiyelin hemen hepsinin aynı anda harekete geçirilmesi beklenmemelidir. Aksi halde, bu durum parasal savurganlığa, yatırımların programlanandan daha fazla sürede tamamlanmasına ve verimsizliğe yol açacaktır.

Seçici bir yaklaşımla, sektörün gelişmesi için en ümitvar ve çevresine yayım etkisi yapabilecek turizm faaliyetleri ile bunların konumlarının belirlenmesi ve gelişmenin öncelikle bu kesimlerde sağlanması gerekmektedir.

Bölge, bu stratejinin gerçekleştirilmesini sağlayacak altyapı ve birikime sahiptir. Hemen her ilin gerek kıyı ve gerekse iç kesimlerinde çevresine örnek teşkil edebilecek alanlar bulunmaktadır.

Ordu ilinde; Ünye, Fatsa, Perşembe ve Ordu yerleşmeleri turizm hareketliliğinin görüldüğü, kısmen tesisleşmiş ve ustalık bilgisi gelişmiş merkezlerdir. Bu bant, Trabzon ile birlikte turizmin günümüzde eksen olarak geliştiği ender kesimlerden birisidir. İç kesimlerde ise Çambaşı yaylası yatırımcıların ilgisini çekebilecek alanlardır. Plan uygulamasının ilk döneminde bu kesimlere öncelik verilerek başarı elde edilmesi durumunda, yukarıda sözü edilen "yayım" etkisi diğer potansiyel alanlarda da kendisini gösterecektir.

Giresun ilinde; kıyıda Giresun kenti başlı başına bir potansiyeldir. Giresun, Bakanlık belgeli tesisleri barındırmaktadır ve iç kesimlere gününbirlik veya kısa süreli ziyaretçi gönderebilme potansiyeline sahiptir. İç kesimde Kümbet ve Kulakkaya yaylaları ile yakın çevrelerindeki yayla grupları önem taşımaktadır. Bunlar, Bölgede bilinen ve kısmen donatılmış alanlardır. Bu kesimlerdeki gelişmeler Ordu ilinde olduğu gibi öncü ve örnek özellikler taşıyacaktır.

Trabzon, Bölgenin en büyük yerleşmesi ve Bölge turizminden tesis adedi ve konaklamalar itibarıyla aldığı yaklaşık % 50 payla sektörün en gelişmiş ilidir İl, yakınında bulunan; Beşikdüzü, Vakfıkebir, Çarşıbaşı, Yomra, Arsin, Araklı, Sürmene ve Of ilçe merkezleri bütünleşmiş durumdadır. Konaklama tesisleri anılan yerleşmelere de yayılmıştır. Bu kesim, günümüzde Bölge turizminin kıyı kesimindeki odak noktasıdır.

İç kesimlerde ise Altındere (Sümela –Maçka) ve Uzungöl (Çaykara) en bilinen ve gelişmiş odaklardır. Bunlara ek olarak; Hıdırnebi yaylasında kamu eliyle bir yayla- kent kurulmuştur. Önümüzdeki kısa vadeli dönemde bu ve benzer alanlarda sektörün; fiziki stokun iyileştirilmesi, hizmet sunum kalitesinin artırılması ve yönetim planlarına kavuşması gibi önlemlerle daha çağdaş önlemlerin alınması, bu kesimlerdeki turizm faaliyetlerini geliştirecektir.

Konaklama Tesislerinde Doluluk Oranlarının Artırılması

Bir diğer husus, varolan kapasitenin en üst düzeyde kullanılması olacaktır. Gerek sektörün işletme verileri ve gerekse Ortaklar Toplantısında dile getirilenler, mevcut kapasitenin iyi kullanılmadığını göstermektedir. Mevcut tesislerin konaklama ve geceleme adetlerinin artırılması gerekmektedir. Örneğin, 2002 yılında Bölge genelinde konaklama tesisleri doluluk oranı sadece % 29'dur ve aynı yılda % 49 olan ülke ortalamasının altındadır. Doluluk

oranının artırılması, yeni yatırım yapmadan Bölgede konaklayacak ve geceleyecek ziyaretçi sayısını artıracaktır.

Tesislerin İyileştirilmesi ve Donatılarının Artırılması

Plan uygulamasının ilk beş yılında mevcut tesislerin donatılarının geliştirilmesi ve servis sunum kalitesinin artırılması bir diğer stratejik önlem olacaktır. Bölgede son altı yıldır, belediye belgeli tesisler azalmakta ve buna karşın Bakanlık belgeli tesisler artmaktadır. Bununla birlikte; Belediye belgeli tesislerdeki azalma oranı bakanlık belgeli tesis artış oranından yüksek olduğundan tesis sayısı düşme eğilimindedir. Bakanlık belgeli tesislerin iyileştirilmesi ve donatılarının artırılması, yaylalarda bulunanlar başta olmak üzere, belediye belgeli tesislerin fiziki ve servis sunum kalitesinin artırılması ve Bakanlık belgesi alabilecek düzeye yükseltilmesi önerilmektedir. Böyle bir dönüşüm Planın ilk beş yılında düşük yatırımlarla sektörün ivme kazanmasını sağlayacaktır.

Ulaşım Sisteminin ve Altyapının Geliştirilmesi

Bölge genelinde ulaşım güçlükleri ve altyapı eksikliği en önemli sorunlar olarak belirmektedir. Bu bağlamda; Bölgede tüm tartışmalara karşın Karadeniz Bölünmüş Yolu yapımı sürmektedir. Bu yol Bölgenin erişilebilirliğini artıracaktır. Ayrıca; Bölgeyi, kuzey-güney yönünde kesen ana akslardan; Trabzon-Gümüşhane-Bayburt-Erzurum devlet yolunun fiziki ve geometrik standartları yükseltilmiştir. Hopa-Artvin-Erzurum devlet yolunda ise, baraj inşaatları nedeniyle güzergah değişmekte ve standartlar yükseltilmektedir.

Karayolu bağlantılarında sorun, il ve köy yollarında görülmektedir. İl yollarının kalitesinin yükseltilmesi ve bu yollardan turizm potansiyeli yüksek kesimlere bağlantılar yapılması stratejik bir önlem olacaktır. Bu bağlamda; Ordu ilinde; Ünye-Akkuş-Niksar (Tokat), Fatsa-Kumru, Fatsa-Korgan, Fatsa-Kabataş-Aybastı-Başçiftlik-Reşadiye (Tokat), Ordu-Ulubey-Gölköy-Mesudiye-Koyulhisar (Sivas) yolları, Giresun ilinde; Giresun-Dereli-Şebinkarahisar-Alucra, Şebinkarahisar-Suşehri(Sivas), Tirebolu-Kürtün-Torul yolları, Trabzon ilinde; Beşikdüzü-Şalpazarı-Tonya, Sürmene-Köprübaşı- Aydın-tepe-Bayburt, Of-Dernekpazarı,Çaykara-Uzungöl, Çaykara-Bayburt yolları, Rize ilinde; İyidere-Kalkandere-İkizdere-İspir (Erzurum), Gündoğdu-Güneysu, Çayeli-Kaptanpaşa, Pazar-Hemşin, Ardeşen-Çamlıhemşin-Ayder yolları ve Artvin ilinde; Borçka-Muratlı, Borçka-Camili, Artvin-Şavşat-Ardahan, Şavşat-Meydancık, Şavşat-Veliköy, Ardanuç-Geçitli-Bülbülhan-Yalnızçam-Ardahan yollarının iyileştirilmesi ve bakımlarının düzenli yapılması önem taşımaktadır. Bu yolların çok büyük bir kısmı sathi kaplama sert zeminli yollardır ancak, günümüzde bakımsız durumdadır. İç kesimlerin görece önemli yerleşmelerine erişen bu güzergahların iyileştirilmesi, sadece turizmin gelişmesi için değil, tüm ekonomik sektörler açısından önem taşımaktadır. Bölgenin iç kesimlerde yer alan, başta yaylalar olmak üzere potansiyel alanların hemen hepsi bu güzergahlar üzerindedir veya çok yakındadır. Anılan yolların iyileştirilmesi ve potansiyel alanlara bağlantı yapılması ile ulaşım sorunu önemli ölçüde çözülecektir. Bu önerinin ayrıntılarına Planın "Gelişme Odakları" Bölümünde değinilecektir.

Deniz Ulaşımı önem taşıyan bir diğer konudur. Bölge limanları ile İstanbul arasında feribot seferlerinin tekrar başlaması ayrıca, Yalta, Sochi, Batum gibi turizm sektörünün görece geliştiği kesimlerin limanları ile Bölge limanları arasında kruvaziye seferlerin düzenlenmesi de ilk beş yıllık dönemin gündeminde olmalıdır.

Alan Yönetimi Planlarının Yapılması ve İlk Uygulamalara Geçilmesi

Bölgenin turizme kaynak teşkil edecek doğal ve kültürel değerlerinin ender bulunur olması, belirli kesimlerde yönetim planlarının elde edilmesi ve uygulanmasını zorunlu kılmaktadır. Nitekim, ülkede çevresel ve arkeolojik doğal hassasiyet düzeyi yüksek ve turizm sektörünün gelişme talebine sahne olan bazı kesimlerde yönetim planları yapılmıştır. Antalya ve Muğla

illerinde kalan Patara'da ve Antalya Belek'de yönetim planları hazırlanmıştır. Benzer biçimde; Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü'nün de koruma alanlarına alan yönetim planları hazırladığı bilinmektedir.

Yönetim Planlarının Kısa Vadede Bölge illerinin belirli kesimlerinde kamu kesimi tarafından, Orta ve Uzun Vadede ise aşağıda açıklanan kurumsallaşma çerçevesinde turizm sektörünün özel kesimdeki ortakları tarafından hazırlanması ve uygulanması önerilmektedir. Uygulamanın ise her iki dönemde de, yörenin ekonomiye açılma durumu da gözetilerek, yerel turizm örgütleri tarafından yapılması önerilmektedir. Yerel örgütlerin işleteceği veya kiralayacağı donatılardan (WC, otopark, büfe ve benzeri) elde edilebilecek gelirler uygulama için kullanılabilir veya bu konuda da ilk aşamada kamu desteği verilmelidir.

Yönetim planlarının uygulamasının, benzer alanlar için örnek teşkil etmesi ve yayım etkisi yapması beklenmektedir.

Kısa Vadede; ilk yönetim planlarının, Ordu İlinde Çambaşı yaylasında, Giresun ilinde Koçkayası yaylasında, Trabzon İlinde Altındere Milli Parkı veya Uzungöl'de, Gümüşhane ilinde Zigana Kayak Merkezi'nde, Rize İlinde Ayder'de, Artvin İlinde ise Yusufeli Kızılkaya'da gerçekleştirilmesi önerilmektedir. Bu alanlar, gerekirse gözden geçirilmeli ve kolay uygulanabilme olanakları gözetilerek, nihai seçimi Kültür ve Turizm Bakanlığı ve yerel proje ortakları yapmalıdır.

Yönetim planlarının aşağıdaki konuları kapsamaması önerilmektedir.

- i. Alan örgütlenme modeli,
- ii. Görev alacak aktörler ve rollerinin saptanması,
- iii. Kamu sektörü ve özel sektör işbirliği olanaklarının saptanması ve işbirliğine gidilmesi,
- iv. Alanın bilimsel olarak araştırılması, yayın haline getirilmesi, alanın tanıtımı,
- v. Yatırım konuları ve büyüklüklerinin saptanması,
- vi. Yatırımların programlanması,
- vii. Finansman kaynaklarının saptanması,
- viii. Fiziki planlama ve peyzaj projelerinin elde edilmesi,
- ix. Alanın fiziki düzenlemesi, işaret levhaları, yaya ve yürüyüş yolları, uygun aydınlatma, bakı noktaları düzenlemesi,
- x. Altyapı projelerinin yapımı ve işletilmesi,
- xi. Donatı modeli – donatıların işletilmesi,
- xii. İzleme ve yönlendirme modeli,

Her yönetim planında, yörenin özelliklerine göre yukarıdaki liste kuşkusuz değişebilecektir.

Orta ve Uzun Dönemde ise, Alan Yönetim Planlarının tüm turizm merkezleri ile gelişme önerilen tüm alanlar için yapılması önerilmektedir.

Kurumsallaşmanın Başlaması

Bölgenin turizm sektöründe atılım yapması için vazgeçilemez ön koşullardan birisi kurumsallaşmanın gerçekleştirilmesidir. Turizm sektöründe gelişmiş ülkelerde, sektör ortaklarının oluşturdukları örgütler tarafından yapılandırılmakta ve yönetilmektedir.

Bölgede kurumsallaşma yeteri düzeyde değildir. İllerde yapılan ortaklar toplantılarında, sektörün gelişmesi için yapılması gerekenlerin hemen tümünün kamu kesimi tarafından gerçekleştirilmesi istenmiştir.

Kamu kesiminin, sektörün gelişimine katkısı; genel politikaları oluşturma, yönlendirme ve denetim olarak tanımlanabilir. Yanı sıra, kamu kesimi;altyapı sunumu, işletilmesi, bakım ve onarımı ve kısmen tanıtım işlerini de yüklenmiştir.

Sektörün tesisleşmesi ve hizmet sunumu özel kesimin yükümlüğündedir. Tanıtım, pazarlama, oto-denetim, yerel turizm politikalarının oluşturulması, belirli altyapının işletilmesi gibi konular ise sektör ortaklarının örgütleri tarafından üstlenilmelidir.

Bölgede yukarıda açıklanan iş bölümünün, örgütlenme boyutunun hemen hiç olmadığı saptanmıştır. Örneğin, Ayder ve Uzungöl gibi görece gelişmiş kesimler dışında, özellikle yaylalarda altyapının kimin tarafından tesis edileceği ve işletileceği açık değildir. Bu hizmetler bazen yakın belediyeler, bazen köy muhtarlıklarınca verilmektedir. Ancak, çoğu kez bu hizmetler yerine getirilememektedir.

Öte yandan, turizme açılmış kesimler de örgütlenme yetersizdir. Altyapı ve halk sağlığı hizmetlerinin hemen hepsi yerel yönetimlerden beklenmektedir.

Tanıtım, pazarlama, diğer kesimlerle ilişkilerin kurulması ve sektörün temsili, gelişme politikalarının saptanması gibi faaliyetlerde bulunan sektör örgütlenmesi yoktur.

Bu durum, doğal olarak sektörün görece cılız olmasından kaynaklanmaktadır. Bununla birlikte; Kısa Vadeli gelişmeler içinde, örgütlenme düzeyinin artırılması önemli bir strateji olmalıdır. Bu bağlamda olası farklı örgütlenmeler, ülkeden örnekler verilerek aşağıda açıklanmıştır.

- i. Turizm sektörünün geliştiği ufak yerleşme birimlerinde; konaklama ve yeme-içme tesisleri sahip ve işletmecileri, esnaf ve sanatkar temsilcileri ve yerel yönetim yetkilileri bir dernek bünyesinde yan yana gelerek sektörün gelişmesi için çalışma yapabilecektir. Bunun örneği, Muğla İli Ortaca İlçesinde kurulan Sarıgerme Çevre Eğitim Derneği'dir. (SARÇED) Dernek, Sarıgerme'de çevre ve turizm eğitiminden, kentsel düzenlemeye kadar pek çok konu ile ilgilenmektedir. Ana gelir kaynağı, Sarıgerme plaj ve otopark işletmeleridir.
- ii. Bir diğer örgütlenme modeli kooperatifleşmedir. Kooperatifler, küçük konaklama birimlerinin sahip yada işletmecileri tarafından kurulabilir. Örneğin, Safranbolu ilçesinde kurulan turizm kooperatifi, benzer tür tesisleri bir sıra dahilinde ziyaretçilere pazarlamaktadır. Ana gelir kaynağı, konaklama bedelinden aldığı oransal paydır.
- iii. Turizmin daha geliştiği ve faaliyetlerin geniş alanlara yayıldığı kesimlerde, örgütlenme düzeyi daha yüksek ve karmaşık örgütlenmelere de gidilebilecektir. Turizme konu olan doğal ve kültürel değerleri ortaklaşa değerlendiren ayrıca, aynı su kaynaklarını kullanan yada aynı ortamlara atık su veya katı atık boşaltımı yapan yerel yönetimler, altyapı tesis etmek, işletmek ve turizmi geliştirmek üzere birlikler teşkil edebilir ve altyapı sorunlarını birlikte çözebilirler. Türkiye'de bu tür belediye veya yerel yönetim birlikleri de yaygındır. Örneğin, Antalya ilinde Güney Antalya Turizm ve Altyapı Birliği (GATAB), Muğla İlinde Köyceğiz/Dalyan Çevre Koruma Yerel Yönetimler Birliği ve Marmaris, Armutalan ve İçmeler Belediyeler Birliği (MAR-İÇ BİR) veya İzmir İlinde Çeşme/Alaçatı Belediyeler Birliği (ÇAL-BİR) bu tür örgütlenmelerdir.

Turizm birliklerinin kurulması, yurt dışında da sıkça görülen bir modeldir. Örneğin Kuzey Almanya'da Usedom Turizm Birliği, farklı yerel yönetimlerde faaliyet göstermekte, tanıtım, pazarlama, termal tesisleri ve plaj işletmeciliği yapmaktadır.

- iv. Yukarıda sözü edilenlerin dışında, bir başka model kamu ve özel sektör işbirliğini de içeren ticari ortaklıkların kurulmasıdır. Örneğin, yukarıda sözü edilen birliklerin bazıları,

özel sektörle, altyapı işletme ve turizmi geliştirme konularında faaliyet gösteren ortaklıklar kurmuşlardır. Örneğin; GATAB, özel sektör temsilcileri ile Turizm ve Altyapı Anonim Şirketini (ALTAŞ) kurmuştur. Şirket, ana sözleşmesi uyarınca, altyapı işletmeciliğinin yanı sıra turizm acentesi ve döviz bürosu açabilme olanağına da sahiptir. Benzer biçimde; Köyceğiz/Dalyan Birliği, turizm tesisi sahipleri ile kurduğu Çevre ve Turizm Anonim Şirketi (ÇEVTAŞ) ile turizm sektöründe yatırımcı ve işletmeci olarak faaliyet gösterebilme olanağı elde etmiştir.

Bölgede önümüzdeki yıllarda benzer örgütlenmelerin gerçekleştirilmesi bir zorunluluktur. Dernekleşme veya kooperatifleşme gibi kolay gerçekleştirilebilir olanlar başta Ayder, Uzungöl, ve Yusufeli olmak üzere münferit küçük birimler için yaşamsal öneme sahiptir. Söz konusu örgütlenme ile, yukarıda sözü edilen alan yönetim planları uygulamaları için mali kaynak da oluşturabilecektir.

Öte yandan, kıyıda Fatsa-Ünye, Perşembe-Ordu, Akçaabat-Trabzon veya benzeri ortak kaynakları kullanan ve birbirlerine yakın olan yerel yönetimlerin birlik oluşturmaları bir diğer zorunluluktur. Birlikler, altyapı sunumu kadar, çevre ve turizm eğitimi vermek, turizmi geliştirmek gibi yükümlülükleri de üstlenebilecektir.

Bir Kurumsallaşma Olanağı – Kalkınma Ajansı

Sektörün gelişmesi için en önemli olanak, Devlet Planlama Teşkilatı tarafından gündeme getirilen “kalkınma ajansları”nın gerçekleştirilmesi olacaktır.

Bölgede yapılan bir dizi toplantı, sektör ilgililerinin kurumsallaşma ve örgütlenme düzeyini artırma konusunda iyimser olmadıklarını ortaya koymuştur. Buna karşılık, DOKAP’ın turizmle ilgili temel öngörülerinden birisi “turizm ortaklığı programı” ve bunu gerçekleştirmek üzere, bir turizm tanıtım konseyinin oluşturulmasıdır. Yukarıdaki iki husus birbirleri ile örtüşmemektedir.

Bölgede örgütlenme eksikliği fazladır. Buna karşılık turizm, üst düzeyde örgütlülük ve organizasyon gerektiren bir sektördür.

Çözümün, merkezi ve yerel yönetimleri bir araya getiren, buna sivil inisiyatifi de ekleyen bir yeni bölgesel yönetim anlayışı ve kurgusunda olduğu açıktır. Bu nedenle, Kalkınma Ajansı Modelinin, Bölgede sektörel sahiplilik sağlayacak bir olanak olduğu düşünülmektedir.

**Doğu Karadeniz Bölgesinde Turizmin Geliştirilmesine Yönelik
Kalkınma Çalışması**

**EK J: ORTA VE UZUN DÖNEM
GELİŞMELER**

ORTA VE UZUN DÖNEM GELİŞMELER

Orta ve Uzun Vadeli Stratejiler

Orta ve Uzun Vadede (2009-2023 yılları) görece altyapısı tamamlanmış kesimlerde, tesisleşmeye gidilmesi, konaklama kapasitelerinin artırılması, sektörün kurumsallaşmış yapı içinde gelişimini sürdürmesi öngörülmektedir.

Altyapının Tamamlanması, Tesis ve Donatı Artırımı

Orta ve Uzun Vadeli Dönemde gelişme potansiyeli yüksek tüm kesimlerde konaklama olanakları artacaktır. Tesisleşme kıyı ve iç kesimlerde yöreye özgü dokularla ve mimari tarz ile uyumlu olacaktır. Örneğin, kıyı kesiminde yer alan kentsel yerleşmelerde ve yakın çevrelerinde; Bölge kentsel sivil yapı tarzına uygun ve görece büyük ve donatılı, iç kesimler de yine bu kesimin doku ve mimari tarzına uygun, görece küçük kapasiteli, düşük yoğunluklu ve ahşap yapı elemanlarının kullanıldığı tesislerin yapımı öngörülmektedir.

Kıyı ve İç Kesim Bütünleşmesi, Gelişme Eksenlerinin Belirlenmesi,

Sektörde bu dönemde coğrafi olarak bütünleşme görülecektir. Kıyı ve iç kesimler arasındaki ilişkiler daha da kuvvetlenecektir. Kıyı kesimini ziyaret edenler, seyahat programlarını iç kesimleri de kapsayacak biçimde düzenleyeceklerdir. İç kesimlerdeki ziyaretlerin günübirlik konaklamaya dönüşeceği ve gecelermelerin artacağı sanılmaktadır. Bu bağlamda; ziyaretçilerin daha önce sözü edilen, standartları yükseltilmiş kuzey-güney akslarını yoğun biçimde kullanılacağı tahmin edilmektedir. Örneğin, Ordu ilinde Akkuş-Niksar karayoluna yakın kesimler ile Mesudiye ve Aybastı yaylaları, Giresun İlinde Dereli-Şebinkarahisar aksı ve yakın kesimlerdeki yaylalar, Trabzon ilinde Gümüşhane-Erzurum aksı yakın çevresi başta olmak üzere, Tonya, Akçaabat, Sürmene ve Of yaylaları, Rize İlinde Çamlıhemşin ve Hemşin yayları, İkizdere –İspir aksında Ovit Dağı yaylaları ve Kaçkar Dağı etekleri, Artvin ilinde Hopa-Borçka-Artvin-Şavşat aksı üzerinde Artvin ve Şavşat kesimleri daha fazla ziyaretçi çekeceklerdir. Bunlar, önemi değişmekle beraber birer gelişme eksenini belirleyeceklerdir. Bölgenin iç kesiminde kalan Gümüşhane ilinde; Tirebolu-Kürtün-Torul aksını takiben Örumcek Ormanlarına yakın kesimler ve Gümüşhane kent merkezi benzer gelişmeyi göstereceklerdir.

Bu aksların ayrıntıları Çalışmanın “Kalkınma Planı” bölümünde verilmiştir.

Odaklarda ve Eksenlerde Turizm Ürünlerinin Farklılaştırılması

Orta ve Uzun dönemde belirecek diğer bir gelişme, turizm ürününün çeşitlenmesi olacaktır. Bu süreç sadece Bölge potansiyelinin kullanılması ile elde edilmeyecek ve Bölgeye komşu illerin potansiyelinden de yararlanılacaktır.

Bölge turizm sektörünün olgunlaşması döneminde; başta doğa turizmi ve macera sporları olmak üzere, botanik ve bitki inceleme gibi diğer turizm türlerinde önemli atılımlar yapabilecektir. Bu tür etkinliklere yabancı ziyaretçiler kadar yerli ziyaretçilerin katılımı beklenmektedir. Orta ve uzun vadede elde edilecek tesisleşme düzeyi ve tanıtım bu etkinliklerin kolayca gerçekleşmesini sağlayacaktır.

Bu dönemde beklenilmesi gereken bir diğer gelişme, kıyı kesiminde denize bağlı hareketliliğin daha da artması olacaktır. Bu bağlamda; Samsun il sınırı-Çamlık (Ünye-Ordu), Bulancak (Giresun) ve Kemalpaşa (Hopa-Artvin) kesimlerinde yer alan plajlar, daha yoğun biçimde ziyaretçilere ev sahipliği yapacak ve tesisleşecektir.

Kıyı kesiminde bir diğer gelişme yat turizminde görülecektir. Orta ve uzun dönemde; mevcut liman ve balıkçı barınaklarında; tekne yaşama ve bakım olanaklarının artacağı tahmin edilmektedir. Bu amaçla anılan tesislerde gerekli fiziki düzenlemelerin yapılması öngörülmektedir.

Bölgeye komşu olan illerin olanaklarından yararlanılması, günümüzde olduğu gibi Doğu Karadeniz ve Doğu Anadolu bölgesine ortak tur programlarının düzenlenmesi öngörülmektedir. Doğu Anadolu Bölgesi hem kayak ve kış sporları ve hem de kültürel turizm olanakları gözetildiğinde büyük bir olanaktır. Bu bağlamda; Palandöken (Erzurum), Kop Dağı (Bayburt), Sakaltutan (Erzincan), Sarıkamış (Kars) kayak merkezleri gerekli teknik donatıya sahiptirler ve bunlardan bir kısmı tesisleşmiştir. Ayrıca, henüz gelişmemiş bulunan Yalnızçam (Ardahan) kayak merkezi de bir olanak olarak değerlendirilmelidir.

Doğu Anadolu Bölgesinin kültürel envanteri de önemli bir olanaktır. Bu bağlamda; Ani kalıntıları ve Kars kalesi(Kars), Çifte Minare, Tabyalar, Kümbetler (Erzurum), Ardahan Kalesi ve Çıldır Gölü çevresindeki tarihi kalıntılar (Ardahan) günümüzde de tur programlarının ziyaret noktaları arasında kalmaktadır. Bu olanakların, Doğu Karadeniz kültürel envanterleri ile birlikte değerlendirilmesi, tur programlarına zenginlik kazandıracak ve Bölgenin potansiyelini artıracaktır.

Orta ve Uzun Vadede değerlendirilmesi gereken bir diğer olanak, Karadeniz'e kıyısı olan ülkelerin potansiyelinden yararlanılması ve kruvaziyer turizm olanaklarının kullanılmasıdır. Sovyetler Birliği'nin dağılmasından sonra bağımsızlıklarını elde eden ülkeler, halen önemli ekonomik kriz içinde bulunmasına karşın, turizm sektöründe önemli birikim ve beceriye sahiptirler. Ayrıca bu ülkelerin belirli kesimleri daha önce tanıtılarak ve Doğu Avrupa'ya pazarlanmıştır. Ukrayna, Rusya ve Gürcistan'ın turizm potansiyeli yüksek kesimleri, uluslararası tur programlarında Doğu Karadeniz ile birlikte pazarlanabilecektir. Örneğin, Odessa, Sivastapol, Simperafol, Yalta, Sochi, Batum ve benzeri yerler; özellikle gemi kruvaziyerleri ile Doğu Karadeniz limanları ile birlikte değerlendirilebilir. Bunlara büyük Karadeniz turlarında, Varna, Burgaz gibi Bulgaristan ve Romanya limanları da eklenebilir.

Uluslararası turizm hareketliliğinde, Gürcistan ve Rusya özel bir önemle değerlendirilmelidir. Batum Havaalanı'nın kullanılması, Rusya ve Gürcistan kıyılarından, Karadeniz Bölünmüş Yolunun sağladığı olanakların da kullanılması ile, Doğu Karadeniz'e karayolu ile turist çekiminin sağlanması üzerinde önemle durulmalıdır. Bu olanak, Bölgenin uluslararası turizme açılmasında çok önemli bir rol oynayacak ve Sarp Sınır Kapısı bir turizm kapısı niteliğine bürünecektir.

Sektörün Sürdürülebilirliğinin Sağlanması

Orta ve Uzun dönemde üzerinde önemle durulması gereken hususlardan birisi, sektörün gelişiminin devamlılığının ve sürdürülebilirliğinin sağlanmasıdır. Sürdürülebilirliğin bir boyutu, sektöre kaynak sağlayan doğal ve kültürel değerlerin bozulmadan korunabilmesidir. Bir diğer boyut ise, sektörün servis sunum kalitesinin yüksek ve istikrarlı olmasıdır.

Bu bağlamda, talebin artacağı Kısa ve Uzun Dönemde; doğal ve kültürel çevrenin korunması ve sağlıklı altyapı hizmetlerinin sunulması için her türlü önlem alınmalıdır. Kaliteli hizmet sunumu için ise; kurumsal kapasitenin artırılması, sektörün insan kaynaklarının eğitimi ve donatılarının artırılması üzerinde önemle durulmalıdır.

Kurumsallaşmanın Tamamlanması ve Sürdürülebilirliğinin Sağlanması

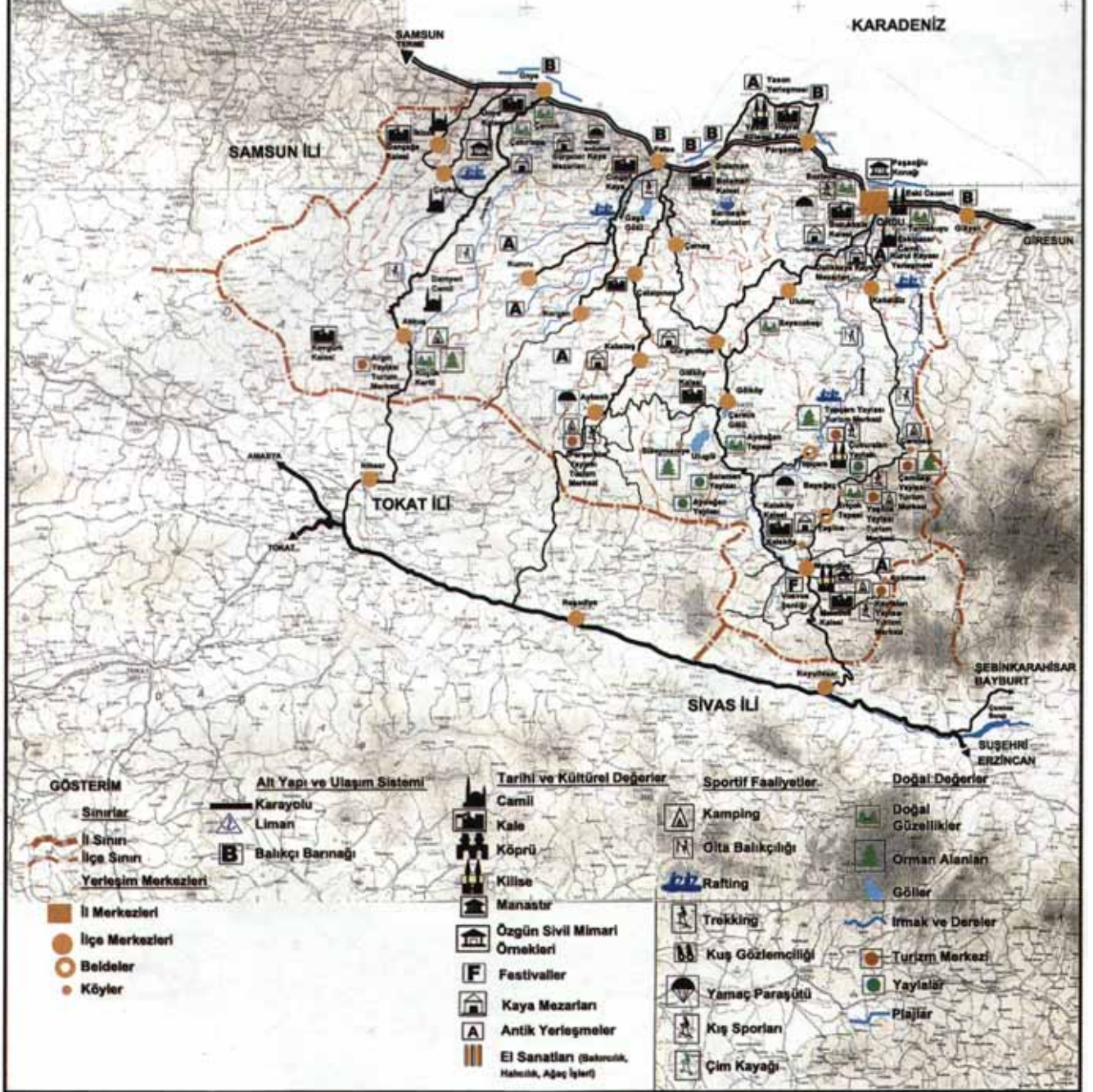
Bu dönemde, sektörün kurumsal yapılaşma sürecini tamamlaması, sürdürülebilir bir yapıya ve istikrara kavuşması beklenmelidir. Kısa Vadeli Stratejiler içinde yer alan dernek ve/veya kooperatiflerin kurulması durumunda bunların, daha üst örgütsel düzeye geçmeleri ve

örneğin üst birlikler oluşturmaları gerekmektedir. Bu üst oluşumlar, İl veya coğrafi bütünlük gösteren alan bazında olabilecektir. Bu oluşumların, tanıtım pazarlama ve tur düzenleme gibi ticari faaliyetlerde bulunmak üzere girişimlerde bulunması ve ticari ortaklıklar kurmaları da beklenmelidir.

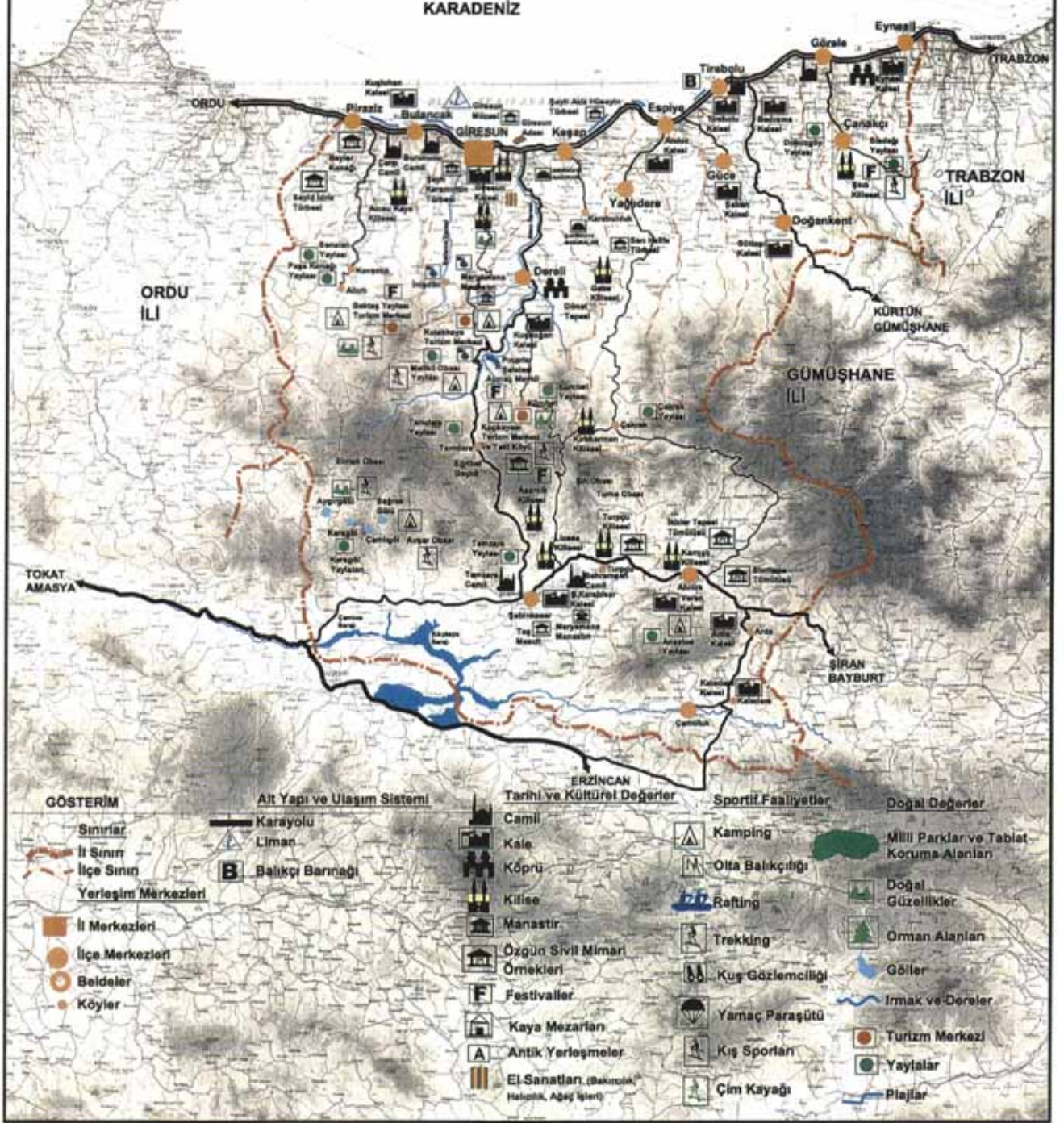
**Doğu Karadeniz Bölgesinde Turizmin Geliştirilmesine
Yönelik Kalkınma Çalışması**

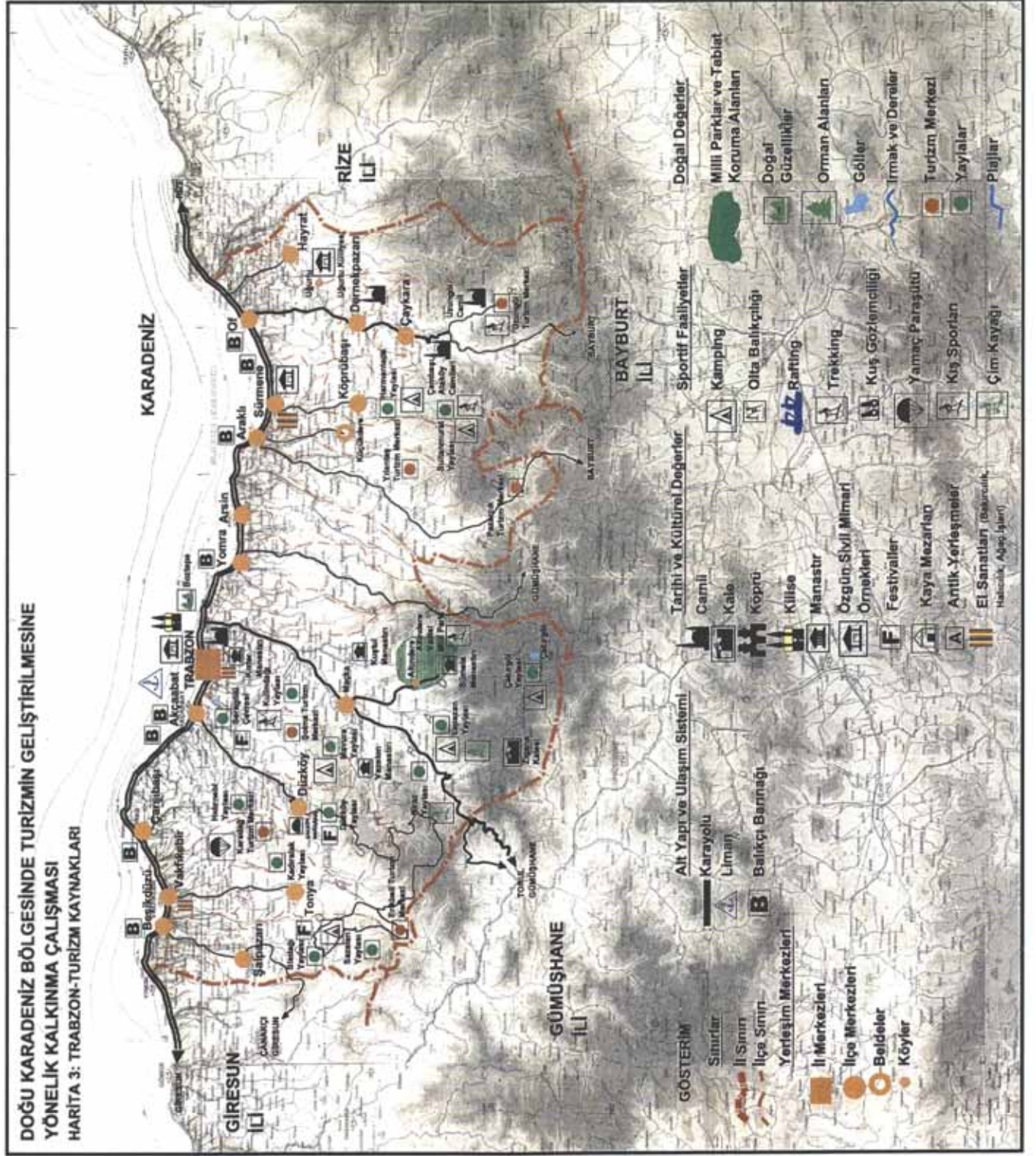
EK G: TURİZM KAYNAKLARI HARİTASI

**DOĞU KARADENİZ BÖLGESİNDE TURİZMİN GELİŞTİRİLMESİNE
YÖNELİK KALKINMA ÇALIŞMASI
HARİTA 1: ORDU-TURİZM KAYNAKLARI**

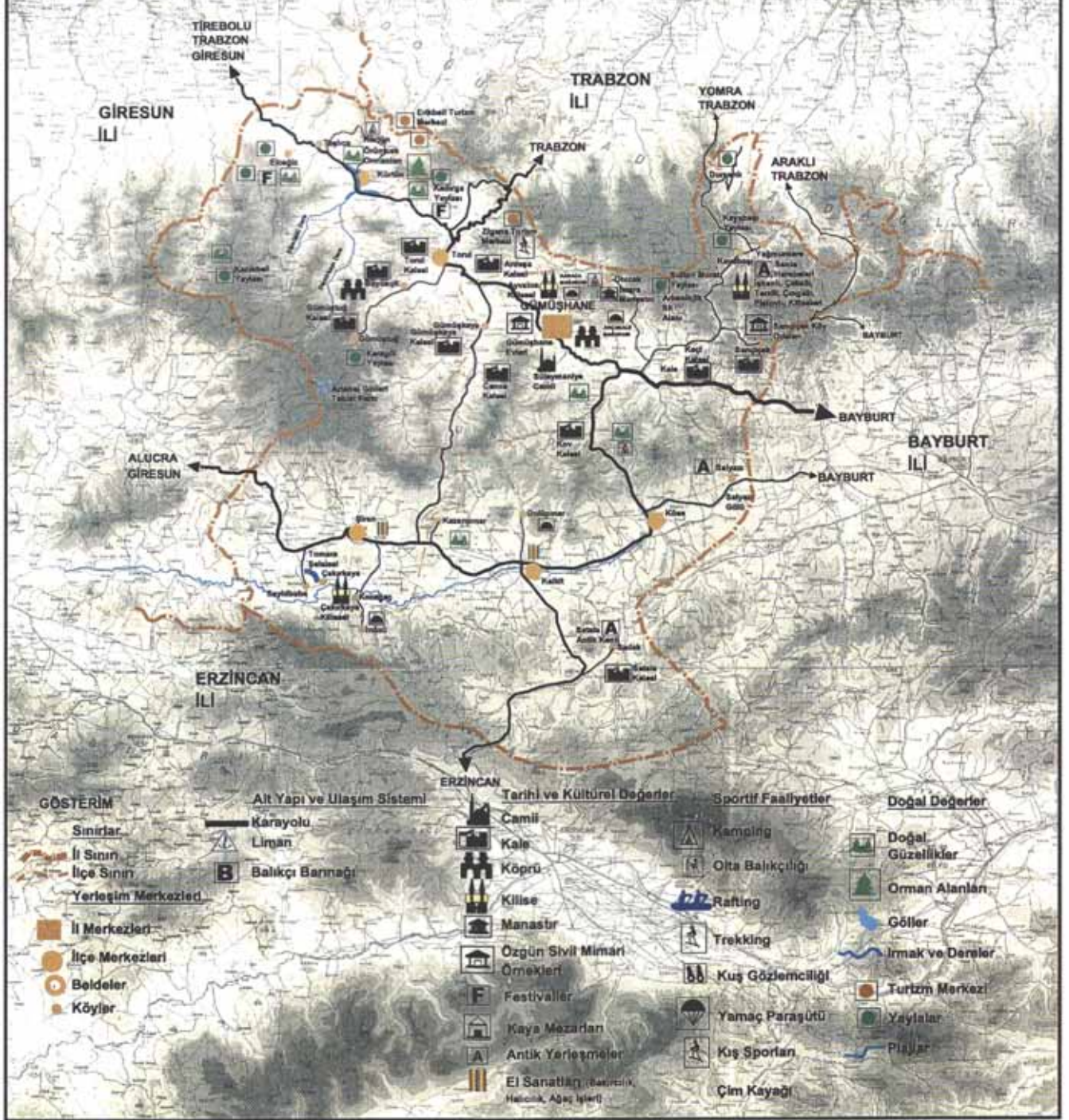

**DOĞU KARADENİZ BÖLGESİNDE TURİZMİN GELİŞTİRİLMESİNE
YÖNELİK KALKINMA ÇALIŞMASI
HARİTA 2: GİRESUN-TURİZM KAYNAKLARI**

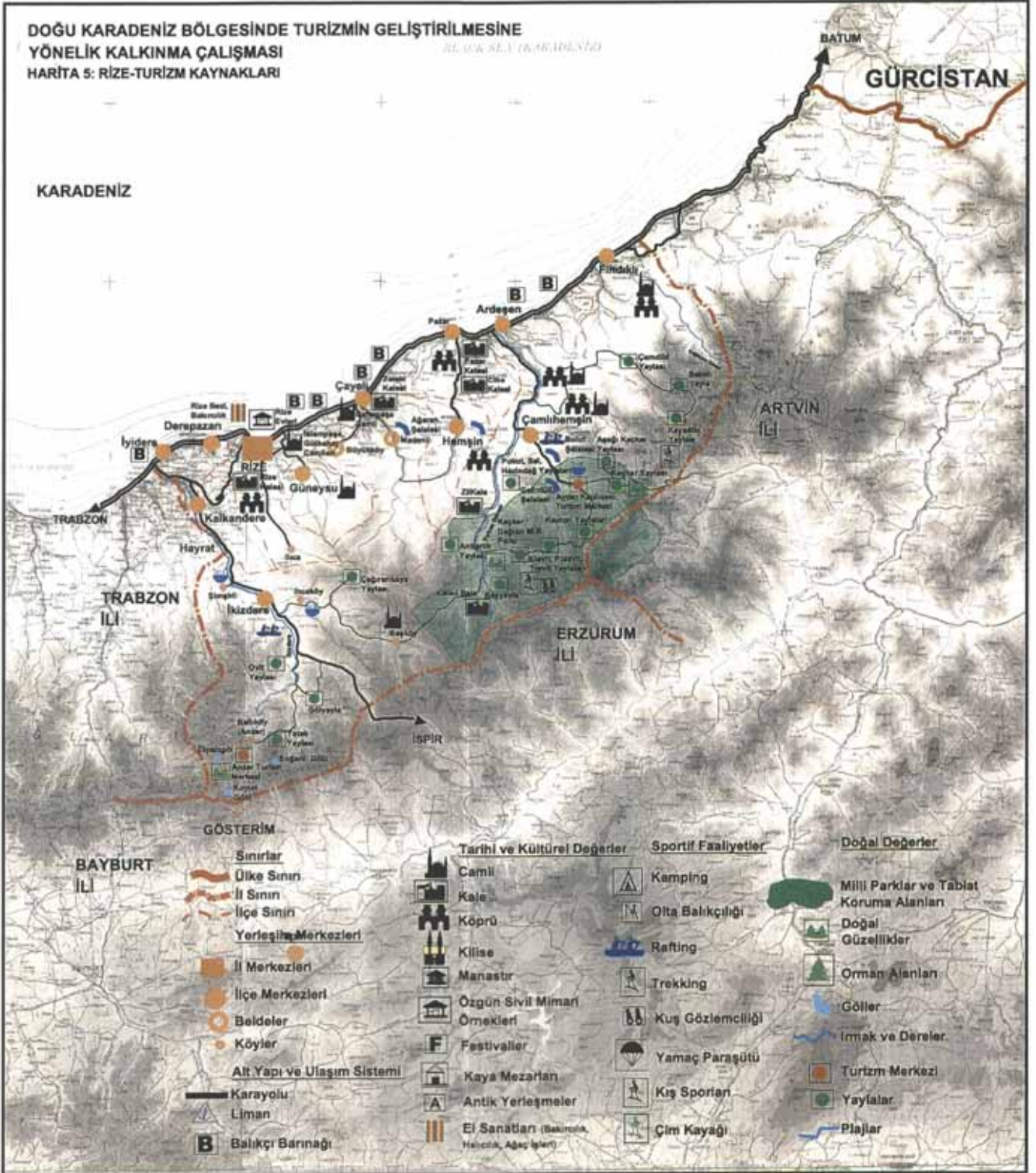

**DOĞU KARADENİZ BÖLGESİNDE TURİZMİN GELİŞTİRİLMESİNE
YÖNELİK KALKINMA ÇALIŞMASI
HARİTA 4: GÜMÜŞHANE- TURİZM KAYNAKLARI**

DOĞU KARADENİZ BÖLGESİNDE TURİZMİN GELİŞTİRİLMESİNE
YÖNELİK KALKINMA ÇALIŞMASI
HARİTA 5: RİZE-TURİZM KAYNAKLARI

İL VE İLÇE KARADENİZ

DOĞU KARADENİZ BÖLGESİNDE TURİZMİN GELİŞTİRİLMESİNE
YÖNELİK KALKINMA ÇALIŞMASI
HARİTA 6: ARTVİN-TURİZM KAYNAKLARI

